

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ORTAOKUL İNGİLİZCE DERS KİTAPLARININ

TOPLUMSAL DEĞERLER AÇISINDAN

İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra Koçhisar Yaylacı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Şefik Kartal

TOKAT- 2023

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi Şefik Kartal danışmanlığında hazırlamış olduğum “Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarının Toplumsal Değerler Açısından İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../...

Tez Yazarı

Esra Koçhisar Yaylacı

İmza

TEŞEKKÜR

Tez konusunun seçilmesinde ve tez yazım sürecinde, çalışmalarım konusunda bilgi ve tecrübeleriyle bana her zaman yol gösteren değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Şefik Kartal' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca her zaman bizleri titizlikle ve en donanımlı şekilde yetiştiren değerli hocalarım Doç. Dr. Esmâ Emmioğlu Sarıkaya ve Doç. Dr. Fevzi Dursun'a, tez savunma jürimde bulunarak tezim konusunda emeklerini ve görüşlerini esirgemeyen değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Fatih ALKAN ve Dr. Öğr. Üyesi Kaan GÜNEY' e sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her döneminde beni sonsuz fedakarlıkları ve sevgileriyle destekleyen kıymetli annem Nigâr Koçhisar'a ve kıymetli babam Mehmet Koçhisar' a; bu süreçte her zaman yanımda olan sevgili eşim Seyyid Turan Yaylacı'ya ve bu süreçte bana önce karnımda sonra kucağımda eşlik eden, gülen gözleriyle beni her zaman motive eden biricik kızım Aylin Ece'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

ORTAOKUL İNGİLİZCE DERS KİTAPLARININ TOPLUMSAL DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Koçhisar Yaylacı, Esra

Yüksek Lisans, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Şefik Kartal

Temmuz 2023, xviii + 138 sayfa

Ders kitapları; Türk eğitim sisteminde sınıflarda kullanılan en temel öğretim materyallerinden biridir. Hedef dilin öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki bilgilerin işlevsel olarak da öğrencilere fayda sağlaması gerekmektedir. Ders kitaplarının önemi bu şekilde düşünüldüğünde, İngilizce ders kitapları içeriklerinin öğretim programlarında yer alan iletişim becerisini kazandırmanın yanı sıra, aynı zamanda bireyin toplumsal hayatına, insanlarla arasındaki etkileşime de katkı sağlaması ve etkileşim içinde olduğu toplumun değerlerine yönelik bir içeriğe sahip olması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı; ortaokullarda zorunlu yabancı dil dersi olarak okutulan İngilizce dersinin, öğrencilere bir dili öğretme ile birlikte öğrencileri içinde yaşadıkları toplum için faydalı birer birey haline getirme hedefiyle de hazırlanan öğretim programlarına göre belirlenen ders kitabı temalarında toplumsal değerleri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda okutulan İngilizce ders kitaplarının temalarındaki toplumsal değerler ile ilgili kazanımları ve etkinlikleri içeren bölümler incelenmiştir. Toplumsal değer kavramı altında; çevreye ve doğaya karşı duyarlılık, sorumluluk alabilme, toplumsal cinsiyet eşitliği, bireysel farklılıklara saygı, toplumsal bilinç sahip bir birey olma, toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme, iletişim becerisine sahip, ekip çalışmasına yatkın ve yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma değerleri incelenmiştir. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda okutulan farklı sınıf seviyelerindeki (5, 6, 7 ve 8. sınıf) 8 adet İngilizce ders kitabından elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda; 5, 6,

7. ve 8. sınıf İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarında en fazla iletişim becerisine sahip olma, ekip çalışmasına yatkın olma ve toplumsal cinsiyet eşitliği; en az toplumdaki hak ve özgürlükleri bilme değerlerine yer verildiği görülmüştür. Ortaokul İngilizce ders kitaplarında incelenen 9 adet toplumsal değer hem sınıf seviyesi hem de ders kitabı temalarındaki dağılımında farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu farklılıklar öğrencilerde toplumsal değerlerin önemini kavrama konusunda yanlış ya da eksik öğrenmeler ortaya çıkarabilir. Toplumsal değerlere İngilizce ortaokul ders kitaplarında tüm sınıf seviyelerinde ve ünite temalarında eşit bir şekilde yer verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul, İngilizce Ders Kitapları, Temalar, Toplumsal Değerler

ABSTRACT

EXAMINATION OF SECONDARY SCHOOL ENGLISH TEXTBOOKS IN TERMS OF SOCIAL VALUES

Koçhisar Yaylacı, Esra

Master's Thesis, Division of Curriculum and Instruction

Advisor: Assist. Prof. Dr. Şefik Kartal

July 2023, xviii + 138 pages

Textbooks are one of the most basic teaching materials used in classrooms in the Turkish education system. The information in the textbooks used in teaching the target language should also benefit students functionally. When the importance of textbooks is considered in this way, the content of English textbooks should not only provide the communication skills in the curriculum, but also contribute to the social life of the individual, the interaction between people, and have a content that is oriented towards the values of the society with which the individual interacts. The purpose of this study is to examine the social values in the themes of the textbooks of the English course, which is taught as a compulsory foreign language course in secondary schools, according to the curricula prepared with the aim of not only teaching students a language but also making them good citizens for the society they live in. In line with this purpose, the sections containing achievements and activities related to social values in the themes of English textbooks taught in secondary schools affiliated to the Ministry of National Education were analyzed. Under the concept of social values; sensitivity to the environment and nature, taking responsibility, gender equality, respect for individual differences, being a socially conscious individual, knowing one's rights and freedoms in society, having communication skills, being prone to teamwork, and having a high culture of cooperation and solidarity were examined. In this study, document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. Within the scope of the study, the data obtained from 8 English textbooks at different grade levels (5th, 6th, 7th

and 8th grades) taught in secondary schools affiliated to the Ministry of National Education were analyzed by descriptive and content analysis. As a result of the research, it was seen that the unit themes in the 5th, 6th, 7th and 8th grade English textbooks included the values of having communication skills, being prone to teamwork and gender equality at the highest level and knowing the rights and freedoms in society at the lowest level. It was observed that there were differences in the distribution of the 9 social values analyzed in middle school English textbooks in both grade level and textbook themes. These differences may cause students to learn incorrectly or incompletely about the importance of social values. It is thought that it is important to include social values equally at all grade levels and unit themes in English middle school textbooks.

Key Words: Secondary School, English Textbooks, Themes, Social Values

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK SÖZLEŞME	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xvii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	4
Önem	4
Sınırlılıklar	5
Tanımlar	5
BÖLÜM II	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
Dil	7
Yabancı Dil Eğitimi	7
Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı	11

Sınıf Kademesine Göre İngilizce Ders Kitaplarında Yer Alan Ünite Temaları	15
Toplumsal Değerler.....	18
Çevreye ve Doğaya Karşı Duyarlı Olma.....	20
Sorumluluk Bilincine Sahip Olma.....	21
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği.	22
Bireysel Farklılıklara Saygılı Olma.....	23
Toplumsal Bilince Sahip Bir Birey Olma.....	24
Toplumdaki Hak ve Özgürlüklerini Bilme.....	24
İletişim Becerisine Sahip Olma	25
Ekip Çalışmasına Yatkın Olma	25
Yardımlaşma ve Dayanışma Kültürü Yüksek Olma	26
İlgili Çalışmalar.....	27
BÖLÜM III.....	33
YÖNTEM	33
Araştırma Modeli	33
Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama süreci.....	34
Verilerin Analizi.....	34
BÖLÜM IV	36
BULGULAR	36
Sınıf Düzeyine Göre Toplumsal Değer Bulguları.....	38

5. Sınıf Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarındaki Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı	38
6. Sınıf Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarındaki Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı	73
7. Sınıf Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarındaki Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı	90
8. Sınıf Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarındaki Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı	100
BÖLÜM V	117
TARTIŞMA	117
BÖLÜM VI	121
SONUÇ VE ÖNERİLER	121
KAYNAKÇA.....	126

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. ADOÇEP= Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı.....	12
Tablo 2. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı Seviyeleri.....	13
Tablo 3. İngilizce Dersi 5. Sınıf Ünite Temaları	15
Tablo 4. İngilizce Dersi 6. Sınıf Ünite Temaları	16
Tablo 5. İngilizce Dersi 7. Sınıf Ünite Temaları	17
Tablo 6. İngilizce Dersi 8. Sınıf Ünite Temaları	17
Tablo 7. Temel Değerler	19
Tablo 8. Ortaokul İngilizce Ders Kitapları	34
Tablo 9. Ortaokul İngilizce Dersi Haftalık Ders Saatleri	36
Tablo 10. İncelenen Ders Kitaplarında Yer Alan Etkinliklerin Dört Temel Dil Becerisi Sınıflamasına Göre Sayıları.....	37
Tablo 11. Happy English 5 ve İngilizce 5 Ders Kitabındaki Toplumsal Değerlerin Temalara Göre Dağılımı	39
Tablo 12. 5. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarının Ünite Temalarında Yer Alan Kazanımların Toplumsal Değer İçerme Sayıları	40
Tablo 13. English Route 6 Ders Kitabı ve İngilizce 6 Ders Kitaplarındaki Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı	74
Tablo 14. 6. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarının Ünite Temalarında Yer Alan Kazanımların Toplumsal Değer İçerme Sayıları	75
Tablo 15. İngilizce Ders Kitabı 7 ve 7 İngilizce Ders Kitabındaki Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı	91

Tablo 16. 7. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarının Ünite Temalarında Yer Alan Kazanımların Toplumsal Değer İçerme Sayıları 92

Tablo 17. Upswing English Student's Book 8 ve Mastermind İngilizce 8 Ders Kitabında Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı 101

Tablo 18. 8. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarının Ünite Temalarında Yer Alan Kazanımların Toplumsal Değer İçerme Sayıları 102

Tablo 19. Toplumsal Değerlerin Ders Kitaplarında Ünite Temasına Göre Yer Alma Sayıları 121

Tablo 20. Toplumsal Değerlerin Ders Kitaplarındaki Kazanımlarda Yer Alma Sayıları 123

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Ünite 9 “Çevreye ve Doğaya Karşı Duyarlı Olma” değeri İçeren Yazma Etkinliği	42
Şekil 2.Ünite 9 “Çevreye ve Doğaya Karşı Duyarlı Olma” değeri İçeren Okuma Etkinliği	42
Şekil 3.Sorumluluk Bilincine Sahip Olma Değeri İle İlgili Yazma ve Konuşma Etkinliği	43
Şekil 4. Sorumluluk Bilincine Sahip Olma Değeri İle İlgili Yazma Etkinliği	43
Şekil 5. Happy English 5 Ders Kitabı Günlük İşler İle İlgili Kelime Etkinliği.....	44
Şekil 6. İngilizce 5 Ders Kitabı Günlük İşler ile ilgili Şarkı.....	45
Şekil 7. İngilizce 5 Ders Kitabı Sorumluluk İfade Etme İle İlgili Okuma ve Yazma Etkinliği	46
Şekil 8.Happy English 5 Ders Kitabı İzin İsteme İle İlgili Etkinlik	46
Şekil 9. Happy English 5 Ders Kitabı İzin İsteme İle İlgili Yazma Etkinliği.....	47
Şekil 10. İngilizce 5 Ders Kitabı Sorumluluk Alabilme İle İlgili Okuma Etkinliği .	48
Şekil 11. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Dinleme – Okuma Etkinliği	49
Şekil 12. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Kelime Etkinliği.....	50
Şekil 13. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Dinleme Etkinliği.....	50
Şekil 14.Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Konuşma Etkinliği	51
Şekil 15. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Kelime Etkinliği.....	51

Şekil 16. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Okuma Etkinliği.....	52
Şekil 17. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Kelime Etkinliği.....	52
Şekil 18. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Dinleme- Okuma Etkinliği	53
Şekil 19. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Dinleme- Okuma Etkinliği	54
Şekil 20. “İngilizce 5” Ders Kitabından Yer Verilen Örnekler	55
Şekil 21. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Fitness Ünitesinden Örnek Etkinlik Görseli.....	56
Şekil 22. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Animal Shelter Ünitesinden Örnek Etkinlik Görseli.....	57
Şekil 23. Festivals Ünitesine Ait Dinleme Etkinliği.....	58
Şekil 24. Festivals Ünitesine Ait Dinleme ve Okuma Etkinliği	58
Şekil 25. Bireysel Farklılıklara Saygılı Olma Değeri İle İlgili Etkinlik Görseli	59
Şekil 26. Bireysel Farklılıklara Saygılı Olma Değeri İle İlgili Konuşma Etkinliği Görseli.....	60
Şekil 27. Beğenileri ve Yetenekleri İfade Etme Etkinliği	61
Şekil 28. Bireysel Farklılıklara Saygılı olma Değerine Dikkat Çeken Bir Eşleştirme Etkinliği	61
Şekil 29. Öğrenci Beğenilerinin ve Kişisel Düşüncelerin İfade Edildiği Konuşma Etkinliği.....	62
Şekil 30. Öğrencilerin Kişisel Düşüncelerini İfade Edebileceği Konuşma Etkinliği.....	63

Şekil 31. Bireysel Farklılıklara Saygı Değeri Konusunda Farkındalık Oluşturabilecek Kelime Etkinliği	64
Şekil 32. İki Farklı Ülkeye Ait Milli Bayramların Tanıtıldığı Okuma – Dinleme Etkinliği	65
Şekil 33. Çin Yeni Yılı'nın ve Geleneklerinin Tanıtıldığı Okuma Etkinliği	66
Şekil 34. Soru – Cevap Etkinliği	67
Şekil 35. Türk Toplumuna Ait Milli ve Dini Kutlamalar ile İlgili Yazma Etkinliği	68
Şekil 36. Türk ve Yabancı Toplumlara Ait Festivaller İle İlgili Konuşma Etkinliği	69
Şekil 37. Büyük Şehir – Köy Karşılaştırması	70
Şekil 38. Adres Sorma İle İlgili Etkinlik Görseli.....	71
Şekil 39. Yardımlaşma ve Dayanışma Kültürü Yüksek Olma Değerini İçeren Okuma Metni	72
Şekil 40. Yardımlaşma ve Dayanışma Kültürü Yüksek Birey Olma Değerini İçeren Okuma Metni 2	73
Şekil 41. Günlük Rutin İle İlgili Etkinlik	78
Şekil 42. Zaman Çizelgesi Oluşturma İle İlgili Okuma Etkinliği.....	78
Şekil 43. 6. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarında Yer alan Meslek Bulma Oyunları.....	79
Şekil 44. Dünyayı Korumak İçin İnsanların Üzerine Düşen Sorumluluklar	80
Şekil 45. Demokrasi Ünitesinde Sorumluluk Bilincine Sahip Olma Değeri.....	81
Şekil 46. Mesleklerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeren Ders Etkinliği.....	83
Şekil 47. Mesleklerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeren Kelime Etkinliği.....	84

Şekil 48. Demokrasi Temasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Gösteren Etkinlik Görseli.....	84
Şekil 49. Demokrasi Temasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Gösteren Etkinlik Görseli.....	85
Şekil 50. Çevreyi Korumak İçin verilen Yapılacaklar Listesi	88
Şekil 51. Çevreyi Koruma Konulu Oyun Etkinliği.....	88
Şekil 52. Çocuk Hakları Etkinlik Görseli	89
Şekil 53. Environment Ünitesi Ders Kitabı Etkinliği	94
Şekil 54. Vahşi Yaşam İle İlgili Tavsiye Cümlelerini Öğreten Etkinlik Görseli	98
Şekil 55. Nesli Tükenme Tehlikesi Altında Olan Vahşi Hayvanlar İle İlgili Tavsiye Cümlelerini Veren Etkinlik Görseli.....	99
Şekil 56. Öğrencilerin Evdeki ve Okuldaki Sorumluluklarını İfade Edecekleri Bir Yazma Etkinliği	105
Şekil 57. Aile Üyelerinin Sorumlulukları ile İlgili Okuma Etkinliği	106
Şekil 58. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlayan Bir Dinleme Etkinliği.....	107
Şekil 59. Ev İşleri Ünite Temasındaki kelime Eşleştirme Etkinliği	109
Şekil 60. Ev İşleri Ünite Temasında Dinleme Etkinliği	109
Şekil 61. Teen Life Ünitesi Müzik Türleri Hakkında Düşünceleri İfade etme Etkinliği	111
Şekil 62. Beğenileri ve Düşünceleri İfade Üzerine Grup Çalışması Etkinliği.....	111
Şekil 63. “Adventures” Ünitesi Tercih Cümleleri İle İlgili Yazma Etkinliği.....	112

Şekil 64. “Adventures” Ünitesi Tercihlerini İfade Etme Ve Karşılaştırma Cümleleri İle İlgili Etkinlik.....	112
Şekil 65. On The Phone Ünitesi Yardımlaşma Ve Dayanışma Kültürü Yüksek Birey Olma İle ilgili Ders Kitabı Etkinliği	114
Şekil 66. Upswing English 8 Ders Kitabı Yardımlaşma ve Dayanışma Değeri İçeren Okuma Etkinliği.....	115
Şekil 67. Mastermind İngilizce 8 Ders Kitabı Yardımlaşma ve Dayanışma Değeri İçeren Okuma Etkinliği.....	116

KISALTMALAR

TDK: Türk Dil Kurumu

ADOÇEP: Avrupa Dilleri Öğretim Ortak Çerçeve Programı

CEFR: Common European Framework of Reference for Languages (Ortak Avrupa Dil Referans Çerçevesi)

AOBM: Avrupa Ortak Başvuru Metni

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu

CEDAW: Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi

İDKAB: İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

AB: Avrupa Birliği

TED: Türk Eğitim Derneği

MGK: Milli Güvenlik Kurulu

TTK: Talim ve Terbiye Kurulu

EBA: Eğitim Bilişim Ağı

QR Kod: Karekod

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu kavramsal bir çerçeve içinde sunulmuş, araştırmanın amacı ve önemi açıklanmış, sınırlılıklar belirtilmiştir.

Problem

Eğitim bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı ve istendik olarak davranış değişikliği meydana getirme süreci olarak tanımlanabilir (Ertürk,2017 s.81). Öğrenmeyi ise bireyin yaşantı yoluyla elde ettiği ve nispeten kalıcı izli davranış değişikliği olarak tanımlamak mümkündür (Ertürk,2017 s.83). Eğitim ve öğrenme kavramlarını içerisinde barındıran ve süreci ifade eden eğitimle, davranış değişikliğini ifade eden öğrenmeyi kılavuzlama işine ve nasıl sorusuna cevap arayan kavrama öğretim denir (Demirel,2020 s.6). Eğitim, öğrenme ve öğretim kavramlarını, okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan, bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneği olarak tanımlayan öğretim programı çatısı altında bir araya getirmek mümkündür (Demirel,2020 s.6).

Toplumların sosyokültürel miraslarını oluşturan en önemli yapılar, o toplum içinde hayatlarını devam ettiren bireyler aracılığıyla meydana getirilmektedir (Özensel, 2003). Eğitimin temel hedeflerinden ve önemli işlevlerinden biri olan kültürel mirasın aktarımı, toplumsal kalkınma ve bireylerin toplumsal yapının bir parçası haline gelebilmesi değerler eğitimi ile gerçekleştirilmektedir (Acar ve Yaman Kasap, 2020). Okullar da bu sosyokültürel mirası oluşturacak gerekli bilgi, beceri ve değerler ile donatılmasını hedefleyen eğitim kurumlarıdır (Kalaycı ve Baysal, 2020). Günümüzde okulların tek hedefi öğrencilerin akademik anlamda bir başarıya ulaşmalarını sağlamak değil aynı zamanda onları iyi birer insan olma hedefiyle yetiştirmiş ve kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak toplumsal hayata kazandırmak olmalıdır (Altunsoy ve Başçı Namlı, 2021).

Geleneksel toplumlarda bireylerin sahip olduğu toplumsal saygınlığın temeli aile kurumunun üzerine inşa edilmektedir. Ancak bu toplumsal saygınlık sadece aile ile de sınırlandırılmaz (Özensel, 2003). Değerler üzerine verilen ilk eğitim, aile çatısı altında

başlamakta ama sonrasında da toplumsal yapıdan ve çevresel faktörlerden etkilenecek eğitim çatısı altında okullarda verilen eğitimin pekiştirilmesi ve eksik değerlerin kazandırılması hedefi ile devam etmektedir (İbret, Demirbaş ve Demir, 2018). Bununla birlikte okulların ve eğitimin görevi toplumu devamlı yeniden şekillendirmek ve düzenlemektir. Toplumu değiştirmedeki temel görev ve sorumluluk okullarıdır (Sönmez, 2019 s.114 – 115). Okullar, gelecek nesillerin değer yargılarını, yaşayışlarını ve sosyal davranışlarını etkilerken aynı zamanda toplumsal yapıyı da değiştirip geliştirmiş olmaktadır (Ekşi, 2013).

Öğrencilere eğitim vasıtasıyla kazandırılması hedeflenen değerlere, okullarda uygulanan öğretim programları aracılığı ile tüm derslerde yer verilmiştir (Oğuz Haçat ve Demir, 2020). Öğretim programlarının içerik bölümünün uygulayıcısı olan ders kitapları ise öğretim programını en iyi şekilde yansıtan öğretim materyalleridir (Şakiroğlu, 2020). MEB’ e bağlı eğitim ve öğretim kurumlarında temel ders materyali olarak kullanılan ders kitapları, eğitim ve öğretim sürecinin vazgeçilmez kaynağıdır ve bu süreçte öğrencilere verilmek istenen eğitim ve kazandırılmak istenen davranışların tamamının içerik yapısını oluşturmaktadır. Teknolojik gelişmelerin yaşanması ve sınıf ortamında kullanılan ders materyallerinin dijitalleşmesinin etkisiyle ders kitaplarının eğitim alanında etkisi ve öneminin azalmaya başladığı düşünülebilir. Ancak hem modern hem de geleneksel toplumların hepsinde ders kitapları, eğitim ve öğrenim alanındaki yerini ve önemini korumaktadır (Özkan, 2010). Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan öğretim programlarına göre yazılan ders kitaplarında öğrencilere kazandırılması amaçlanan kazanım ve beceri temelli etkinlikler ile birlikte değerlere de yer verilmiştir. Değerler, öğrencilere doğrudan ünite temaları üzerinden kazandırılabilirdiği gibi örtük olarak da kazandırılabilmektedir (Oğuz Haçat ve Demir, 2020). Öğretim programlarında yer alan kazanımların ve değerlerin öğrencilere öğretilmesinde kullanılan en yaygın ve genel materyallerden biri de hiç şüphesiz ders kitaplarıdır (Özay Köse ve Gül, 2020). Yazılı ve basılı materyaller eğitim ve öğretim serüveninin her zaman en önemli araçlarından biri olmuştur. Temel eğitim çağından başlayıp eğitimin her döneminde aktif olarak kullanılan ders kitaplarının iyi özelliklere sahip olması aynı zamanda okullarda yapılan eğitim öğretim faaliyetlerinin de kalitesini yansıtmaktadır (Önal, Kaya ve Çalışkan, 2019).

Alanyazında ders kitaplarının incelenmesine yönelik çalışmalar incelendiğinde toplumsal cinsiyet eşitliği değeri (Balcı ve Sel, 2017; Kükrer, 2015; Özdemir ve Karaboğa, 2019); saygı değeri (Arıcı ve Maden, 2018), sorumluluk değeri (Acar ve Yaman Kasap, 2020; Aslan, Keskin ve Önder, 2019; Aydın ve Aran, 2020; Oğuz Haçat ve Demir, 2020; Özay Köse ve Gül, 2020; Sayın, Orbay ve Şam, 2019; Şahin ve Başgöl, 2019), çevre duyarlılığı değeri (Bayraktar, Özbal ve Babacan, 2021; Önal, Kaya ve Çalışkan, 2019; Özdemir ve Gökçe, 2019), yardımlaşma ve dayanışma değeri (Acar ve Kasap, 2020; İnalöz, 2021; Şahin ve Başgöl, 2019; Şakiroğlu, 2020), çok kültürlülük ve kültürel aktarım değeri (Alan ve Duruhan, 2020; Çoban ve Erkan, 2021; Özen, 2019), değerler eğitimi (Yükrük ve Akarsu, 2015) yönüyle ders kitaplarında çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Ancak toplumsal değerler çatısı altında içine birçok değeri barındıran ve İngilizce ortaokul ders kitaplarının incelendiği bir çalışmaya alan yazında rastlanamamıştır.

Ana dilde eğitim yapan Türkiye’ de küreselleşmenin etkisi ve Avrupa Birliğine girme sürecine hız verilmek istenmesiyle birlikte yabancı dil öğretimi artık daha planlı ve programlı bir hale getirilmek istenmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarından beri batılılaşmanın etkisiyle öğretim programlarında daha fazla yer edinen yabancı dillerin (Almanca, İngilizce, Fransızca) öğretimiyle tam olarak yabancı dil öğretiminin zorunlu hale geldiği ya da bir dil öğretme sürecinin planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirildiği söylenememektedir. İngilizce dersi de bu yıllarda yaygın olarak öğretim programlarına girememiştir. Daha sonraki yıllarda dünya genelinde İngilizcenin teknolojiye ve ekonomide ortak dil haline gelmesinin etkisiyle İngilizce öğretim programlarında ilk sırada öğretilen yabancı dil dersi olarak yer edinmeye başlamıştır. Bugün geldiğimiz noktada ise İngilizce, okullarda kendine 2. sınıf kademesinden itibaren yer edinmiş olup daha planlı ve programlı bir şekilde hedef dil olarak öğretimi yapılmaya çalışılmaktadır (MEB, 2013). Okullarda artık çok küçük yaşlardan itibaren anadilden farklı bir dilin eğitimini ve öğretimini yapma süreci başlamaktadır. Ancak bireylere hedef dili öğretirken aynı zamanda toplumsal davranışları ve farkındalıkları da içine alan genel bir anlayış ve kültürde kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmanın amacı da Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı ortaokullarda okutulan İngilizce ders kitaplarını toplumsal değerler açısından incelemek ve toplumsal değerleri içeren ünite temalarını, kazanımlarını ve ders etkinliklerini ortaya çıkarmaktır.

Amaç

Bu çalışmadaki temel amaç; ortaokullarda zorunlu yabancı dil dersi olarak okutulan İngilizce dersinin, öğrencilere bir dili öğretmenin yanı sıra öğrencileri içinde yaşadıkları toplum için faydalı birer birey haline getirme hedefi ile hazırlanan öğretim programlarının içerik bölümünü oluşturan ünite temalarını öğrencilere kazandırmayı hedeflediği toplumsal değerler açısından incelemektir.

Yukarıda verilen amaç doğrultusunda, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda okutulan İngilizce ders kitaplarının ünite temaları, kazanımları ve etkinlikleri içeren bölümleri toplumsal değerler açısından incelenmiş ve aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Ortaokul İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite temaları toplumsal değerleri içermekte midir?
2. İngilizce ders kitaplarındaki temalarda toplumsal değer içeren kaç adet kazanım bulunmaktadır?
3. İngilizce ders kitaplarındaki toplumsal değerler ile ilgili ders etkinlikleri nelerdir?

Önem

Türkiye’de yıllardır yapılan yabancı dil çalışmaları dikkate alındığında, öğrencilere ana dilinden farklı yabancı bir dili öğretmek için geliştirilen politikalar incelendiğinde; dil öğretimi sadece hedef yabancı dilin öğretiminin yapılması ile değil, aynı zamanda o hedef dilin öğretme ve öğrenme sürecinin tamamında yapılan uygulamalarla kalıcı bir hale gelebilmektedir. Bireyde kalıcı izli davranış değişikliğini ancak eğitimle sağlamak mümkündür (Ertürk,2017 s.83).

Alanyazında bugüne kadar yapılan çalışmalarda ders kitapları birçok yönüyle incelenmiştir. Bu yapılan çalışmalarda ders kitaplarının içeriğindeki çok kültürlülük temaları (Özen, 2019), içeriklerinin İlköğretim programlarının amaçları doğrultusunda oluşturulup oluşturulmadığı (İşcen,2018), ders kitaplarına ve öğretim sürecine ilişkin öğrenci görüşleri (Bağçeci ve Yaşar, 2007), ünite temalarının öğretimi gibi konularda karşılaşılan sorunlar (Çatal, Şahin ve Çelik, 2018), içeriğindeki değerler eğitimi (Oğuz Haçat ve Demir, 2020), toplumsal cinsiyet eşitliği içeren konular(Kükrer, 2015) ve

kitaplardaki söz varlıklarının incelenmesi (Bilgin, 2020) gibi birçok konuda incelenmesine rağmen öğrencilere kazandırabileceği toplumsal değerler açısından incelenmediği görülmüştür. İngilizce dersinin bir dili öğretme işlevinin yanı sıra toplumsal yaşamda gelecekte yer alacak ve söz sahibi olacak bireyler olan öğrencilere, toplumsal değerleri de öğretme ve benimsetmeye yönelik bir işlevi olması gerekmektedir. Bu açıdan Ortaokul İngilizce Öğretim Programlarının 4 farklı (5, 6, 7 ve 8.sınıf) sınıf kademesinde yer alan kazanımları ve temel ders materyali olan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda okutulan ders kitaplarının içerik bölümünü oluşturan ünite temalarının toplumsal değerler açısından incelenmesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda ders kitaplarındaki toplumsal değer içeren temaların ortaya çıkarılmasının alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Araştırma,

1. Millî Eğitim Bakanlığı, İngilizce İlköğretim Öğretim Programları (MEB,2017; MEB, 2018)
2. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ve özel yayın evleri tarafından bastırılan ve 2021 – 2022 Eğitim – Öğretim yılında ortaokul 5-8 sınıflarında okutulan “Ders Kitapları”,
3. Ders kitaplarında yer alan, kitap kapağı, iç kapak, kitap basım bilgilerine ait sayfa, İstiklal Marsı, Gençliğe Hitabe, içindekiler sayfası, ders kitabını tanıtıcı sayfa, yazarların özgeçmişlerinin yer aldığı sayfalar, sözlük ve kaynakçaya ait sayfalar, görseller ve dinleme metinleri dışında kalan diğer bölümler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Eğitim: Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantıları ve kasıtlı kültürleme yoluyla istendik davranış değişikliği meydana getirme sürecidir (Ertürk, 2017 s.10).

Öğretim: Öğretim, okullarda yapılan ve planlı, programlı ve kontrollü bir şekilde yürütülen örgütlenmiş öğretme etkinliklerinin tamamını kapsamaktadır (Erden, 1998 s.3).

Eğitim Programı: Öğrenene okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel, 2014, s.4)

Kazanım (Hedef): Öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan ve öğrencilerin öğretmen rehberliğinde kazanması gereken temel bilgi ve becerilere denir(www.ttkb.meb.gov.tr).

İçerik: Ünite ve temaların bireylere hedef davranışları edindirecek şekilde düzenlenmesidir (Sönmez ve Alacapınar, 2015 s.24).

Yabancı Dil Eğitimi: Bireye ana dilinden başka bir dili öğretme süreci olarak tanımlanabilmektedir. Ülkenin eğitim politikası sonucunda belirlenmiş olup öğretimi yapılan yabancı dillerin öğretilmesi sürecini kapsamaktadır. İngilizce dersi 2018 İlköğretim (2 -8) Öğretim Programı kapsamında ortaokullarda yabancı dil dersi olarak okutulmaktadır (MEB, 2018).

Ders Kitapları: Araştırmada kullanılan ders kitapları, Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayın evleri tarafından basımı yapılan ve 2021 – 2022 Eğitim-Öğretim yılında ortaokul 5 – 8 sınıflarında okutulmak üzere ortaokullara gönderilen İngilizce5 – 8 ders kitaplarıdır.

Ünite: Araştırmada kullanılan ünite terimi, İngilizce 5 – 8 ders kitaplarının başlıca bölümlerine verilen isim anlamında kullanılmaktadır.

Tema: Araştırmada kullanılan tema terimi, İngilizce 5 – 8 ders kitaplarının her bir içerik bölümünde ele alınan konulara verilen isim anlamında kullanılmaktadır.

Toplumsal Değer: Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü (TDK, 2023); hayatımızın günlük ilerleyişinde ve karşımıza çıkan sorunlarla baş etmede harekete geçmemizi sağlayan kudret ve güç, (MEB, 2018 s.4); toplumda kabul görmüş, yaşatılan ilke ve kurallar (Kılcan ve Akbaba, 2014) olarak tanımlanmaktadır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Dil

Dil, dünya üzerindeki bütün insanlar için koşulsuz en önemli sözlü iletişim kaynağı olarak kabul edilmektedir. Küresel dünyada iletişimin şekilleri çeşitlenmiş olsa da dil hala ilk sıradaki yerini korumaktadır. Dilin iletişimdeki yeri düşünüldüğünde, dilin birden fazla tanımı yapılsa da dil sözlüğümüzde de yer alan en kabul görmüş haliyle; insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek amacıyla kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan olarak tanımlanabilmektedir (TDK, 2019, s.664).

Türk Dil Kurumu sözlüğündeki tanımına da bakıldığında dil, bireylerin ihtiyaçlarını gidermek ve zihinlerindeki duygu ve düşünceleri birbirine aktarmak amacıyla oluşturulmuş yazılı ve sözlü ifadeler bütününden oluşmaktadır. Dil bir iletişim aracıdır ancak dili sadece iletişim aracı olarak görmenin insanları yanılgıya düşüreceği unutulmamalıdır. Çünkü dil, sihirli bir kutu gibidir ve bu kutuyu her açtığınızda dilin farklı bir işleviyle karşılaşmak mümkündür (Bilgin, 2020). Bu işlev bazen iletişim kurmamızı, bazen toplumsal hayatın bütünlüğünü sağlamayı, bazen içinde yaşadığımız toplumda farkındalık oluşturmayı, bazen de o topluma fayda sağlamamıza vesile olmaktadır. Dilin birçok işlevi ve toplumsal ihtiyaçların birçoğunu karşılayan bir araç olduğu ve insanların ihtiyacı sonucunda doğduğu düşünüldüğünde, bu ihtiyacın doğal bir yansıması olarak yabancı dil eğitiminin de bir ihtiyaç sonucu ortaya çıktığı söylenebilir.

Yabancı Dil Eğitimi

Ana dilden farklı bir dilin öğretilmesi süreci; toplumların birbirleriyle toplumsal, siyasi, ekonomik ve sosyal alanda iletişim kurmalarının bir ihtiyaç haline gelmesi sonucunda doğmuştur. Yabancı bir dili bilmek ve öğrenmek, bu ilişkisel sürecin önemli bir yansıması olarak, edinilecek olan yabancı dile ait ses ve anlam bütünlüğünün oluşturduğu kuralların öğrenilmesi ve bu kurallara uyarak dilin doğru kullanılmasını gerektirmektedir (İşeri, 1996). Bireyler ve toplumlar arasında farklı alanlarda gerçekleştirilen iletişimin sağlıklı yürütülmesi için doğru bir iletişim kanalına ihtiyaç

duyulur, bu ihtiyaç dil öğrenmenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (Göçer,2017). Dil öğrenmek aynı zamanda o dile ait dünyayı görmek, tanımak, anlamak, değerlendirmek, o dilde hissedebilmek kısacası dile ait o dünyada var olabilmektir (Demir ve Açık,2011). Dil öğreniminin dinamik, eş güdümlü, şeffaf ve hayat boyu devam eden bir süreç olarak kabul edilmesiyle beraber günümüz uluslararası dünya dili olan İngilizcenin önemi vurgulanarak Avrupa Birliği' ne uyum ölçütlerince Türkiye'de İngiliz dili eğitim ve öğretimi Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı (CEFR/ Common European Framework of Reference for Languages)' na göre değerlendirilmektedir (Tosunoğlu ve Peacı, 2019).

Türkiye' deki ilk ve ortaöğretim kurumlarında öğretilecek yabancı diller, Milli Güvenlik Kurulu'nun (MGK) görüşü alınarak Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmektedir (Resmî Gazete,1983: 24). Bakanlar Kurulu tarafından alınan bu kararlar doğrultusunda da Türkiye'de resmi ve özel Türk ilköğretim ve ortaöğretim okullarında yaygın olarak Almanca, İngilizce ve Fransızca öğretilmektedir (Genç, 2004).Ancak Cumhuriyetin ilanından önce 1830' lu yıllara kadar Osmanlı İmparatorluğunun eğitim kurumları olan medreselerde eğitim – öğretim Farsça ve Arapça yapılmış bu tarihten sonraki dönemlerde ise batılılaşmanın etkisiyle bir yandan Türkçe bir yandan da batı dillerinde eğitim veren yerli ve yabancı eğitim kurumları ortaya çıkmıştır. Günümüzde ise ana dilde eğitim yapan eğitim kurumlarında yabancı dil eğitimi zorunlu olarak verilmektedir (Güney ve Güney, 2007). Öğretimi yapılan bu yabancı diller de göstermektedir ki, yaklaşık iki asırdır yabancı dil öğretimi konusunda uğraş verilen Türkiye'de zaman zaman değişik eğitim politikalarının da etkisiyle, farklı yabancı dil öğretim yolları izlenmiştir (Çelebi, 2006).

Ancak ikinci dünya savaşından sonra bugün Avrupa Birliği (AB) olarak bilinen oluşumun o dönemki ismiyle Avrupa Konseyi ile kurulan temaslar neticesinde İngilizce öğretimine verilen değer artmaya başlamıştır (Çelebi, 2006). İngilizceye verilen değer artmasıyla birlikte, İngilizcenin tam olarak bütün öğretim kademelerine girdiğini söyleyemeyiz. İngilizce Cumhuriyet'in ilanından ikinci dünya savaşı sonrası döneme kadar ağırlıklı olarak okulların programlarında yer alamasa da 1950'li yıllardan sonra okullarda zorunlu ya da seçmeli ders olarak %98,4 oranıyla en çok öğretilen yabancı dil olmuştur (Genç,1999).

1924 – 1996 yılları arasında İngilizce dersi İlkokul kademesinde öğretim programlarında yer almamıştır. 1945- 1996 yıllarında İngilizce dersi ortaokul ders çizelgelerinde yer almasına rağmen sadece haftalık ders saatlerinin %15'i ile sınırlı kalmıştır (Güneş, 2009). Eğitimi bir kamu görevi olarak yürüten devletin yanında, özel sektörün devreye girmesi okul programlarında yabancı dil öğretimine ağırlık verilmesine neden olmuştur. Ancak bu çabalar Türk Eğitim Derneği (TED)'ne bağlı yabancı dilde eğitim veren birkaç özel okulla sınırlı kalmıştır (Demirel, 2014). Ancak 1995 yılına gelindiğinde Avrupa Eğitim Komisyonu' nun aynı yıl yayımladığı “Öğrenen Topluma Doğru” başlıklı bildiride, Avrupa vatandaşlarının anadilleri dışında en az iki dili daha yeterli düzeyde bilmeleri gerektiği duyurulmuştur. Bu bildirinin amacı Avrupa vatandaşlarını çok dillilik ve kültürlülüğe teşvik etmek, ilköğretimde birinci, ortaöğretimde ikinci ve üniversitede üçüncü yabancı dil öğrenmeye yönlendirmektir (Genç, 2004).

Bu bilgiler ışığında 1997 yılında yürürlüğe giren “sekiz yıllık eğitim reformu” ile öğrenim süresi beş yıl olan ilkokullar, ilköğretim kurumlarına dönüştürülmüş ve zorunlu eğitimin süresi sekiz yıla çıkarılmıştır. İngilizce dersi ilk defa bu yeni yapılan 8 yıllık zorunlu ilköğretim eğitimi reformu ile ilköğretimin birinci kademesinde bulunan 4 ve 5. sınıf ders çizelgelerine haftalık 2 ders saati zorunlu yabancı dil dersi olarak giriş yapmıştır (MEB, 1997). 1997 öğretim programıyla birlikte İngilizce dersi ilköğretim okullarında okutulan birinci ve zorunlu yabancı dil dersi haline gelmiştir.

İngilizce dersi, ilköğretim okullarının 4 ve 5. sınıflarında haftada 2 ders saati, 6, 7 ve 8. sınıflarında haftada 4 ders saati olmak üzere okutulmuştur (MEB, 1997).1997 yılı ilköğretim programında ortaokul seviyesi olarak kabul edilen 6, 7 ve 8. sınıfların programlarında köklü değişiklikler yapılmadığı bilinmektedir. Ancak alan yazından edinilen bilgiler doğrultusunda ortaokul yabancı diller programı en son 1989 yılında bir değişiklik geçirmiş olup, bir sonraki değişiklik İngilizce Dersi Ortaokul Öğretim Programında 6. 7. ve 8. Sınıf kademesinde 17 yıl aradan sonra 2006 yılında yayımlanan öğretim programıyla gerçekleşmiştir (Bümen, Dimici, Yıldız ve Yücel, 2017; MEB, 2013, s. ii).1989 öğretim programından farklı olarak 2006 programında, programda yer alan başlıklar daha fazla detaylandırılmıştır. Programa beceriler, etkinlikler ve bağlam başlıkları alınmıştır (Bümen, Dimici, Yıldız ve Yücel, 2017). Bu başlıklar öğretilmesi hedeflenen yabancı dil olan İngilizce dersi hala temelde dil becerisi öğretme işi olarak

görülmekle birlikte programın içerik bölümüne context (bağlam)'in eklenmesi ile birlikte yavaş yavaş tema oluşturma sürecinin başladığını göstermektedir. 2013 yılında yenilenen öğretim programıyla yabancı dil olarak İngilizce öğrenme yaşı düşürülerek, İngilizce dersi dördüncü sınıf yerine ikinci sınıf kademesinden itibaren verilmeye başlanmıştır (Tuna Gündoğdu ve Kartal, 2021). Bu programla birlikte İngilizce dersinin öğretilmeye başlandığı sınıf seviyesi de düşünüldüğünde bir Batı dili olan İngilizce eğitiminin başladığı günden bu yana Türkiye’de önemli bir yol kat etmiştir. Ancak konu ilköğretim seviyesinde bir yabancı dilin eğitimi olarak ele alındığında, İngilizce’ nin ilköğretim programlarına girmesinin üzerinden çok da zaman geçmemiştir (Alkan ve Arslan, 2014). İngilizce’ nin artık 2. sınıf kademesinden itibaren öğretilmeye başlandığı ve dilin 4 temel becerisinin (listening, speaking, reading, writing), “theme (tema), suggested lexis/ languageuse (önerilen kelime hazinesi/ dil kullanımı), suggested text and activitytypes (önerilen metin ve etkinlik türleri), assessment (değerlendirme), projects (projeler)” başlıkları altında öğretilmesinin hedeflendiği görülmektedir (MEB, 2013).

2018 programında 2013 programına göre dersin ve farklı sınıf kademelerinin ders hedeflerinde çok büyük değişiklikler olmamasına rağmen öğretim programındaki en önemli değişiklik, İngilizce dersinin amacında dilin işlevlerinin ve zorunlu olan dilbilgisi konularının öğretilmesine değil hedef dille etkili bir iletişim kurma becerisini geliştirmeye odaklanması gerektiğine vurgu yapılmış olmasıdır (MEB, 2018). Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar yapılan yabancı dil öğretim çalışmaları ve hazırlanan öğretim programları yabancı dil öğretme-öğrenme sürecinde kullanılan yöntem ve yaklaşımların sürekli değişmekte ve bu değişimin yabancı dil eğitimi politikalarında da değişim ve güncellemeyi beraberinde getirdiğini göstermektedir. Yaşanan bu değişim, İngilizce öğretiminde ana materyaller olarak kullanılan ortaokul ders kitaplarının kazanım ve içeriklerini de doğrudan etkilemektedir (Özen, 2019). Ders kitaplarının, eğitim sistemimizde bu denli büyük bir yer edinmesi sonucunda da hedef dili öğretecek olan ders kitaplarının dili öğretmek ile birlikte içinde barındırdığı bilgilerin işlevsel olarak da öğrencilere fayda sağlaması gerekmektedir. Ders kitaplarının önemi bu şekilde düşünüldüğünde, ders kitaplarının içeriklerinin öğretim programlarında yer alan iletişim becerisini geliştirmeye yönelik kazanımlarının yanı sıra, aynı zamanda bireyin toplumsal hayatına, insanlarla arasındaki etkileşime de katkı sağlaması ve etkileşim içinde olduğu toplumla ilgili değerlere yönelik bir içeriğe sahip

olması ve bu içeriğin ders kitaplarındaki etkinliklerle desteklenmesi ve gerçekleştirilebilir düzeyde olması gerekmektedir (İşcen, 2008). Çünkü toplumsal değerler ile ilgili temalar öğretimin her kademesinde önemli bir yer edinmiş olup gelecekte eğitim öğretim faaliyetlerini gerçekleştirecek olan öğretmenlere eğitim fakültelerinde verilen derslerin öğretim programlarında yer alan “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersi ile de karşımıza çıkmaktadır. Bu dersin hedefleri ise programda şu şekilde belirtilmektedir:

“Toplum, topluma hizmet uygulamaları ve sosyal sorumluluk kavramları; toplumsal ve kültürel değerler yönünden sosyal sorumluluk projeleri; güncel toplumsal sorunları belirleme; belirlenen toplumsal sorunların çözümüne yönelik projeler hazırlama; bireysel ve grup olarak sosyal sorumluluk projelerinde gönüllü olarak yer alma; çeşitli kurum ve kuruluşlarda sosyal sorumluluk projelerine katılma; panel, konferans, kongre, bilgi şöleni gibi bilimsel etkinliklere izleyici, konuşmacı ya da düzenleyici olarak katılma; sosyal sorumluluk projelerinin sonuçların değerlendirme” (YÖK, 2018 s.13). Okulda öğretimini yapacağı dersin ismi her ne olursa olsun eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının tamamı lisans eğitiminde topluma hizmet uygulamaları dersini almaktadırlar. Çünkü bir öğretmenin görevi sadece öğretim yapmak değil aynı zamanda topluma faydalı ve toplumsal farkındalığa sahip, sorumluluk bilinci yüksek bireyler yetiştirmektir.

Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı

Türkiye ve Avrupa Komisyonu arasındaki ilişkileri geliştirmek amacıyla kullanılan farklı yollar bulunmaktadır. Bu yollar; demokrasi ve insan hakları, hukukun üstünlüğü ve kültür gibi kavramlar etrafında oluşmaktadır. Kültür kavramını odağa alarak oluşan ilişkiler ise bir batı dilinin öğretim esaslarını belirleyici düzeydedir (Güneş, 2009).

Türkiye’ de Avrupa Birliği’ne girme çalışmalarına hız verilmesi ile birlikte daha da önemli hale gelen öğrencilere yabancı dil eğitimi meselesi, Avrupa Birliği ülkelerinde geliştirilmeye çalışılan Avrupa vatandaşı bilinci ile birleştiğinde; hedefe çok dillilik ilkesi yerleşmiş ve bu hedef doğrultusunda da eğitim-öğretim alanında bir dizi yapısal, kurumsal ve içeriksel düzenlemelere gidilmiştir. Deneme aşamasında da olsa, uygulamaların başarılı sonuçlarından etkilenerek, çalışmalar giderek yaygınlaşmaktadır

(Güler, 2005). 2013 yılı İngilizce dersi öğretim programı İngilizce dersinin 2. sınıf seviyesine kadar indiğini ve yabancı dil öğretimi işinin artık okullarda çok daha erken yaşlarda başladığını göstermektedir (MEB, 2013). Dil öğretimi, dünya üzerindeki bütün ülkeleri ilgilendiren bir olay olması sebebiyle öğretim sistemlerinin, dil becerilerinin ortak noktalarda olması ve öğrenilen dilin iletişimsel olarak kullanılabilmesi amacıyla Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı hazırlanmıştır (Büyükkiz ve Hasırcı, 2013). Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı (CEFR) dil yeteneğini tanımlayan uluslararası tanınırlığı olan bir standarttır ve kendi içinde bir değerlendirme metodu anlamına da gelmemektedir.

İngilizce Modeli (2- 8. Sınıflar)

Tablo 1' de Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı'na (ADOÇEP) göre sınıf seviyesine göre odaklanılan beceriler ve önerilen etkinlikler sunulmuştur.

Tablo 1.ADOÇEP= Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı

Seviyeler			
[ADOÇEP]	Sınıf (Yaş)	Geliştirilmesi Hedeflenen Beceriler	Temel Aktiviteler / Stratejiler
(Saat / Hafta)			
1	2 (6 – 6,5)	Dinleme ve Konuşma	
	3 (7 – 7,5)	Dinleme ve Konuşma	
[A1]			Tüm Fiziksel Tepki (TFT)/ El İşleri / Drama
(2)	4 (8 – 8,5)	Çok Sınırlı Okuma ve Yazma Dinleme ve Konuşma	
2	5 (9 – 9,5)	Çok Sınırlı Okuma ve Yazma Dinleme ve Konuşma	
[A1]		Çok Sınırlı Okuma	
(4)	6 (10 – 10,5)	Çok Sınırlı Yazma Dinleme ve Konuşma	Drama / Rol Yapma
		Sınırlı Okuma	
3	7 (11 – 11,5)	Çok Sınırlı Yazma Temel: Dinleme ve Konuşma	
[A3]		Yan: Okuma ve Yazma Temel: Dinleme ve Konuşma	Tematik (Konusal)
(4)	8 (12 – 12,5)		
		Yan: Okuma ve Yazma	

(MEB, 2018: VI)

Tablo 1 incelendiğinde, geliştirilecek dil becerisi ne ve hangi seviyede olursa olsun yapılacak olan aktivitelerin temelinde yaparak yaşayarak öğrenme prensibi yer almaktadır. Ders kitaplarındaki ünite temaları da öğrencileri toplumsal hayata hazırlayacak ve onların farkındalıklarına katkı sağlayacak konular içermelidir. Ortaokul İngilizce öğretim programındaki kazanımların ve ders kitaplarında yer alan temaların da birbirlerini destekleyici ve gerçekleştirmeye yönelik olması gerekmektedir. Tablo2’ de, Tablo1’de verilen ADOÇEP’te bulunan ortak dil seviyeleri hakkında açıklamalar yapılmış olup öğrenme düzeyine ait ortak yetilerin neler olduğu konusunda açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 2.Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı Seviyeleri

			Ortak Yeti Açıklamaları
A1 Seviye	Temel Düzey Kullanıcı	Giriş veya Keşif Düzeyi	- Sıradan ve gündelik ifadeleri kullanır - Somut gereksinimleri karşılamak için yalın ifadeleri anlayabilir ve konuşabilir - Kendisini ya da bir başka kişiyi tanıtabilir. - Basit sorular sorabilir ve aynı seviyedeki sorulara cevap verebilir. - Karşısındaki kişi yavaş ve yardımcı olacak bir şekilde konuşuyorsa karşısındaki kişi ile basit bir şekilde iletişim kurabilir.
A2 Seviye	Temel Düzey Kullanıcı	Ara-Temel Gereksinim Düzeyi	- Basit ifadeleri ve iletişimsel olarak ihtiyaç duyulan alanlarda yaygın kullanılan ifadeleri anlayabilir. - Bilindik konular hakkında basit bilgi alışverişini gerektiren kolay ve yaygın aktiviteler vasıtasıyla iletişim kurabilir. - Eğitimini ve yakın çevresini basit ifadelerle anlatabilir. - Temel ihtiyaçlarına denk gelen konuları ifade edebilir.

(MEB, 2018: 27, 71)

Tablo 2, farklı kullanıcı seviyeleri için gerçekleşmesi beklenen hedeflerde farklılıklar olduğunu göstermektedir ve bu farklılıklarda öğretim programındaki sınıf seviyelerine göre belirlenmektedir.

İlköğretim (2 – 8) İngilizce Öğretim Programının Genel Amaçları

Bugünün dünyasında ekonomik, politik ve sosyal açıdan gelişmenin ve ilerleme kaydetmenin anahtarının aşağıdaki hedeflere bağlı olduğuna hiç şüphe yoktur (MEB, 2018).

- Türk vatandaşlarının uluslararası düzeyde etkin iletişim kurma becerisi ve İngilizce yeterliliği bu süreçte önemli bir faktördür. Diğer derslerde olduğu gibi İngilizce’ de de anlamlı öğrenmenin gerçekleşebilmesi için kullanılan materyaller öğrencilerin günlük yaşamlarıyla ilgili olmalıdır.
- Dil öğretme işi bağlam içinde gerçekleştirilmeli, yani kullanılmalıdır.
- Soyut uygulamalar yerine, gerçek iletişim amaçları için günlük etkileşimler sırasında etkinlikler yapılmalıdır.
- İngilizcenin ihtiyaç ve istekleri aktarmanın bir aracı olan rolü, öğrencileri etkilemek, fikirleri ve inançları dile getirmek, ilişkiler kurmak vb. gibi yeni bir öğretim programı modeli üzerine odaklanmıştır.
- İletişim olarak öğrenme: İletişimsel yaklaşım, hedef dilin yalnızca bir çalışmanın amacı değil aynı zamanda başkalarıyla etkili iletişim kurmanın bir yolu olarak; dilbilgisi yapılarına değil dilin işlevlerine ve iletişimsel becerilere odaklanmalıdır.
- Öğrenciler ve akranlar arasında veya öğrenciler ile öğretmenleri arasında gerçek iletişim gerektiren faaliyetler yapılmalıdır.
- Hazırlanan materyalin provasını yapmak yerine (Örneğin; sırayla bir ders kitabından basılı bir diyalogu okumak veya ezberlenmiş fiil formları listelerini okumak) İngilizce ’yi gerçek hayatta kullanıldığı şekliyle kullanılmalıdır.
- Motivasyon öğrencinin başarısı için gerekli olduğundan, müfredat öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak İngilizce öğrenmeyi ilginç, ilgi çekici ve eğlenceli hale getirmelidir.
- Farklı gelişim seviyelerine önem verilmelidir.

Son ilköğretim İngilizce dersi öğretim programının genel amaçlarına bakıldığında da yabancı dili öğretme işinin sadece okul ve sınıfla sınırlı kalmaması gerekmektedir. Öğrenciler okulda öğrendikleri dili gerçek hayatta kullanabildikleri ölçüde öğrendikleri dil onlara fayda sağlayacaktır. Bu sebeple de okullarda temel ders

materyali olarak kullanılan ders kitaplarının toplumsal hayattan konular içermesi gerekmektedir. Ders kitaplarının öğrencilerin seviyesine uygun ve öğrencileri hayata hazırlayacak ünite temalarını içermesi gerekmektedir.

Sınıf Kademesine Göre İngilizce Ders Kitaplarında Yer Alan Ünite Temaları

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda kullanılan temel materyal ders kitaplarıdır ve bu kitaplar öğretim programlarının hedef ve kazanımlarına göre hazırlanmaktadır (Resmî Gazete, 2021).

5.sınıf

5. Sınıf Öğretim Programı'nın temel hedefi öğrencilerin hedef dili öğrenmeye olan ilgilerini artırmak ve bu dili gerçek hayatta kullanabilmelerini sağlamaktır. 5'inci sınıfın temaları; öğrencilerin yaşadıkları şehir, sağlık sorunları, günlük işleri, hobileri, sosyal etkinlikleri, duyguları ve spor etkinlikleridir. Ayrıca dil işlevleri olarak selamlaşmak, izin istemek, kişisel düşüncelerini, beğenilerini, ihtiyaçlarını söylemek, miktar belirtmek, düzenli olarak yaptıkları işleri söylemek, saati söylemek, o anda yapılanları anlatmak, yol tarif etmek ele alınmıştır (MEB, 2018 s.49).Tablo3' te 5. Sınıf İngilizce Ders kitaplarında yer alan ünite temaları gösterilmektedir.

Tablo 3. İngilizce Dersi 5. Sınıf Ünite Temaları

No	Ünite temaları
1	Hello
2	My Town
3	Games and Hobbies
4	My Daily Routine
5	Health
6	Movies
7	Party Time
8	Fitness
9	AnimalShelter
10	Festivals

(Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 7; Yalçın, Genç, Orhon ve Şahin, 2021: 7)

Yukarıda Tablo 3' te MEB'e bağlı ortaokullarda temel materyal olarak okutulan 5. sınıf İngilizce ders kitaplarında bulunan ünite temaları İngilizce ortaokul öğretim programında olduğu sırayla gösterilmiştir.

6. Sınıf

6. Sınıf Öğretim Programı içinde yer alan konular, öğrencilerin yaratıcılık ve hayal gücü gibi temel becerilerini geliştirmelerini hedeflemektedir. Programı oluşturan ünite temaları, bu yaş grubundaki öğrencilerin sosyal, bilişsel ve duyuşsal gelişimleri temel alınarak belirlenmiştir. Eylem odaklı bir öğretim tasarımına göre oluşturulan kazanımlar; öğrencilerin günlük dilde gerekli, basit ve kullanışlı dil işlevleriyle kendilerini ve düşüncelerini ifade edebilmelerini hedeflemektedir (MEB, 2018 s. 60). Tablo 4’ te 6. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite temaları gösterilmektedir.

Tablo 4. İngilizce Dersi 6. Sınıf Ünite Temaları

No	Ünite Temaları
1	Life
2	YummyBreakfast
3	Downtown
4	Weather and Emotion
5	At The Fair
6	Occupations
7	Holidays
8	Bookworms
9	Saving The Planets
10	Democracy

(Demircan, Ahıskalı, Berket ve Günay, 2021: 7; Kaldar ve Karamil, 2020: 7)

Yukarıda Tablo 4’ te MEB’e bağlı ortaokullarda temel materyal olarak okutulan 6. sınıf İngilizce ders kitaplarında bulunan ünite temaları İngilizce ortaokul öğretim programında olduğu sırayla verilmiştir

7.Sınıf

7. Sınıf Öğretim Programı, Avrupa Dilleri İçin Ortak Başvuru Metni’ nde gösterilen seviyelerden A2 (Temel Seviye Kullanıcı/Ara veya Temel Gereksinim) seviyesine ulaşmanın ilk adımı olarak belirlenmiştir. Bu yaş grubundaki öğrencilerde ilk olarak geliştirilmesi hedeflenen beceriler dinleme ve konuşma, ikinci olarak okuma ve yazmadır. Avrupa Dilleri İçin Ortak Başvuru Metni ‘nin A2 düzeyinde belirlenen genel kazanımları 7. Sınıf Öğretim Programı’nın çerçevesini oluşturmaktadır. Bu sınıf seviyesinde, öğrencilerin gerçekleştirmesi hedeflenen kazanımların; dinleme-anlama, sözlü etkileşim, sözlü anlatım, okuma-anlama, yazma alanlarında olması

beklenmektedir (MEB, 2018 s.71). Tablo 5’ te 7. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite temaları gösterilmektedir.

Tablo 5. İngilizce Dersi 7. Sınıf Ünite Temaları

No	Ünite Temaları
1	Appearance and Personality
2	Sports
3	Biographies
4	Wild Animals
5	Televsion
6	Celebrations
7	Dreams
8	PublicBuildings
9	Enviroments
10	Planets

(Erdem, Balcı ve Özdil, 2019: 7-8; Tan, 2019: 6)

Yukarıda Tablo 5’ te MEB’e bağlı ortaokullarda temel materyal olarak okutulan 7. sınıf İngilizce ders kitaplarında bulunan ünite temaları İngilizce ortaokul öğretim programında olduğu sırayla verilmiştir.

8. Sınıf

8. Sınıf Öğretim Programı, Avrupa Dilleri İçin Ortak Başvuru Metni ’nde belirlenen seviyelerden A2 (Temel Seviye Kullanıcı/Ara veya Temel Gereksinim) seviyesine denk gelmektedir. Bu yaş grubundaki öğrencilerde ilk olarak geliştirilmesi hedeflenen beceriler dinleme ve konuşma, ikinci olarak okuma ve yazmadır (MEB, 2018 s.82). Tablo 6’ da 8. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite temaları gösterilmektedir.

Tablo 6. İngilizce Dersi 8. Sınıf Ünite Temaları

No	Ünite Temaları
1	Friendship
2	Teen Life
3	In The Kitchen
4	On The Phone
5	The Internet
6	Adventures
7	Tourism
8	Chores
9	Science
10	Natural Forces

(İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021: 8; Tıraş, 2021: 6)

Yukarıda Tablo 6’da MEB’e bağlı ortaokullarda temel materyal olarak okutulan 8. sınıf İngilizce ders kitaplarında bulunan ünite temaları İngilizce ortaokul öğretim programında olduğu sırayla verilmiştir.

Toplumsal Değerler

Eğitim ve toplumsal yapı arasında, birinde yaşanan değişimlerin diğerini de çok büyük oranda etkilediği kuvvetli bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. İstendik bir şekilde değişmesi ve gelişmesi beklenen toplumsal yapının kökleri eğitim ile salınırken, belli hedefler doğrultusunda planlı ve programlı bir şekilde yürütülen eğitim – öğretim faaliyetleri de temelini toplumsal yapı üzerinde şekillendirir (Karakuş, Mutlu ve Diker Coşkun, 2018). Bireylerin toplumsal hayatta her gün birçok farklı eşitsizlikle ve problemle karşılaşması kaçınılmazdır. Bu problemlerin çözümü için sistemsel değişmelere ihtiyaç olsa da bu problemlerden bazılarını sadece insanların duyarlı olmalarıyla çözebilmek mümkündür çünkü duyarlı olma insan olmanın temel gerekliliklerden biridir (Bayraktar, Özbal ve Babacan, 2021). Bireylerin, içinde yaşadıkları topluma uyum sağlayabilmesi, toplum için değerli bir insan olarak kabul edilmesi ve sosyal çevresinde saygınlık kazanmasında içinde yaşadığı topluma karşı sorumluluk bilinciyle davranması önemlidir. Bu sebeptendir ki toplumsal değer kavramının kazandırılması, eğitimin önemli hedeflerindendir (Özay Köse ve Gül, 2020). Eğitim tarihinin başlangıcından bu yana eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul gören değer kavramı aynı zamanda toplumsal yapının da temelini oluşturmaktadır. Eğitimin en önemli amacı daha nitelikli ve daha iyi insan yetiştirmektir ve bu hedefi gerçekleştirmenin yolu ise eğitim kurumlarında öğretimle birlikte değerler eğitimini de bir bütün olarak vermekten geçmektedir (Şahin ve Başgöl, 2019). Ancak okullarda değerler eğitimi bir ders adı altında değil farklı birçok dersin öğretim programlarına ve ders kazanımlarının içerisine yerleştirilmiş bir şekilde verilmektedir. Öğretim programlarında yer alan kazanımların öğrencilere aktarılmasında kullanılan en yaygın ve genel eğitim materyallerinden biri de hiç şüphesiz ders kitaplarıdır (Özay Köse ve Gül, 2020). Öğrenciye istendik davranışların kazandırılmasında ders kitaplarının önemli bir yeri vardır. Ders kitapları eğitim ve öğretim sürecindeki etkinliklere kılavuzluk edip öğretmeni ve öğrenciyi amaçlar doğrultusunda yönlendirir (Şakiroğlu, 2020). Toplumsal anlamda değer ise, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü

(TDK, 2023); hayatımızın günlük ilerleyişinde ve karşımıza çıkan sorunlarla baş etmede harekete geçmemizi sağlayan kudret ve güç (MEB, 2018 s.4); toplumda kabul görmüş, yaşatılan ilke ve kurallar (Kılcan ve Akbaba, 2014) olarak tanımlanmaktadır. Aşağıda Tablo 7’de MEB tarafından yayımlanan temel değerlerin listesi verilmektedir.

Tablo 7. Temel Değerler

• Atatürk ilkelerine bağlı ve ülkesini seven • Başarıyı paylaşan, destekleyen ve ödüllendiren • Ulusal ve evrensel değerleri benimsemiş ve bunları davranış hâline getiren, (<u>Toplumsal cinsiyet eşitliği</u>) • İnsan odaklı olan • Sorumluluk bilincine sahip olan • Karar alma sürecinde ortak akıl kullanan • Problem çözme becerisi yüksek olan (<u>çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma</u>) • Katılımcı, hoşgörülü, yapıcı olan (<u>bireysel farklılıklara saygılı olma</u>) • Paydaşlarını destekçisi ve yönetim ortağı olarak gören • Mütevazı olan • Erişilebilir olan • Aidiyet duygusuna sahip olan • Yeniliğe açık ve gelişime uyumlu olan • Liderlik özelliği olan • İletişim becerisine sahip • Ekip çalışmasına yatkın • Girişimciliği destekleyen • Doğru düşünen ve etkili karar alan (<u>Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme</u>) • Öğrenen ve öğreten • Mesleki yeterliği olan • Meslek etiğine sahip bireyler olmaktır. • "Biz" bilincinde olan (<u>toplumsal bilince sahip birey olma</u>) • Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek, • Araştıran ve sorgulayan • Çalışanlarının görüş ve önerilerine değer veren • Başarıyı paylaşan, destekleyen ve ödüllendiren
--

(MEB, 2021)

Tablo 7’ de Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan, öğretim programlarında yer alan ve değerler eğitiminin bu değerler üzerinden yapılmasını bildiren “Temel Değerlerimiz” tablosu gösterilmektedir. Bu çalışmada bu temel değerler rehber alınarak bu temel değerlerin içerisinden öğretim programlarına göre hazırlanan İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarıyla örtük olarak kazandırılması hedeflenen toplumsal değerler belirlenmiştir. “Sorumluluk bilincine sahip olma, iletişim becerisine sahip olma, ekip çalışmasına yatkın olma ve yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma” değerleri doğrudan listedeki isimleriyle alınmış olup; “çevreye ve

doğaya karşı duyarlı olma” değeri “problem çözme becerisi yüksek olan” değerinin alt değeri, “toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri “ulusal ve evrensel değerleri benimsemiş ve bunları davranış hâline getiren” değerinin alt değeri, “bireysel farklılıklara saygılı olma” değeri “katılımcı, hoşgörülü, yapıcı olan” değerinin alt değeri, “toplumsal bilince sahip bir birey olma” değeri “"Biz" bilincinde olan” değerinin alt değeri ve “toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme” değeri “Doğru düşünen ve etkili karar alan” değerinin alt değeri olarak toplumsal değerler kavramı çatısı altına alınmış ve bu değerlerin ortaokul İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarında bulunup bulunmadığı incelenmiştir.

Çevreye ve Doğaya Karşı Duyarlı Olma

Çevreye ve doğaya karşı duyarlılık kavramı, bireyin içinde bulunduğu çevre ve doğaya karşı geliştirdiği iletişimdeki farkında olma seviyesi olarak tanımlanabilir (Türksoy, 1991). Bu ifadeden hareketle bireylerin içinde yaşadıkları çevreye ve doğaya karşı hem saygı ve sevgiyle hareket etmesi hem de bilinçli ve denetimli bir şekilde doğa ve çevre konusunda üstüne düşen sorumluluğu üstlenmesi gerekmektedir (Karasu Avcı, 2016). Dünya üzerinde var olan ilk canlıdan bugüne değin geçen süre zarfında bütün canlılar çevre ve doğa ile ilişki içerisinde olmuştur. Ancak çevreyi doğayı kendi hedefleri için en fazla değiştiren canlı türü insan olmuştur. Yaptıkları değişikliklerin olumsuz taraflarını önceleri fark etmeyen ve kabullenmek istemeyen insanoğlu değiştirdiği doğanın ve çevrenin sorunları kendisini de etkilediğinde yaptıklarını anlamış ve önlem alma çaresine başvurmuştur (Ulu Kalın, 2018). Dünyada, sanayileşmeye verilen önemin artması ve hızlı nüfus artışına paralel olarak doğal kaynaklar bilinçsiz bir şekilde tüketilmektedir. Bu sebeple daha yaşanabilir ve sürdürülebilir bir çevrenin oluşturulması, öğrencilere verilecek çevre ve doğaya karşı duyarlılık eğitimlerinin önemi artmaktadır (İbret, Demirbaş ve Demir, 2019). Çevreye ve doğaya duyarlı olma konusunda öğrencilerden beklenen davranışları öğrencilerin gösterebilmesi için öğrencilere çevre ve doğa konusunda kazanacakları doğru tutum ve davranışları erken yaşlarda öğretmek önemlidir (Denis Çeliker ve Akar, 2015). Öğrencilerde çevreye ve doğaya karşı bir farkındalık ve duyarlılık algısı geliştirebilmek için öncelikle öğrencilerin içlerindeki çevre ve doğa sevgisini filizlendirmek gerekmektedir. Çevre ve doğaya karşı duyarlılık eğitimlerinin, çevre sorunlarına çözüm bulunması, çevrenin ve doğanın iyileştirilmesi hedefiyle yapılması gerekmektedir. Okullarda verilecek çevre eğitimi, bireylerin çevreye ve doğaya karşı duyarlı

olmalarının ve olumlu olan davranışların kalıcılığının sağlanması için gerekli bir süreçtir (Yurttaş ve Kartal, 2021). Bu sebeple de öğrencilerde doğaya ve çevreye yönelik bir duyarlılık ve farkındalık oluşturmak için doğa ve çevre eğitiminin öğrencilere uygulamalı olarak yapılması ve öğrenme – öğretme sürecinde öğrencilere aktif rollerin verilmesi gerekmektedir (Çağlar Karapınar, 2017).

Sorumluluk Bilincine Sahip Olma

Sorumluluk, öğrencinin içinde yaşadığı sosyal çevreye karşı hem kendisi tarafından kabul edilen hem de toplum tarafından öğrenciye yüklenen ödevlerin farkında olması ve ödevlerini yerine getirmesi olarak tanımlanabilmektedir (Onay ve Çelik, 2022). Sorumluluk bilincine sahip olma değeri, hayatımızın her alanında karşımıza çıkan, gözlenebilen ve davranışa dönüştürülebilen en önemli değerlerden biridir (Sezer, Çoban ve Akşit, 2017). Diğer bütün değerlerin öğrenciler tarafından benimsenebilmesi, sorumlulukların yerine getirilmesiyle doğru orantılıdır. Küçük yaşlardan itibaren bireylere verilmeye başlanan sorumluluk bilincine sahibi olma değerinin, okul hayatı ve iş hayatındaki artan rolüyle birlikte hayatımızdaki önemi günden güne daha da artmaktadır (Selanik Ay ve Dal, 2014). Değerlerin davranış olarak kazanılmasındaki en önemli rolü öğrencinin ailesi ve sosyal çevresinin büyük bir bölümünü oluşturan okul hayatı üstlenmektedir.

Toplumsal hayatı ve yapıyı düzenli bir hale getirmenin birinci koşulu görev ve sorumluluk bilincinin bireylerin karakter özellikleri arasına girmesi ve her bireyin kendisinden beklenen görev ve sorumlulukları eksiksiz bir şekilde yerin getirmesi ile sağlanabilmektedir (Çağlayan, 2015). Öğrencilere ailelerinden sonra değerler eğitimi vermeyi sürdüren kurumlar olan okullar doğrudan öğrenim ya da model alma yöntemi ile sosyal kuralları ve ödevleri öğrencilere benimsetmelidirler. Bu sayede öğrenciler toplumsal hayatta sorumluluk bilinci yüksek birer yetişkin olabilirler (Sezer ve Çoban, 2016).

Sorumluluk bilincine sahip olma değeri ile ilgili verilecek değer eğitimleri, eğitim ve psikoloji ilkelerine dayanan bir problem çözme işidir. Bu süreç tesadüfi çalışmalara bırakılmak yerine planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Öğrencide sorumluluk bilinci oluşturmak ya da bu alanda öğrenciye bir farkındalık

kazandırmaya yönelik okullarda öğrencilerin aktif rol üstlenebileceği farklı çalışmalar yürütülebilir (Calp ve Aydın, 2019).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Toplumda yaşayan insanlar arasında yapılan hiçbir sınıflandırma insanların biyolojik anlamda erkek veya kadın olduğu kadar net ve alışılmış olmamıştır (Vatandaş, 2007). Ancak kadın ve erkek cinsiyet kavramları üzerinden anlam ifade eden biyolojik boyut ile biyolojik boyutta temellenen ve şekillenen toplumsal boyut birbirlerinden çok farklı oluşumlardır (Koyuncu Şahin, Esen Çoban ve Korkmaz, 2018). Dünya üzerinde insanlık tarihinin başlangıcından bu yana kadın ve erkek cinsiyetleri arasında devam eden güç mücadelesi toplumsal yapıda bireylerin günlük hayatlarından tutun da aile yapılarını, hayat şekillerini ve bu değişimler sonucunda ortaya çıkan kültürel yapıları üzerinde de değişikliklere sebep olmuştur. Bu yapılarıdaki değişimler ve bitmek tükenmek bilmeyen güç savaşının sonucunda “cinsiyet” kavramı ortaya çıkmıştır (Tuncer ve Gezer Şen, 2018). Bir sürecin sonucunda ortaya çıkan toplumsal cinsiyet kavramı bireyin içinde yaşadığı döneme ya da çağa, toplumsal düzene ve toplumsal yapıda etkili olan kültüre göre değişiklik gösterebilir ve zamanla belli değişimlere de uğrayabilir (Güzel, 2016). Cinsiyet; bireylerin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri olarak tanımlanırken toplumsal cinsiyet; kadının ve erkeğin toplumsal çevre tarafından belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade etmektedir (Karakuş, Mutlu ve Diker Coşkun, 2018; Üner, 2008). Toplumsal cinsiyet eşitliği; fırsat eşitliği, olanakların tanınmasında ve kullanımında, hizmetlere ulaşmada ve toplumsal hayattaki temsilde bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yapılmamasıdır (Akın ve Demirel, 2003). Toplumsal hayatta gelecekte önemli roller üstelenecek olan çocukları, toplumsal cinsiyet eşitliğini benimsemiş bireyler olarak yetiştirmek 21. yüzyılın modern dünyasında eğitsel yapının en önemli hedeflerinden biridir (Tuncer ve Gezer Şen, 2018). Toplumsal hayatın her yerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine inanan ve toplumsal cinsiyet eşitliğini benimsemiş bireyler yetiştirilmesinde en önemli rollerden biri ailelere ve okullara düşmektedir (Koyuncu Şahin, Esen Çoban ve Korkmaz, 2018). Öğrencilerin cinsiyet kimliğini kazandığı, toplumsal cinsiyet rollerini öğrendiği ve toplumsal cinsiyete dair kalıp yargıların oluşmaya başladığı okul öncesi ve okul döneminde öğrenci bu cinsiyet rollerini ve toplumsal cinsiyet eşitliğini aile, okul, öğretmenler, akranlar, kitaplar ve medya aracılığıyla öğrenebilir (Yağan Güder, 2014).

Toplumsal cinsiyet eşitliği her sınıf seviyesindeki eğitimler ve bu eğitimleri gerçekleştirmenin önemli parçası haline gelen temel ders materyali olarak kabul edilen ders kitapları vasıtasıyla kazandırılabilir. (Kalaycı ve Hayırsever, 2014).

Bireysel Farklılıklara Saygılı Olma

“Bireysel farklılıklara saygı” değeri bir insanın sahip olması gereken en önemli değerlerden birisidir. İnsanın yaratılışını, yaşayışını, içinde bulunduğu toplum ve aile düşünüldüğünde aslında herkesin birbirinden farklı tek ve biricik olduğunu söylemek mümkündür. Kiminin dili, dini, rengi farklı kiminin boyu, kilosu, saç, başı bazıları daha hızlı öğreniyor bazıları daha yavaş; bazıları hayata bir kromozom fazlalığı ile başlıyor bazıları duyularındaki eksikliği aklı ve kalbiyle kapatıyor. Her bir insan bu kadar eşsiz ve özelken önce kendimizi sonra birbirimizi koşulsuz olarak kabullenmeyi ve birbirimize daima saygı duymayı öğrenmeliyiz. Bu değeri ailemizde öğrenmeye başlarız, okulda öğrendiklerimizle pekiştirir ve geliştiririz

Toplumsal bir parçası olan insanların davranışları, duygu ve düşünce dünyaları içinde bulundukları şartlara göre farklılıklar gösterebilmektedir (Korkmaz ve Özbesler, 2022). Bireysel farklılıklara saygı, bireylerin fiillerine karşı olumlu ya da olumsuz net bir tavra sahip olmama durumu olarak ifade edilebilir (Pekdoğan, 2018). Farklılıklara saygı duymayı, farklılıklarımızı normal olarak kabul edip farklılığın sorumlusu olarak bireyi görmeden insanın varoluş temelinde bireye saygı duymak olarak benimsemeliyiz (Güven,2012).

Bireysel farklılıklara saygı değerinin öğrencilere kazandırılmasında eğitim – öğretim alanlarındaki fiziksel yapının düzenlenmesi, ders materyallerinin seçimi ve kullanımı önemli bir rol oynamaktadır. Eğitim – öğretim ortamı öğrencilerin pozitif benlik algılarının ortaya çıkmasına ve farklılıklara karşı empati ve sempati geliştirmelerine fırsat sağlayacak bir yapıda olmalıdır (Topçubaşı, 2016). Farklılıklara saygı değeri içerisine farklı duygu ve düşüncelere saygılı olma şemsiyesi altında adalet, barış, empati, hoşgörü ve insan haklarına saygı değerlerini de almaktadır (Altunsoy ve Başçı Namlı, 2021). Diğer bir ifadeyle toplumsal hayatta bireylerin birlikte huzur ve barış ortamında hayatlarını sürdürmeleri, farklı düşüncelerin ve fikirlerin rahat bir şekilde ifade edilebilmesi ve kendimiz dışındaki insanların farklı duygu ve düşüncelere sahip olabilme durumunu kabullenebilme ve saygı duyabilme haliyle

mümkün olabilir (Balcı ve Yelken, 2013). Bireysel farklılıklara saygı konusunda eğitim alan öğrenciler, insanların bireysel farklarından dolayı sahip oldukları özelliklere yönelik olumlu bir algıya sahip olabilirler ve bireysel farklılıklarından ötürü ön yargılara maruz kalan ve haksızlıklara uğrayan bireylere yönelik onların kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlayacak çözümler bulmaları konusunda motive olabilirler (Pekdoğan, 2018).

Toplumsal Bilince Sahip Bir Birey Olma

Toplumsal bilinç, bireylerin kendinden önceki nesillerden devraldığı ortak yaşam mirasına kendi tecrübeleri ile yaşadığı dönemin ruhuna uygun eklemlemeler yaparak ortak bir şekilde ortaya çıkardığı farkındalık, kavrayış ve davranış şekillerinin bir araya gelebilmesi olarak tanımlanabilmektedir (Taş, 2019). Özetle toplumsal bilinç veya toplumsal farkındalık bireyin içinde yaşadığı çevreyle ve olaylarla ilişki kurması ve bu konuda sorumluluk almasıdır (Uçar, 2007). Toplumsal yapıyı oluşturan temel ve en değerli varlık insan olduğu için insanı en iyi şekilde yetiştirmek, geliştirmek ve toplum için faydalı bütün yetenek ve becerilerle donatmak da toplumlar için zorunlu bir görev olarak karşımıza çıkmaktadır (Kesten, Köçer ve Egüz, 2014). Toplumlarda sorumluluğu bu şekilde düşünüldüğünde, toplumsal yapıyı şekillendirecek olan eğitim sistemlerinin başlıca hedefi, gelişen ve değişen toplumsal ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte bireyler yetiştirmek olmalıdır (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005). Ülkeler bireylere toplum bilinci kazandırmak için eğitim – öğretim süreçlerinin hedeflerini ve içeriklerini belirlemiş ve eğitim sistemlerini kontrol altına almışlardır. Bu sebeple de eğitim – öğretim faaliyetleri bir kamu hizmeti olarak kurumsallaşmıştır. Bunun sonucunda öğrencilerde geliştirilmesi hedeflenen en önemli değerlerden biri olan “toplumsal bilince sahip birey olma değeri” değerler eğitimi içerisindeki yerini almıştır (Kesten, Köçer ve Egüz, 2014).

Toplumdaki Hak ve Özgürlüklerini Bilme

Türkiye’de 1953 yılında yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde bulunan ve Türkiye Cumhuriyeti devleti anayasası ile de güvence altına alınan toplumdaki her insanın sahip olduğu temel hak ve özgürlükler vardır. Bu temel hak ve özgürlüklerden başlıcaları şunlardır; yaşama hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği,

düşünce, din ve vicdan özgürlüğü ve ifade özgürlüğüdür (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1948 s.5; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982 s.4). Toplumsal hayatı sürdürebilmemiz ve özümüzün gereği ve gerçeği olan birey olarak toplumsal hayatta var olabilmemiz için yasalar tarafından da güvence altına alınan temel hak ve özgürlükler, demokratik toplumlar için günden güne daha çok önem arz etmektedir. Bireylere tanınan bu hak ve özgürlüklerin sadece devletler tarafından yasal güvence altına alınması değil aynı zamanda uygulanabilir olması ve buna uygun bir ortam sağlanması gerekmektedir (Erdoğan, 2015).

Bu değerın öğrencilere kazandırılması hem toplumsal yapı hem de bireyin kendisi için büyük önem taşımaktadır. Bu değeri bireylere doğrudan ya da dolaylı olarak kazandıracak olan kurumlar okullardır. Temel hak ve özgürlüklerinin bilincinde olarak yetiştirilmiş birey, kendi hak ve özgürlüklerini gerektiğinde savunabileceği gibi toplumdaki diğer bireylerin de hak ve özgürlüklerine karşı saygılı ve kısıtlamayan bir tutum sergilemeyi öğrenmiş olacaktır.

İletişim Becerisine Sahip Olma

İletişim insanların kendisini, duygu, düşünce ve gereksinimlerini anlatma ve karşısındakileri de anlamak için kullandığı bir araçtır. En az iki kişinin duygu, düşünce ve tecrübelerini birbirlerine aktarma sürecidir. Kendini ifade etme bir insanın en temel ihtiyaçlarından birisidir (Üstün, 2005). Toplumsal hayattaki en temel ihtiyaçların başında da hiç şüphesiz bireylerin iletişim yeterliliği kazanabilmeleri gelmektedir. Çünkü etkili iletişim becerileri sayesinde insanlar ve toplumlar arası demokratik davranışlar artmakta ve birçok toplumsal probleme de çözüm önerileri getirilebilmektedir. İşin özüne bakacak olursak iletişim becerilerinin gelişmesi sayesinde bireyin içinde yaşadığı topluma uyum süreci kolaylaşmaktadır. Öğrencilere iletişim becerisi kazandırmak da eğitimin toplumsal görevlerinden birisidir (Çelikkaya, 1994). Bu sebeple “iletişim becerisine sahip olma” değeri toplumsal farkındalık kazandıran değerlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Ekip Çalışmasına Yatkın Olma

Ekip, önceden belirlenen hedefler doğrultusunda bir araya gelmiş, birbirine bağlı ve birlikte hareket edebilen iki veya daha fazla kişinin bir araya gelmesi ile ortaya çıkan

topluluklar olarak tanımlanabilmektedir (Tuncer, 2008). Başarılı ekipler bünyelerinde pek çok özel nitelikler barındırmak durumundadırlar. Bu niteliklerden biri de birlikte öğrenebilme yetenekleridir (Koçak ve Tepeci, 2005).

Ekip öğrenmesinin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Senge, 1990; Yılmaz ve Sünbül, 2000:5 akt: Koçak ve Tepeci, 2005):

- Öğrenme, ekip üyelerinin karşılıklı iletişim ve etkileşiminin ürünüdür.
- Ekip üyeleri birbirlerini bilgi ve düşünme yönünden tamamlarlar.
- Öğrenme doğrudan gözlenemez; gözlenebilen ekibin performansıdır.
- Öğrenme, ekibin sonradan karşısına çıkabilecek durumlara karşı farklı bir bakış açısı geliştirmesine fayda sağlar.

Yukarıdaki verilen bilgilere bakıldığında öğrenme ortamlarında ekip çalışmasına verilen önem ve ekip çalışmasının öğrenmeye olan katkısı görülmektedir.

Yardımlaşma ve Dayanışma Kültürü Yüksek Olma

Yardımseverlik kavramı, bireylerin sahip oldukları maddi ve manevi olanaklarını ihtiyacı olan insanlarla karşılıksız bir şekilde paylaşması anlamına gelmektedir. Dayanışma ise, bir toplumu bir araya getiren duygu, düşünce ve ortak hedefler doğrultusunda bireylerin birbirlerine karşılıklı bağlanması anlamına gelmektedir (TDK, 2022).Toplumdaki bireylerin arasındaki bağın ve dayanışmanın sonucu olarak ortaya çıkan ve toplumları bir arada tutan yardımlaşma değeri, içerisinde iyilik, cömertlik, dayanışma, fedakârlık, merhamet, sosyal sorumluluk, paylaşmak ve gönüllülük gibi özellikleri bulundurur (Küçük, 2018).Yardımlaşma ve dayanışmanın toplumsal hayata mühim bir katkısı olduğu görülmektedir. Kişinin iç huzurunun sağlanmasında ve kişiye başkalarına fayda sağlayabileceğini düşündürmesi bakımından önem arz etmektedir. (Er ve Ulaş, 2020). Bu değer ilkokuldan itibaren öğrencilere kazandırılması hususunda üzerinde önemle durulması gereken bir değerdir. Gelecek nesillerin toplumsal hayatta birlikte uyum içinde yaşama kültürünü benimsemeleri bakımından da önem arz etmektedir (Sönmez ve Kum, 2017). Dayanışma ve yardımlaşmanın öğretilmesinde, çocuğun arkadaşlarıyla birlikte paylaşımda bulunması, oyun oynaması, aynı hedef doğrultusunda hareket etmesi ve içinde yaşadığı toplumda faydalı bir birey olmayı istemesi de önemli bir rol oynamaktadır. Bu şekilde öğrenci,

toplumsallaşma yolunda ilk adımını atmış olur, “ben” ve “başkası” gibi kavramların da farkına varan öğrenci, yaptığı ve katıldığı etkinlikler sayesinde paylaşmayı öğrenmeye başlamıştır (Er ve Ulaş, 2020).

İlgili Çalışmalar

Ders kitapları bu zamana kadar farklı alanlarda ve farklı birçok konu üzerinde incelenmiştir. Ancak bu çalışmanın temelinde ders kitaplarındaki toplumsal değerler üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Alan yazında ders kitapları değer kavramı üzerinden aşağıdaki çalışmalardaki gibi incelenmiştir.

Yükrük ve Akarsu (2015), çalışmalarında ilkokullarda 1-4 sınıf seviyelerinde okutulan müzik dersi ders kitaplarındaki ünitelerde yer alan şarkıları öğrenciye kazandıracakları değerler açısından incelemiştir. İnceleme neticesinde, ilkokul (1-4) müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların mısralarının 172 kısmında değer kavramına vurgu yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. MEB değerler eğitimi yönergesinde yer alan 27 başlık altındaki değerlerden, en fazla “sevgi” değerine, daha sonra “vatanseverlik” değerine vurgu yapıldığı görülmüştür. Ancak bunların yanı sıra ilkokul (1-4) müzik dersi, etkinlik şarkılarında “adil olma”, “alçakgönüllülük”, “empati”, “misafirperverlik”, “nazik olmak” ve “selamlaşma” değerlerine yer verilmediği tespit edilmiştir.

Kükrer (2015), yüksek lisans tezinde; Biri “Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi (CEDAW)” imzalanmadan önce yayımlanan üç kitap, diğerleri sözleşme sonrası döneme ait seçilen üç kitap olmak üzere farklı iki döneme ait olan ortaokullarda okutulan altı Türkçe ders kitabını toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı bakımından inceleyip elde edilen bulguları karşılaştırıp yorumlamıştır. CEDAW öncesi ortaokul Türkçe ders kitaplarıyla günümüz Türkçe ders kitapları arasında yapılan karşılaştırmaların sonucunda ders kitaplarının toplumsal cinsiyet eşitliği açısından olumlu bir gelişme gösterdiği tespit edilmiştir. Balcı ve Sel (2017), çalışmalarında 1. ve 4. sınıflar Türkçe ders kitaplarında yer alan çocuk edebiyatı ürünlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini besleyen düşünme biçimlerinin varlığını ortaya koymayı hedeflemiştir. Çalışmanın neticesinde ders kitaplarında yer alan cinsiyetçilik ekseninde kırılmalar görülse de erkek üstünlüğüne dayalı ataerkil bir söylemin var olduğu çıkarımı yapılmıştır.

Şimşek (2017), makalesinde çocuklara karakter eğitimi vermede Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin niteliğini ve önemini ortaya koymayı hedeflemiştir. Çalışmada ders kitaplarındaki metinlerin öğretmen rehberliğinde karakter eğitimine yönelik yapıldığı mesajlarının yorumlandığı, değerlerin pekiştirildiği takdirde eğitim sürecinde hem ekonomik hem de pratik bir öğretim etkinliği olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bütün öğrencilerin elinde hazır bulunan ve her öğrenci tarafından kolaylıkla ulaşılan temel eğitim materyali olarak sınıflarda kullanılan ders kitapları hazırlanırken karakter eğitimi açısından önem arz eden metinler içermesinin faydalı olacağı belirtilmiştir.

Arıcı ve Maden (2018), İDKAB dersi öğretim programında kazanılması hedeflenen değerlerden biri olan saygı değerinin öğretim programının genelinde, hedeflerinde, öğrenme alanlarında, ünite içerikleri ve kazanımlarında nasıl yer aldığını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, İDKAB dersi öğretim programlarında saygı değerine yer verilmesine rağmen eksiklerin bulunduğu görülmüştür.

Aslan, Keskin ve Önder (2019), 2018 yılında uygulamaya konan İngilizce dersi öğretim programına göre hazırlanan ortaokul altıncı sınıflarda MEB tarafından okutulması uygun görülen İngilizce ders kitabını, üniteler bazında inceleyerek hangi değerlere yer verildiğini araştırmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda kitap içeriklerinde sağlıklı olmaya önem verme, demokrasi bilincine önem verme, doğa sevgisi gibi değerlere odaklanılırken, Milli eğitim Bakanlığının İngilizce dersi öğretim programında hedeflediği değerlerden adil olma, dürüstlük, sabır, vatanseverlik, öz denetim ve fedakârlık değerleri ile ilgili hiçbir bulguya ulaşılamamıştır.

Özdemir ve Gökçe (2019), 2018-2019 eğitim öğretim yılında okutulmak üzere hazırlanmış, Millî Eğitim Bakanlığı yayınlarına ait 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabını inceleyerek Sosyal Bilgiler ders kitaplarında çevre eğitiminin yerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Yürütülen çalışmanın neticesinde, incelenen Sosyal Bilgiler ders kitaplarında çevre eğitimi üzerine oluşturulmuş metin, görsel ve etkinliklerin yüzeysel olarak ele alındığı, mevcut içeriklerin çoğunlukla bilgi boyutunda kaldığı ve etkinlik merkezli çevre eğitimine uygun içerik ve faaliyetlerin dikkate alınmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Önal, Kaya ve Çalışkan (2019), Türkiye’de de bir devlet politikası olarak hayata geçirilen sıfır atık projesinin, mevcut 2. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitaplarındaki yansımaları ve bu konunun ders kitaplarında kendine ne kadar yer bulduğunu incelemiştir. Çalışma sonucunda, Hayat Bilgisi dersi 2.Sınıf ders kitabı ve bağlı olduğu öğretim programı incelenmiş ders içeriklerinde geri dönüşüm konusunda farkındalık oluşturma hedefiyle konan metin ve görsellerin yanı sıra, sıfır atık bakış açısıyla uyumlu tasarruf bilinci teması ile ilgili bir bağlantı tespit edilmiştir. Bu çıkarımların yanı sıra, direkt okul ve sınıf içindeki araç-gereçlerin kullanımına ilişkin, doğrudan sıfır atık politikasına uygun örnekler de tespit edilmiştir.

Şahin ve Başgül (2019), ortaokul matematik ders kitaplarında yer alan sosyal değerleri incelemiştir. Çalışmada incelenen değerler sevgi, saygı, sorumluluk, yardımlaşma, hoşgörü, iyilikseverlik, evrenselcilik ve nezaket sosyal değerlerinden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda ortaokul matematik dersinde okutulan ders kitapları genel olarak değerlendirildiğinde, ders kitaplarında en çok yer verilen değer sorumluluk, en az yer verilen değer ise hoşgörü olduğu sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Özdemir ve Karaboğa (2019), ortaokul matematik ders kitaplarının içeriğinde yer alan görsel öğeleri cinsiyetçi unsurlar içerip içermediği bakımından incelemiştir. Araştırmada ortaokul matematik ders kitaplarında yer alan görsel öğelerde yetişkin kadın ve erkekler ile kız ve erkek çocukların “kimlerle birlikte, hangi cinsiyetten bireylerle, hangi eylemler içerisinde, hangi mekânlarda ve hangi mesleklerde gösterildikleri” incelenmiştir. Yürütülen çalışma neticesinde incelenen ortaokul matematik ders kitapları görsellerinin cinsiyetçi öğeleri içinde barındırdığı belirlenmiştir.

Sayın, Orbay ve Şam (2019), çalışmasında; ortaokul 5. sınıf matematik ders kitabını matematik öğretim programında yer alan değerler açısından incelemiştir. İncelenen değerler adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir. Çalışma sonucunda ders kitabında en fazla yer verilen değerler öz denetim, adalet, yardımseverlik ve sorumluluk değerleri olmuş; en az yer verilen değerler ise dostluk, dürüstlük, vatanseverlik, saygı ve sevgi değerleri olmuştur. Ders kitabında yer alan ünitelerde değerlerin dağılımında düzensizlik olduğu tespit edilmiştir.

Özen (2019), yüksek lisans tezinde ortaöğretim İngilizce ders kitaplarındaki içeriklerde gündelik hayat, insanlar arası iletişim, değer, inanç ve tutumlar, beden dili, toplumsal gelenekler, ritüel halini almış davranışlar ve coğrafya gibi öğeleri, küreselleşmeyi ve dünya vatandaşlığını merkeze alan çokkültürlü bir yaklaşımla, ne sıklıkta yer verilmiş olduğunu incelemiştir. Yapılan incelemelerde, ders kitaplarındaki kültürel öğelere yer verilme hususunda nitelik ve nicelik bakımından dengesizlik olduğu ve elde edilen verilerin ortaöğretim yabancı dil öğretim programlarının amaçları ve çokkültürlülüğün temel prensipleri ile uyumlu olmadığı sonucuna varılmıştır.

Özay Köse ve Gül (2020), Biyoloji dersi 11. sınıf ders kitaplarında sorumluluk değerine yer verilme durumunu incelemeyi amaçlamıştır. Yapılan incelemelere göre 11. sınıf Biyoloji ders kitabında sorumluluk değerine yer verilmesi ile birlikte en fazla bireysel sorumluluk kavramı üzerinde durulmuştur. Sosyal ve çevresel sorumluluk kavramı bireysel sorumluluk kavramının arkasında yer almıştır. Çalışma sonucunda sorumluluk değerinin kazandırılmasında biyoloji ders kitabında yer alan metinlerin önemli bir yere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Alan ve Duruhan (2020), Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okulların sekizinci sınıflarında okutulmakta olan “Upswing English 8” İngilizce ders kitabını kültürel aktarım öğeleri bakımından incelemiştir. Çalışmada incelenen ders kitabının iddiada bulunduğu gibi Avrupa Ortak Başvuru Metnine (AOBM, 2001) göre yazıldığı, öğrencilere kültürel farkındalık kazandırma hususunda bir hedefe ve kültürlerarası bir yaklaşıma sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra kültürel öğeler kitabın içeriğinde sayısal olarak var olsa da derinlemesine bir kültür aktarımı yaklaşımının bulunmadığı görülmüştür.

Oğuz Haçat ve Demir (2020), 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında değerlere yer verilme durumunu incelemiştir. Araştırma sonucunda ulaşılan bilgiler ışığında her öğrenme alanında çeşitli değerlere yer verildiği belirlenmiştir. 4. Sınıf ders kitabında en çok dayanışma ve sorumluluk, en az adalet değerine; 5. sınıf ders kitabında en çok dayanışma, en az dürüstlük değerine; 6. sınıf ders kitabında en çok duyarlılık, en az tasarruf değerine; 7. sınıf ders kitabında en çok özgürlük, en az tasarruf değerlerine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Şakiroğlu (2020), 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan okuma metinlerini 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programındaki kök değerler ve Schwartz'ın Değer Grupları Tablosuna göre incelemiştir. Çalışmada incelenen kök değerler adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik alt değerlerinden; Schwartz'ın Değer Grupları ise güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, gelenek, uyma ve güvenlik alt değerlerinden oluşmaktadır. Çalışmanın sonucunda 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki okuma metinlerinde vatanseverlik, sevgi ve yardımseverlik değerlerinin en sık kullanılan değerler olduğu; adalet ve dürüstlük gibi iki önemli kök değere çok az yer verildiği görülmüştür. Bununla birlikte aynı okuma metinlerinde Schwartz'ın Değerler Tablosundaki değerler olan İyilikseverlik, güvenlik, evrenselcilik, hazcılık ve gelenek değerlerine ise sıkça yer verilirken başarı, uyarılım ve uyum değerlerine diğer değerlere oranla daha az yer verilmiştir.

Acar ve Yaman Kasap (2020), ortaöğretim biyoloji ders kitaplarında yer alan değer ifadelerini incelemiştir. Bu hedef doğrultusunda da biyoloji ders kitaplarında yer alan tüm okuma metinleri ve görsel içerikler incelenmiş ve kök değerlerden hangilerine yer verildiği ve yer verilen değerlerin konu, ünite ve sınıf düzeyine göre dağılımı belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda biyoloji ders kitaplarında en çok yer verilen değerlerin sırasıyla yardımseverlik, sorumluluk ve vatanseverlik olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Aydın ve Aran (2020), öğrencileri küresel dünyaya hazırlayan ortaokul İngilizce ders kitaplarında evrensel değerlere yer verilme düzeyini araştırmıştır. İncelenecek olan evrensel değerlerin kapsamı şu altı temel değerle belirlenmiştir: güvenilir olma, sorumluluk, saygılı olma, koruma-kollama, adil olma ve vatandaşlık bilinci. Yapılan çalışmada ortaokul İngilizce ders kitaplarında her bir evrensel değere yer verilme oranının %20'nin altında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple incelenen ders kitaplarında evrensel değerlere yer verilme düzeyinin “yetersiz” olduğu tespit edilmiştir. Öztürk ve Veziroğlu (2020), ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında güncel olayların kullanımını incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, güncel olayların dağılımının sınıf seviyelerine, öğrenme ortamlarına ve ders içeriklerine göre eşit dağıtılmadığı tespit edilmiştir. Sınıf seviyesinin yükseldikçe güncel olay kullanımının

arttığı da belirlenmiştir. Bazı öğrenme ortamlarında ise güncel olay kullanımına yer verilmediği görülmüştür.

İnalöz (2021), Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi tarafından 2017 yılında hazırlanan “Altın Köprü Türkçe Öğretimi Seti” ni incelemiştir. Bu setin içeriği 5 ders kitabı, 5 alıştırma kitabı, çevrim içi öğretim portalı ve Kırgızca-Türkçe sözlükten oluşmaktadır. Bu çalışmada Altın Köprü Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında yer alan okuma-anlama metinlerinin belirlenen değerler listesine göre incelenmiştir. Çalışmanın sonucu kitaplarda en fazla yer alan ilk beş değer “Saygı, Sevgi, Azim, Öz Denetim ve Dayanışma” değerleri; en az alan değerlerin ise “Sadakat, Vicdanlı Olma, Sabır, İyilikseverlik ve Adalet” değerleri olduğunu göstermektedir.

Bayraktar, Özbal ve Babacan (2021), toplumsal duyarlılık temalarına en fazla yer veren ve mihver ders olarak da adlandırılan derslerden olan Türkçe ve Sosyal Bilgiler derslerinde okutulan ders kitaplarında toplumsal duyarlılık konusuna nasıl yer verildiği üzerine bir çalışma yapmıştır. Toplumsal duyarlılık konusuna ders kitaplarında ne oranda yer verildiği kültürel duyarlılık, çevresel duyarlılık, sivil ya da medeni duyarlılık boyutlarında incelenmiştir. Araştırma sonucunda Toplumsal duyarlılık kavramına ve konularına Türkçe ders kitaplarında daha az; Sosyal Bilgiler ders kitaplarında daha fazla yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Çoban ve Erkan (2021), Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarını yöresel kavramlar bakımından incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, her ders kitabının, yöresel özellikleri içermediği ve içerdiği bazı yöresel özelliklerin de ait olduğu yerlerle ilgili herhangi bir bilginin verilmediği sonucuna ulaşmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi barındıran materyallerin incelenmesi ve analiz edilmesi ile verilere ulaşmayı sağlayan bir yöntemdir (Aktaş, 2014 s. 363). Bu özelliği dikkate alındığında doküman inceleme yöntemi, araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren materyallerin analizini içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2016 s.189). Verilere ulaşmak için kullanılacak olan bu materyaller kitap, dergi, arşiv, resmi yayın olabileceği gibi; araştırılacak konu ile ilgili film, video veya fotoğraflar şeklinde de kullanılabilir (Aktaş, 2014 s.363).

Bu çalışmanın dokümanları Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda okutulan farklı sınıf seviyelerindeki (5, 6, 7 ve 8. sınıf) 8 adet İngilizce ders kitabından oluşmaktadır. Bu ders kitapları, içeriklerini oluşturan ünite temalarının öğrencilere toplumsal değer kazandıracak içeriklere sahip olup olmadığı açısından incelenmiştir. Araştırmada verilerin analizi için içerik analizi ve betimsel analiz yöntemi birlikte kullanılmıştır. İçerik analizi kapsamında kitaplarda bulunan ünite kazanımları tek tek incelenmiş ve toplumsal değer içeren kazanımların sayıları belirlenmeye çalışılmıştır. Betimsel analiz kapsamında ise ders kitaplarında yer alan temaların ve ders etkinliklerinin toplumsal değerler açısından incelenmesi yapılmaya çalışılmıştır. Değerlerin belirlenmesi için MEB'in "Temel Değerler Listesi (2021)" nde yer alan değerler esas alınmıştır (www.orgm.meb.gov.tr). Bu değer listesi eğitim açısından kapsayıcı bir liste olduğu için kullanılmıştır. Bu değerler listesi içerisinde toplumsal değer çatısı altına alınan değerlerin belirlenmesinde eğitim programları ve öğretim alanında görev yapan öğretim üyelerinden ve ortaokulda görev yapan İngilizce öğretmenlerinden uzman görüşü alınmıştır. Toplumsal değer kavramı altında incelenmiş olan değerler: Çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma, sorumluluk alabilme, toplumsal cinsiyet eşitliği, bireysel farklılıklara saygılı olma, toplumsal bilinç sahip bir birey olma, toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme, iletişim becerisine sahip olma, ekip

çalışmasına yatkın olma ve yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma değerleridir. Bu değerler Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan temel değerler listesi rehber alınarak belirlenmiş ve toplumsal değerlerin alt kavramlarını oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama süreci

Araştırmanın dokümanlarını Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayın evleri tarafından basılan ve beş yıl süre ile Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda okutulan 8 adet İngilizce ders kitabı oluşturmaktadır (TTK, 2019). Aşağıda verilen Tablo 8' de incelenmiş olan ders kitapları verilmiştir.

Tablo 8. Ortaokul İngilizce Ders Kitapları

Sınıf Seviyesi	Ders Kitabı
5	İngilizce 5 Ders Kitabı
5	Happy English 5 Ders Kitabı
6	İngilizce 6 Ders Kitabı
6	English Route 6 Coursebook
7	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7 İngilizce Ders Kitabı
7	İngilizce Ders Kitabı 7. Sınıf
8	Upswing English 8 Student's Book
8	Mastermind Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu İngilizce 8 Ders Kitabı

(Talim ve Terbiye Kurulu, 2019 8 Sayılı Kurul Kararı)

Tablo 8'de Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.04.2019 tarihli ve 8 sayılı kararı ile 2019 – 2020 eğitim – öğretim yılından itibaren 5 yıl süre ile ortaokullarda okutulacak olan ders kitapları gösterilmiştir. Çalışmanın dokümanları bu ders kitaplarından oluşmaktadır. Bu çalışmada kullanılan ders kitapları Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı EBA internet sitesi üzerinden indirme yoluna başvurularda temin edilmiştir. Ortaokul seviyesindeki 8 adet İngilizce ders kitabının içeriğini meydana getiren ünite temalarının hedef dili öğretirken aynı zamanda öğrencilere kazandırma hedefinde olduğu toplumsal değerler açısından incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında ele alınan 8 adet İngilizce ders kitabından elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi ile araştırmacı tarafından çözümlenmiştir. İçerik analizi, insanların söyledikleri ve yazdıklarının açık talimatlara göre kodlanarak

nicelleştirilmesi-sayısallaştırılması sürecidir (Balcı, 2016 akt. Önal, Kaya ve Çalışkan, 2019). Betimsel analiz, araştırma örneklemini kapsamında elde edilen verilerin önceden belirlenen temalar çerçevesinde düzenli ve net bir şekilde betimlenerek açıklanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016 s.239). Yıldırım ve Şimşek'e (2016 s.240) göre, betimsel analiz dört basamakta gerçekleşmektedir. Bu basamaklar temel alınarak çalışma şu şekilde gerçekleştirilmiştir:

1. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma: Bu basamakta, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan “Temel Değerler” listesinde yer alan toplam 26 değer arasından seçilen ve toplumsal farkındalığı arttırmaya katkı sağlayabilecek olan “çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma, sorumluluk alabilme, toplumsal cinsiyet eşitliği, bireysel farklılıklara saygılı olma, toplumsal bilince sahip bir birey olma, toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme, iletişim becerisine sahip olma, ekip çalışmasına yatkın olma, yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek” değerleri tematik çerçeve olarak belirlenmiştir.

2. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi: Bu basamakta ilk olarak, belirlenen ders kitapları EBA internet sitesinden PDF formatında indirilmiştir. MEB'in sitesinde yayımlanan değerler listesinden seçilen 9 değer kapsamında ders kitapları ayrı ayrı okunarak, incelenmiştir. Sınıf bazında tek tek bütün ünite temaları ve kazanımları incelenmiş ve seçilen bu değerlerin hangi ünite temasında ve kazanımlarında bulunup bulunmadığı bulgusu elde edilmiş ve ardından bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3. Bulguların tanımlanması: Bir değere karşılık gelen kitapta yer alan dört temel beceri ile ilgili etkinlikler ve görseller ortaya çıkarılarak bulgular tanımlanmıştır. Ders kitaplarında yer alan değerlerin kitaptaki etkinliği belirlenerek, şekiller halinde sunulmuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda, her bir değere ilişkin kitaplardan doğrudan alıntılar yapılmıştır.

4. Bulguların yorumlanması: Araştırma verilerine ilişkin verilen tablolar ve şekiller altında bulgular yorumlanarak, açıklanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu çalışmada incelenen 8 adet ders kitabının her biri on temadan oluşmaktadır. Ders kitaplarında bulunan bütün temalar, hedef dilin öğretimini dört temel dil becerisi üzerine yapılandırılmış kazanımları kapsayacak şekilde ve görsel öğelerle destekleyerek ortaya konmuştur. Her ünite temasında akıllı tahtada uygulanabilecek bir takım ders içi etkinlikler bulunmaktadır. Bununla birlikte, ders kitaplarındaki bütün ünite temalarının giriş bölümünde öğrencilerin mobil cihazlarla çevrimiçi olarak kitapta verilen etkinliklere ulaşabileceği QR Kod (karekod) yer almaktadır. Ders kitabı dışında ayrı bir kitap olarak öğrencilere çalışma kitabı verilmemektedir. MEB’e ait 5, 6. ve 8. sınıf ders kitaplarında her ünite teması sonunda “let’s practice, practice time ve additional activities” bölümleri sırası ile, 7. Sınıf ders kitaplarında ise tüm ünite temalarından sonra yer alan bir “activity part” bölümü bulunmaktadır. Özel yayın evlerine ait 5. ve 7. sınıf ders kitaplarında her ünite temasından sonra her ünite teması ile ilgili bir “Practice Time” ya da “Exercise” bölümleri, 8. Sınıf ders kitaplarında ise ünite temalarının tamamı bittikten sonra her ünite teması ile ilgili kitabın son bölümünde bir “Self – Study Activity” bölümü bulunmaktadır. Fakat bu gibi çalışma bölümlerine özel yayın evine ait 6. sınıf ders kitabında yer verilmemiştir. 2018 İngilizce öğretim programı ile birlikte kılavuz kitapların kademeli olarak kaldırılması ile birlikte hiçbir sınıf seviyesinde öğretmen kılavuz kitabı bulunmamaktadır. Öğrenci dinleme metinlerine ise EBA üzerinden indirme yolu ile ulaşılmaktadır. Çalışmada elde edilen bulgulara, incelenen ders kitaplarında dört temel beceri ile ilgili örneklerle yer verilmiştir. Diğer etkinlik görsellerine dair örnekler yorumlar kısmında açıklanmış ve örneklendirilmiştir. Aşağıda verilen Tablo 9’ da MEB’ e bağlı ortaokullarda verilen İngilizce dersi haftalık ders saatleri gösterilmektedir.

Tablo 9.Ortaokul İngilizce Dersi Haftalık Ders Saatleri

Ders Türü	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Zorunlu	3	3	4	4
Seçmeli	2	2	2	2

Tablo 9’ da MEB’ e bağlı ortaokullarda bir haftada zorunlu olarak okutulabilecek ders saatinin 5 ve 6. sınıflar için 3, 7 ve 8. sınıflar için 4 ders saati

olduğu görülmektedir. Tüm sınıf seviyelerinde seçmeli olarak okutulabilecek haftalık İngilizce ders saati ise 2 olarak verilmiştir.

Aşağıda verilen Tablo 10 incelenen İngilizce ders kitaplarında bulunan etkinliklerin dört temel beceri alanına (okuma (reading), dinleme (listening), konuşma (speaking), yazma (writing) göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 10. İncelenen Ders Kitaplarında Yer Alan Etkinliklerin Dört Temel Dil Becerisi Sınıflamasına Göre Sayıları

Kitaplar	Okuma	Dinleme	Konuşma	Yazma
İngilizce 5 Ders Kitabı	32	60	41	80
Happy English 5 Ders Kitabı	35	59	40	78
İngilizce 6 Ders Kitabı	26	30	45	35
English Route 6 Coursebook	27	28	47	32
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7 İngilizce Ders Kitabı	69	38	43	55
İngilizce Ders Kitabı 7. Sınıf	67	39	53	52
Upswing English 8 Student's Book	72	55	59	64
Mastermind Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu İngilizce 8 Ders Kitabı	75	53	57	65
Toplam	403	362	382	462

Yukarıda Tablo 10'da MEB'e bağlı ortaokullarda okutulan İngilizce ders kitaplarında bulunan etkinliklerin dört temel dil becerisi olan okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri bakımından sayısal bulguları verilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde ders kitaplarının tamamında 4 temel beceriye yer verildiği görülmektedir. Ancak bazı ders kitaplarında verilen etkinliklerde ağırlık verilen temel beceri alanı değişiklik göstermektedir.

5. sınıf ders kitaplarında toplamda 67, 6.sınıf ders kitaplarında 43, 7. sınıf ders kitaplarında 136 ve 8. sınıf ders kitaplarında 147 okuma etkinliği bulunmaktadır.

Okuma etkinliklerinin sınıf seviyesi büyüdükçe sayısının arttığı görülmektedir. Ancak sınıf sevipleri içerisinde en az okuma etkinliğinin 6. sınıf ders kitaplarında bulunmasının sebebinin ise ünitelerde işlenen temaların kelime- resim eşleştirme, bulmaca ve doğru – yanlış gibi etkinliklere daha uygun oluşu ve dinleme, yazma, konuşma gibi diğer becerilere daha fazla yer verilmesinden ötürü olduğu düşünülmektedir. 5. sınıf ders kitaplarında 119, 6.sınıf ders kitaplarında 58, 7. sınıf ders kitaplarında 77 ve 8. sınıf ders kitaplarında toplamda 108 dinleme etkinliği bulunmaktadır. Sınıf seviyelerine göre sayılarında farklılık gösteren dinleme etkinlikleri diğer dört temel beceri arasında da toplamda kitaplarda yer alan etkinliklerde en az yer verilen beceri olarak yer almaktadır. 5. sınıf ders kitaplarında 81, 6. sınıf ders kitaplarında 92, 7. sınıf ders kitaplarında 93 ve 8. sınıf ders kitaplarında toplamda 116 konuşma etkinliği bulunmaktadır. 5. sınıf ders kitaplarında 158, 6. sınıf ders kitaplarında 67, 7. sınıf ders kitaplarında 107 ve 8. sınıf ders kitaplarında toplamda 129 yazma etkinliğine yer verildiği görülmektedir. 6. Sınıf seviyesinde diğer beceriler arasında en az yer verilen ikinci beceri alanı olmasına rağmen yazma becerisi kitaplarda kullanılan etkinlikler arasında birinci sırada yer almaktadır. Ders kitaplarında yer alan öğretim etkinliklerinde okuma ve yazma becerilerinin yer alması ile ilgili verilen rakamlar incelendiğinde ise toplamda 403 okuma ve 462 yazma etkinliği olduğu görülmektedir.

Sınıf Düzeyine Göre Toplumsal Değer Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde incelenen her bir değer için sınıf düzeyine göre sunulan bulgular verilmiştir. Araştırma sorularının cevapları tablolar, ünite kazanımları ve ders kitaplarında yer alan etkinlikler ile ilgili görseller vasıtasıyla verilmiştir.

5.Sınıf Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarındaki Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı

5. sınıf ders kitabı olarak çalışmada MEB’ e bağlı ortaokullarda okutulan iki farklı ders kitabı incelenmiştir. Bunlardan birisi özel bir yayınevine ait olan “Happy English 5” ders kitabı diğeri “Milli Eğitim Yayınları’na” ait olan “İngilizce 5” ders kitabıdır. Çalışmanın bu bölümünde her ders kitabı kendi içinde incelenmiş ve yorumlanmıştır. Bulgular, her araştırma sorusuna cevap verecek şekilde sunulmuştur.

1. Ortaokul İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite temaları toplumsal değerleri içermekte midir?

Aşağıda verilen Tablo 11 “Happy English 5”ve “İngilizce 5” ders kitaplarındaki temalara ilişkin toplumsal değerlerinin var olup olmama durumlarını sunmaktadır.

Tablo 11. Happy English 5 ve İngilizce 5 Ders Kitabındaki Toplumsal Değerlerin Temalara Göre Dağılımı

Ünite Temaları Toplumsal Değerler	Hello	My Town	Games and Hobbies	My Daily Routine	Health	Movies	Party Time	Fitness	The Animal Shelter	Festivals
Çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Sorumluluk bilincine sahip olma	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-
Toplumsal cinsiyet eşitliği	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bireysel farklılıklara saygılı olma	+	-	+	-	-	+	-	+	-	+
Toplumsal bilince sahip bir birey olma	+	+	-	-	-	-	-	-	+	+
Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İletişim becerisine sahip olma	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Ekip çalışmasına yatkın olma	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma	-	+	+	-	+	-	-	-	+	-

5. sınıf ders kitaplarında yer alan ünite temaları detaylı bir şekilde incelenerek toplumsal değerlerin hangi ünite temalarında bulunup bulunmadığı Tablo 11’de ortaya konmuştur. Tablo 11’de de görüldüğü gibi 5. sınıf ders kitaplarında yer alan ünite temalarının tamamında “toplumsal cinsiyet eşitliği, ekip çalışmasına yatkın olma ve iletişim becerisine sahip olma” değerlerine yer verilmiştir. “Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme” değerine hiçbir ünite temasında yer verilmediği görülmüştür. “Sorumluluk bilincine sahip olma ve bireysel farklılıklara saygılı olma” değerleri ise diğer değerlere göre ders kitaplarında 10 ünite temasından 4’ünde yer bulmuştur. “Toplumsal bilince sahip bir birey olma ve yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek

olma” değerlerine 4 ünite temasında yer verilmiştir. “Çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma” değeri ise 10 ünite temasından 1’inde yer alarak 5. sınıf İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarında değinilmeyen değerlerden sonra bulgusuna en az rastlanan değer olmuştur. Bu değerlerin kitaplarda yer alma durumları ve hangi ünitelerde ne şekilde yer aldıkları aşağıda ders kitaplarından verilecek olan etkinlik örnekleri ve görsellerle açıklanmıştır.

2. İngilizce ders kitaplarındaki temalarda toplumsal değer içeren kaç adet kazanım bulunmaktadır?

Aşağıda verilen Tablo 12’ de 5. sınıflara ait ortaokul İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite kazanımlarında toplumsal değerlerin incelenmesi sonucu elde edilen sayısal veriler gösterilmiştir.

Tablo 12. 5. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarının Ünite Temalarında Yer Alan Kazanımların Toplumsal Değer İçerme Sayıları

Ünite Temaları Toplumsal Değerler											
	Hello	My Town	Games and Hobbies	My Daily Routine	Health	Movies	Party Time	Fitness	The Animal Shelter	Festivals	Toplam
Çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sorumluluk bilincine sahip olma	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3
Toplumsal cinsiyet eşitliği	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Bireysel farklılıklara saygılı olma	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	3
Toplumsal bilince sahip bir birey olma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
İletişim becerisine sahip olma	2	5	2	2	4	5	5	4	4	2	35
Ekip çalışmasına yatkın olma	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2
Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam	4	5	4	3	4	7	5	5	4	3	

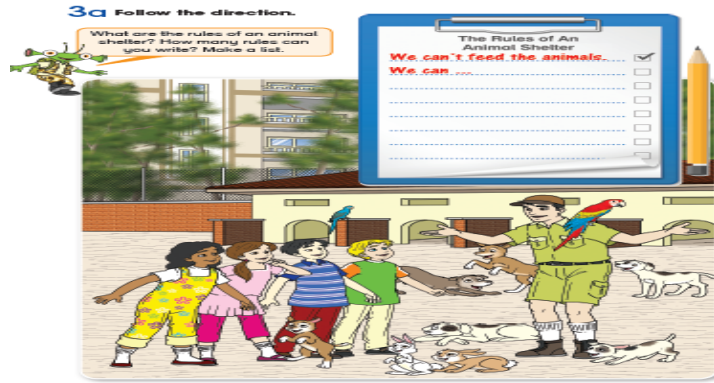
Yukarıda Tablo 12’ de 5. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan kazanımların toplumsal değerler açısından incelenmesi sonucu elde edilen bulgular sunulmuştur. Tablo 12’ye göre ünite temalarında en fazla sayıda kazanım olarak yer alan toplumsal değer “iletişim becerisine sahip olma” değeri olmuştur. En az sayıda kazanımda yer alan değer ise “toplumsal bilince sahip olma” değeri olmuştur. Ünite temalarının hiçbirinde kazanım olarak yer almayan toplumsal değerlerin ise “çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma, toplumsal cinsiyet eşitliği, Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme ve yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma” değerlerinin olduğu görülmüştür. Toplumsal değerlerin kazanım olarak en fazla sayıda yer aldığı ünite teması “Movies” olurken en az sayıda yer aldığı ünite temaları “My Daily Routine ve Festivals” olmuştur. Tablo 12’de verilen ünite teması ve toplumsal değer barındıran kazanım sayılarının detaylı örnekleri çalışmanın devamında ders etkinlik görselleri aracılığıyla detaylandırılmıştır.

3. İngilizce ders kitaplarındaki toplumsal değerler ile ilgili ders etkinlikleri nelerdir?

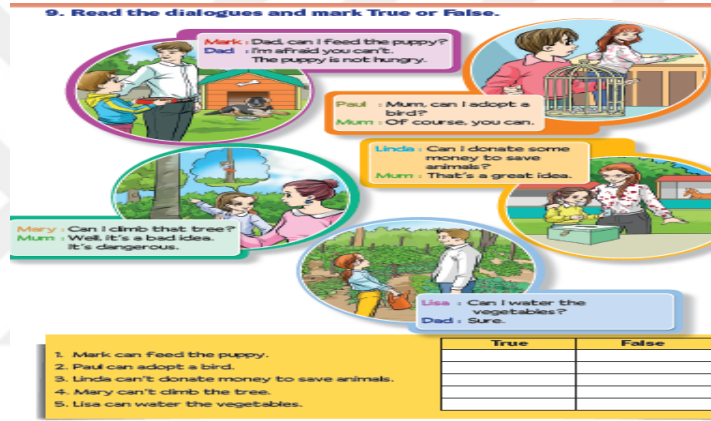
Bu araştırma sorusunun cevabı çalışmanın devamında 5. sınıflara okutulan İngilizce ders kitaplarında yer alan ders etkinlikleri ve etkinlik görselleri vasıtasıyla verilmeye çalışılmıştır.

Çevreye ve Doğaya Karşı Duyarlı Olma

9. Ünite Animal Shelter’ da şimdiki zaman konusu “hayvan barınağı” teması üzerinden işlenmiş olup bu tema çevresinde öğrencilere hayvanlar ve barınaklar ile bilgiler verilmektedir. Barınak kuralları anlatılmakta ve ana düşüncede öğrencileri barınak ziyaretleri yapmaya ve hayvan severleri barınaktaki hayvanlarla gönüllü bir şekilde ilgilenmeye teşvik etmektedir. Aşağıdaki Şekil 1 ve Şekil 2’de ders kitaplarından etkinlik görsellerine yer verilmiştir.

Şekil 1. Ünite 9 “Çevreye ve Doğaya Karşı Duyarlı Olma” değeri İçeren Yazma Etkinliği
(Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 130)

Şekil 2. Ünite 9 “Çevreye ve Doğaya Karşı Duyarlı Olma” değeri İçeren Okuma Etkinliği
(Cephe, Özmen ve Balçıklı, 2019: 128)

Yukarıda verilen Şekil 1 ve 2 MEB’e bağlı okullarda kullanılan 5. Sınıf ders kitapları “Happy English 5” ve “İngilizce 5” ders kitaplarının 9. ünitesi “Animal Shelter” da bulunan “çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma” değeri ile ilgili örnek iki ders etkinliği görselini göstermektedir.

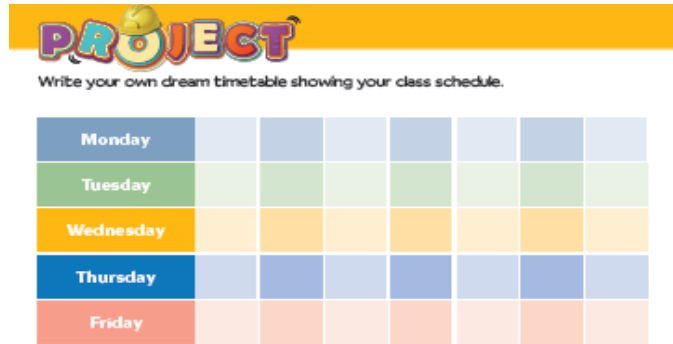
Çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma değeri 5. sınıf İngilizce kitaplarında doğrudan bir kazanım olarak yer almamasına rağmen 9. ünite temasında öğrencilere ders içi etkinlikler ve dört temel beceriyi geliştirmek için verilen etkinliklerle sunulmaktadır. Bu değerın öğrencilere daha somut bir şekilde üniteden çıkarılacak dersler niteliğinde verildiği görülmektedir.

Sorumluluk Bilincine Sahip Olma

Bu değer Ünite 1: Hello 'da ders programı hazırlayabilme ve ders programı ile ilgili cümleler kurabilme kazanımı doğrultusunda ders kitaplarında karşımıza çıkmaktadır. Öğrenciler bu etkinliklerle derslerin ve günlerin İngilizce isimlerini öğrenirken aynı zamanda plan ve programlı çalışmayı okul ile ilgili sorumluluk üstlenmeyi de öğrenmektedirler. Aşağıda verilen Şekil 3 ve Şekil 4'te 5. Sınıf her iki ders kitabından bu değerle ilgili etkinlik görseline yer verilmiştir.

Şekil 3. Sorumluluk Bilincine Sahip Olma Değeri İle İlgili Yazma ve Konuşma Etkinliği (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 17)

Şekil 4. Sorumluluk Bilincine Sahip Olma Değeri İle İlgili Yazma Etkinliği (Cephe, Özmen ve Balçıklı, 2019: 23)

Yukarıda verilen Şekil 3 ve Şekil 4 MEB'e bağlı ortaokullarda okutulan 5. sınıf ders kitapları "Happy English 5" ve "İngilizce 5" ders kitaplarının 1. ünitesi "Hello" da bulunan "sorumluluk bilincine sahip olma" değeri ile ilgili örnek iki ders etkinliği

görselini göstermektedir.

“Sorumluluk bilincine sahip olma” değeri Ünite 4: My Daily Routine’de doğrudan kazanımlarda verilmemiştir. Fakat başta ünite temasının ismi olmak üzere, ünite de geçen kelimeler ve etkinliklere bakıldığında öğrencilerin hem günlük işlerini planlaması hem de bu işleri ifade edebilmesi bu ünite temasında bu değerin işlendiğini göstermektedir. Öğrencilerin öz bakım becerilerini, okul hayatlarını ve okul sonrası etkinliklerini programlayabilmeleri “sorumluluk alabilme” değerine verilen önemi göstermektedir. Aşağıda verilen Şekil 5 ve Şekil 6’da da ders kitabından sorumluluk bilincine sahip olma ile ilgili etkinlik görsellerine yer verilmiştir.

1 Use the phrases below and label the pictures. Then, listen and check. 4.9

play with friends	go online	talk to friends
comb my hair	brush my teeth	get out of bed
listen to the teacher	go to school	ride the bus

1

brush my teeth

2

.....

3

.....

4

.....

5

.....

6

.....

7

.....

8

.....

9

.....

Şekil 5. Happy English 5 Ders Kitabı Günlük İşler İle İlgili Kelime Etkinliği (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 68)

Şekil 6. İngilizce 5 Ders Kitabı Günlük İşler ile ilgili Şarkı
(Cephe, Özmen ve Balçıkanlı, 2019: 70)

Yukarıda verilen Şekil5 ve Şekil 6, MEB’e bağlı ortaokullarda okutulan 5. sınıf ders kitapları “Happy English 5” ve “İngilizce 5” ders kitaplarının 4. ünitesi “My Daily Routine” de bulunan “sorumluluk bilincine sahip olma” değeri ile ilgili örnek iki ders etkinliği görselini göstermektedir.

“Sorumluluk bilincine sahip olma” değeri Ünite 7: Party Time’da hem ünitenin kazanımlarında hem de etkinliklerde karşımıza çıkmaktadır. İzin isteme ve zorunluluklarını ve sorumluluklarını ifade etme kazanımlarında ve etkinliklerde bir parti hazırlarken yapılan görev paylaşımlarında sorumluluk alma olarak yer almaktadır.

Ünite Kazanımları (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019 s.96; Cephe, Özmen ve Balçıkanlı, 2019 s.110):

1. Asking for permission (izin isteme)
2. Expressing obligation (yükümlülükleri ifade etme)
3. We learn obligations and permissions (yükümlülükleri ve izinleri öğreniyoruz)

Aşağıda Şekil 7 ve Şekil 8’ de ders kitaplarından sorumluluk bilincine sahip olma değeri ile ilgili etkinlik görselleri verilmiştir.

Yukarıda Şekil 7 ve Şekil 8 MEB’e bağlı ortaokullarda okutulan 5. sınıf ders kitapları “Happy English 5” ve “İngilizce 5” ders kitaplarının 7. ünitesi “Party Time” da bulunan “sorumluluk bilincine sahip olma” değeri ile ilgili örnek iki ders etkinliği görselini göstermektedir.

“Sorumluluk bilincine sahip olma” değeri Ünite 9: Animal Shelter’da hem ünitenin kazanımlarında hem de etkinliklerde karşımıza çıkmaktadır. İzin isteme kazanımıyla kazanımlarda bir ünite teması üzerinden öğrencilerin barınaklarda alabileceği görev ve sorumlulukları öğrenme ve kitabın kelimelerinde öğretilen “Adopt (sahiplenmek)” kelimesi ile başka bir canlının sorumluluğunu alma konularına değinilmektedir. Ünite Kazanımları (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019 s.96; Cephe, Özmen ve Balçıklanlı, 2019 s.110):

1. Asking for permission (izin isteme)
2. Weask for permission (izin istiyoruz)

Aşağıda Şekil 9 ve Şekil 10’ da ders kitaplarından izin isteme ve sorumluluk alma ile ilgili etkinlik görselleri verilmiştir.

3c Answer the questions.

1. Can they ask questions to the keeper?
Yes, they can.	4. Can Giselle donate money to the shelter?
.....
2. Can they adopt animals?
.....	5. Can Larry walk the dog?
.....
3. Can they feed the puppies?
.....	6. Why can't Larry walk the dog?
.....

Şekil 9. Happy English 5 Ders Kitabı İzin İsteme İle İlgili Yazma Etkinliği (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 131)

5.a) Read the text and choose the best title.

☐

A vet and his family

☐

At the zoo

☐

Farm life

Hi! I am Tim. I am on our farm with my family. On the farm, everybody should work hard. I am collecting the eggs now. My sister, Linda, is watering the flowers because she loves them. My grandfather, Roger, is riding the horse and my grandmother, Rose, is milking the cows. My father, Peter, is clearing the barn and my mother, Carol, is feeding the sheep.

b) Read the text again and write the names of the people.

Şekil 10. İngilizce 5 Ders Kitabı Sorumluluk Alabilme İle İlgili Okuma Etkinliği (Cephe, Özmen ve Balçıklı, 2019: 147)

Yukarıda Şekil 9 ve Şekil 10 MEB'e bağlı ortaokullarda okutulan 5. sınıf ders kitapları "Happy English 5" ve "İngilizce 5" ders kitaplarının 9. ünitesi "Animal Shelter" da bulunan "sorumluluk bilincine sahip olma" değeri ile ilgili örnek iki ders etkinliği görselini göstermektedir.

5. sınıf ders kitaplarından elde edilen bulgular bize göstermektedir ki; "sorumluluk bilincine sahip olma" değeri 5. sınıf ders kitaplarındaki ünite 1, 4, 7 ve 9 temalarında kendisine hem kazanımlarda hem kitaptaki ders içi etkinliklerde geniş yer bulmuştur. Bu durum bize öğrencilerde ders ismi fark etmeksizin sorumluluk bilinci oluşturulmasına verilen önemi göstermektedir. Kitaplardaki öğrencilere sorumluluk bilincini kazandıracak temaların öğrencilerin ilgisini çekebilecek temalardan seçilmiş olması önem arz etmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri Tablo 11’de de görüldüğü gibi ünite temalarının tamamında işlenen bir değer olmuştur. Ünitelerdeki etkinliklerde, okuma metinlerinde, dinleme çalışmalarında ve kitap görsellerinin tamamında toplumsal cinsiyet eşitliği yansıtılmaktadır.

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri 1. Ünite Hello ’da “Happy English 5” ders kitabındaki etkinliklerde yer alan öğrencilerin cinsiyet sayılarının eşit olması (4 kız, 4 erkek) ve ünite temalarının tamamında kullanılan karakterlerin bu öğrenciler olması kitabın tamamında toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapıldığını göstermektedir. Bununla birlikte, kız ve erkek karakterlerin diyaloglarda eşit söz hakkına sahip olması, hangi derste ne yapılabileceği ile gösterilen kelime eşleştirme etkinliği görselinde “do experiment (deney yapmak)” kelimesinin görselinde her iki cinsiyetinde gösterilmesi yine ders kitaplarında öğrencilere cinsiyet eşitliğini benimsetecek bulgular arasında yer almaktadır. Aşağıda Şekil 11 ve Şekil 12’ de kitaplardaki etkinlik örneklerinin görselleri verilmektedir.

Şekil 11. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Dinleme – Okuma Etkinliği (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019 :11)

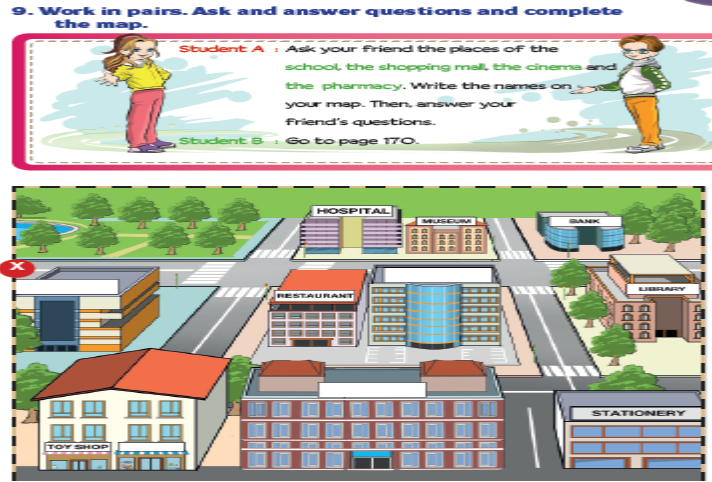
Şekil 12. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Kelime Etkinliği
(Cephe, Özmen ve Balçıklı, 2019: 27)

Yukarıda Şekil 11 ve Şekil 12 MEB’e bağlı ortaokullarda okutulan 5. sınıf ders kitapları “Happy English 5” ve “İngilizce 5” ders kitaplarının 1. ünitesi “Hello” da bulunan “toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri ile ilgili örnek iki ders etkinliği görselini göstermektedir.

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri Ünite 2: My Town’ da birinci ünite olduğu gibi öğrencilerin temsil edilme durumu eşittir ve kitap etkinliklerinde ünite teması çerçevesinde adres sorma, adres verme, çevresi ile ilgili bilgi sahip olma ve çevresini tanıma konusunda da cinsiyet eşitliğine dikkat edilmiştir. Aşağıda verilen Şekil 13 ve Şekil 14’ te verilen etkinlik görsellerinde bu durum görülmektedir.

Şekil 13. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Dinleme Etkinliği
(Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 27)

Şekil 14. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Konuşma Etkinliği
(Cephe, Özmen ve Balçıklı, 2019: 36)

Yukarıda verilen Şekil 13 ve Şekil 14 MEB'e bağlı ortaokullarda okutulan 5. sınıf ders kitapları "Happy English 5" ve "İngilizce 5" ders kitaplarının 2. ünitesi "My Town" da bulunan "toplumsal cinsiyet eşitliği" değeri ile ilgili örnek iki ders etkinliği görselini göstermektedir.

"Toplumsal cinsiyet eşitliği" değeri Ünite 3: Games and Hobbies 'te öğretilen hobilerin ya da oyunların cinsiyetlere göre ayrılmadığı görülmektedir. Örneğin; kelime – resim eşleştirme etkinliklerinde kızların balık tuttuğu ya da erkeklerin sek sek oynadığı görülmektedir. Oyunlar ve hobiler ders kitaplarında cinsiyetçi kimliklerden arındırılmıştır. Kız öğrencilerin de yeteneklerini erkek öğrenciler kadar açık ve net ifade edebildiği okuma etkinliklerinde ve kitaplardaki diyaloglarda görülmektedir. Aşağıda Şekil 15 ve Şekil 16'da bu etkinlik örneklerinin görselleri görülmektedir

Şekil 15. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Kelime Etkinliği
(Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 40)

Şekil 16. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Okuma Etkinliği
(Cephe, Özmen ve Balçıklı, 2019: 58)

Yukarıda Şekil 15 ve Şekil 16 MEB'e bağlı ortaokullarda okutulan 5. Sınıf ders kitapları "Happy English 5" ve "İngilizce 5" ders kitaplarının 3. ünitesi "Games and Hobbies" da bulunan "toplumsal cinsiyet eşitliği" değeri ile ilgili örnek iki ders etkinliği görselini göstermektedir.

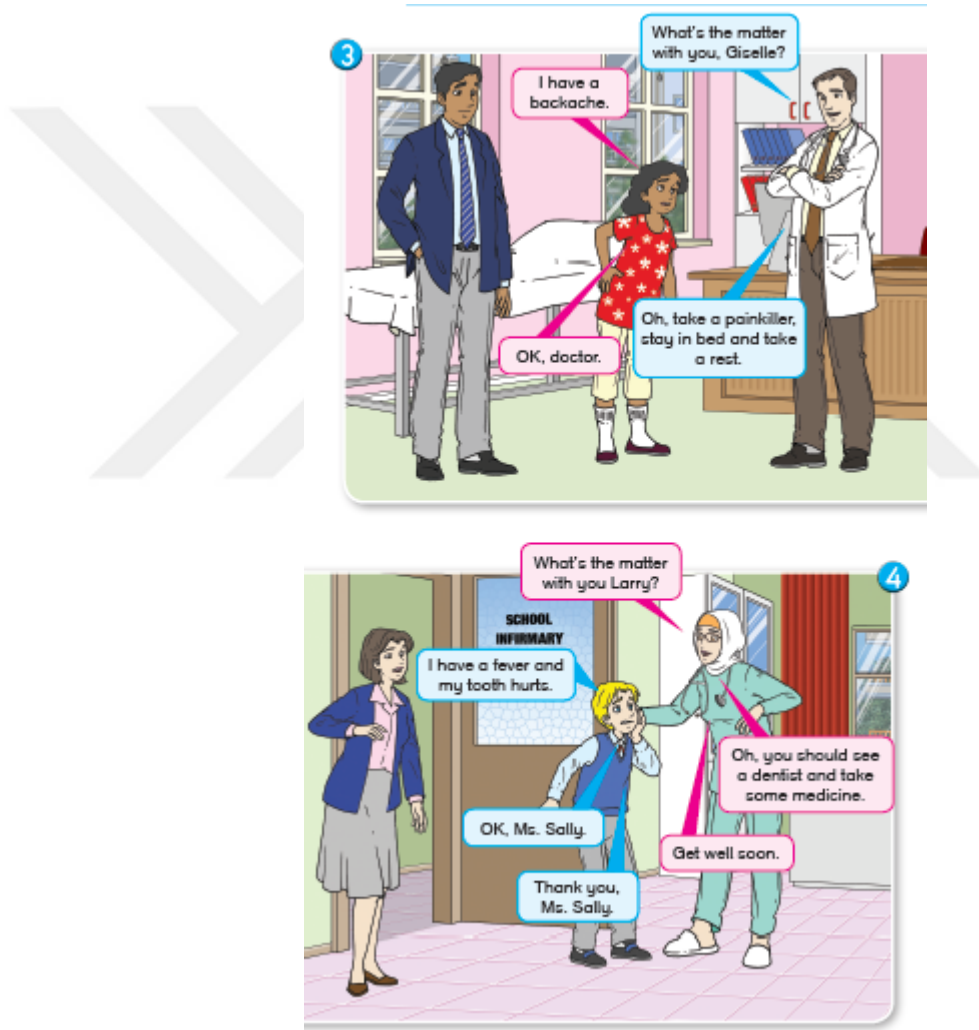
Ünite 4: My Daily Routine 'de 1. ünite de olduğu gibi etkinliklerde temsil edilen öğrencilerin cinsiyet sayısındaki eşitlik ile birlikte günlük işler ve planlamalar anlatılırken evde sadece babanın değil annenin de iş hayatında aktif rol oynaması toplumsal cinsiyet eşitliğinin bu ünite temasında var olduğunu göstermektedir. Aşağıda verilen Şekil 17'de ders kitabından etkinlik görseli verilmiştir.

Şekil 17. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Kelime Etkinliği
(Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 62)

Yukarıda verilen Şekil 17’de MEB’e bağlı ortaokullarda okutulan 5. sınıf ders kitapları “Happy English 5” ve “İngilizce 5” ders kitaplarının 4. ünitesi “My Daily Routine” de bulunan ‘toplumsal cinsiyet eşitliği’ değeri ile ilgili örnek ders etkinliği görseli görülmektedir.

Ünite5: Health ’de kitaptaki okuma metninde verilen doktor görsellerinde hem erkek hem kadın doktorların verilmesi de toplumsal cinsiyet eşitliğine bu ünite temasında dikkat edildiğini göstermektedir. Aşağıda Şekil 18’de ders kitabından örnek sunulmuştur.

Şekil 18. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Dinleme- Okuma Etkinliği (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 74)

Şekil 18’de MEB’e bağlı ortaokullarda okutulan 5. sınıf ders kitapları “Happy English 5” ve “İngilizce 5” ders kitaplarının 5. ünitesi “Health” de bulunan “toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri ile ilgili örnek ders etkinliği görseli verilmiştir.

Ünite 6: Movies kazanımları olan:

1. Expressing likes and dislikes (beğenileri ve beğenilmeyenleri ifade etme)
2. Stating personal opinions (kişisel düşünceleri ifade etme)

kazanımlarından yola çıkılarak “Movies (filmler)” teması etrafında oluşturulan ünite de duygu ve düşüncelerin açıkça ifade edilmesi ve izlenecek olan filme dair verilen kararlarda ortak hareket edilmesi cinsiyet eşitliği değeri dikkate alınarak etkinliklerin oluşturulduğunu göstermektedir.

Aşağıda Şekil 19’da bu durumlara örnek olan etkinlik görseline ver verilmiştir.

Şekil 19. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gözlemlenebildiği Dinleme- Okuma Etkinliği (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 85)

Yukarıda Şekil 19’da MEB’e bağlı ortaokullardan okutulan 5. Sınıf ders kitapları “Happy English 5” ve “İngilizce 5” ders kitaplarının 6. ünitesi “Movies” de bulunan “toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri ile ilgili örnek ders etkinliği görseli

görülmektedir.

Movies ünitesi özelinde “Happy English 5” ders kitabındaki toplumsal cinsiyet eşitliği öğelerinin “İngilizce5” ders kitabındaki etkinliklerden daha açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edildiği görülmektedir. Bu yargıya ise ders kitaplarındaki etkinliklerden, okuma metinlerinden öğrenci diyaloglarından ve kitap görsellerinden varılmıştır. Aşağıda Şekil 20“İngilizce 5”ders kitabından verilen örnekte etkinlikte yer alan öğrenci cinsiyet sayıları eşit olduğunu göstermektedir.

2. a) Look at the pictures and answer the questions.

- Where are the girls?
- What are they doing?

3. a) Read the dialogue. Which movie do they want to watch? Why?

Ali : Let's watch "Moana".
Tim : What kind of a movie is it?
Ali : It's an animation.
Tim : Oh, I don't like animations. I think they are boring.
Ali : What about "120"?
Tim : What is it about?
Ali : It's about a war. The children save their country.
Tim : Sounds good. I love movies about wars.

Şekil 20. “İngilizce 5” Ders Kitabından Yer Verilen Örnekler
 (Cephe, Özmen ve Balçıkanlı, 2019: 95)

Yukarıda Şekil 20’de MEB’e bağlı ortaokullarda okutulan “İngilizce 5” ders kitabı 6. ünitesi “Movies” de bulunan “toplumsal cinsiyet eşitliği” değerine dikkat edildiği ile ilgili örnek ders etkinliği görselini görülmektedir.

Ünite 7: Party Time ve Ünite 8: Fitness’da toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı kitaplardaki etkinliklerdeki bireylerin cinsiyetlerinin temsil sayısı ile sağlanmakla

birlikte “Fitness” ünitesinde etkinliklerdeki öğrencilerin yaptıkları sporlara bir cinsiyet imajı yüklenmemiş olup kız ve erkek öğrencilerin hepsi ilgi ve beceri alanları doğrultusunda istedikleri sporu yapabilmektedir. Bu durum aşağıda Şekil 21’de verilen etkinlik görseli ile sunulmuştur.

1d Work in pairs. Ask and answer questions about fitness activities.

Example:

What activities do you like, Giselle?

I like jogging and running.

What about you? What's your favourite activity?

Hiking and cycling.

Which exercise do you dislike?

Cycling. I can't do it.

1e Now talk about yourself and your partner.

Example:

I like cycling, but my partner, Giselle dislikes it. She can't do it.

Giselle likes jogging and running, but I dislike them.

1f Listen and tick ✓ the activities they like and cross out X the ones they dislike.

	Chen	Helena	Gina	Max
hiking	X			
jogging	✓			
swimming				
running				
working out				

6. Read the dialogue and make a similar one with the activities below. Would you accept or refuse the suggestions?

Lucy : Would you like to play volleyball?

Ted : Sorry. Can you repeat that, please?

Lucy : How about playing volleyball?

Ted : That's a good idea. Let's go to the sports hall.

Şekil 21. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Fitness Ünitesinden Örnek Etkinlik Görseli (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 112 ; Cephe, Özmen ve Balçıklı, 2019: 132)

Yukarıda verilen Şekil 21 MEB’e bağlı ortaokullarda okutulan 5. sınıf ders kitapları “Happy English 5” ve “İngilizce 5” ders kitaplarının 7. ünitesi “Party Time” ve 8. Ünitesi “Fitness” da bulunan “toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri ile ilgili örnek iki ders etkinliği görselini göstermektedir.

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri Ünite 9: Animal Shelter ve Ünite 10: Festivals’da “toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı” örnekleri bulunmaktadır. Ünitelerin kazanımlarında bu değer yer almasa da ünite temalarının etkinlik bölümlerinde yer almaktadır. Örneğin; Animal Shelter (Hayvan Barınağı) ünitesinde öğrencilerin barınak ziyaretleri sırasındaki öğrenci cinsiyet sayılarındaki eşitlik, barınak çalışanları arasında hem kadın hem erkek çalışanların oluşu barınaktaki iş paylaşımlarında görev ve sorumlulukların cinsiyet ayrımı gütmeksizin yapılıyor oluşu ders kitapları içerisindeki etkinliklerde ve görsellerde verilmektedir. Şekil 22’de yukarıda anlatılan durumlara örnek olabilecek etkinlik görsellerine yer verilmiştir.

9. Read the dialogues and mark True or False.

Mark : Dad, can I feed the puppy?
Dad : I'm afraid you can't.
The puppy is not hungry.

Paul : Mum, can I adopt a bird?
Mum : Of course, you can.

Linda : Can I donate some money to save animals?
Mum : That's a great idea.

Mary : Can I climb that tree?
Mum : Well, it's a bad idea.
It's dangerous.

Lisa : Can I water the vegetables?
Dad : Sure.

10. Work in pairs. Look at the pictures and make similar dialogues.

help the vet?
Can I take a photograph?
work on a farm?

Of course, you can.
That's not a good idea.
Sure, go ahead.
No problem.

Can I milk the cow?

Of course, you can.

1. Mark can feed the puppy.
2. Paul can adopt a bird.
3. Linda can't donate money to save animals.
4. Mary can't climb the tree.
5. Lisa can water the vegetables.

True	False

Şekil 22. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Animal Shelter Ünitesinden Örnek Etkinlik Görseli
(Cephe, Özmen ve Balçıkınlı, 2019: 151- 152)

Yukarıda verilen Şekil 22, MEB'e bağlı okutulan 5. sınıf ders kitapları "Happy English 5" ve "İngilizce 5" ders kitaplarının 9. ünitesi "Animal Shelter" da bulunan "toplumsal cinsiyet eşitliği" değeri ile ilgili örnek ders etkinliği görselini göstermektedir.

"Toplumsal cinsiyet eşitliği" değeri Ünite 10: Festivals' da ise milli ve dini bayramlar ile ulusal ve uluslararası kutlanan festivaller ile ilgili kavramlar aracılığı ile verilmek istenmiştir. Festivaller, insanların cinsiyet ayrımı gözetmeksizin birlik ve beraberlik içinde oldukları özel günlerdir bu sebeple bu ünitenin tamamı etkinlik ayrımı olmaksızın toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını yansıtmaktadır. Aşağıda verilen Şekil 23 ve Şekil 24' te bu duruma ait örnekler yer almaktadır.

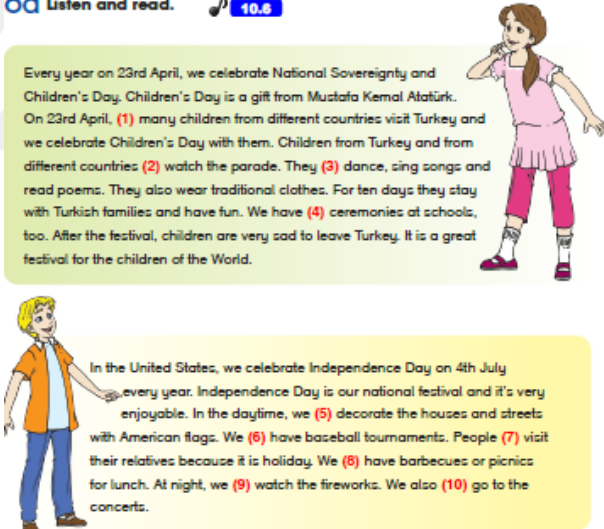
4. Listen to the dialogue and choose the correct words!

Ask : Hello, Tom. How are you?
Tom : Great. It is **The Independence Day / Victory Day** today.
 It's our national Festival.
Ask : Cool! How do you celebrate it?
Tom : We watch **Fireworks / cartoons** in the evening.
Ask : Do you make special meals?
Tom : Sure. We have **vegetables / barbecues** for lunch.
Ask : Do you decorate the streets?
Tom : Yes, we decorate everywhere with **Flowers / Flags**. We also have
 concerts and baseball tournaments.
Ask : Oh, that is exciting.
Tom : There is a pop concert at **8:30 / 9:15** next Saturday. Do you want to
 come with me?
Ask : Of course. See you, then.

Şekil 23. Festivals Ünitesine Ait Dinleme Etkinliği
 (Cephe, Öztören ve Balçıkanlı, 2019: 163)

6a Listen and read. **10.6**

Every year on 23rd April, we celebrate National Sovereignty and Children's Day. Children's Day is a gift from Mustafa Kemal Atatürk. On 23rd April, (1) many children from different countries visit Turkey and we celebrate Children's Day with them. Children from Turkey and from different countries (2) watch the parade. They (3) dance, sing songs and read poems. They also wear traditional clothes. For ten days they stay with Turkish families and have fun. We have (4) ceremonies at schools, too. After the festival, children are very sad to leave Turkey. It is a great festival for the children of the World.

In the United States, we celebrate Independence Day on 4th July every year. Independence Day is our national festival and it's very enjoyable. In the daytime, we (5) decorate the houses and streets with American flags. We (6) have baseball tournaments. People (7) visit their relatives because it is holiday. We (8) have barbecues or picnics for lunch. At night, we (9) watch the fireworks. We also (10) go to the concerts.

Şekil 24. Festivals Ünitesine Ait Dinleme ve Okuma Etkinliği
 (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 151)

Yukarıda Şekil 23 ve Şekil 24 incelendiğinde farklı ülkelerden farklı bayramlar tanıtılırken yer alan karakterlerin her iki cinsiyetten de seçilmiş oluşu bu üniteye toplumsal cinsiyet eşitliğinin dikkate alındığını göstermektedir.

Bireysel Farklılıklara Saygılı Olma

Bu çalışmada incelenecek olan 5. sınıf İngilizce ders kitaplarında bu değerle ilgili olan kitap etkinlikleri aranmış ve bu etkinlik görselleri çalışmanın devamında örneklerle sunulmuştur.

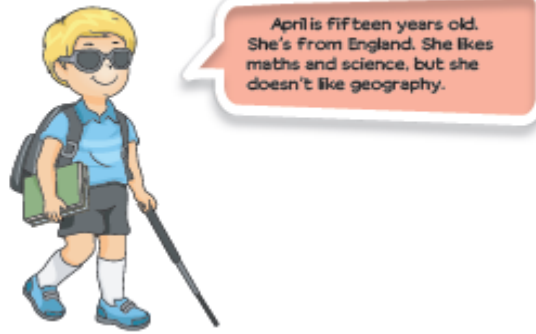
“Bireysel farklılıklara saygılı olma” değeri 1. Ünite: Hello ’da hem ünite temasındaki kazanımlarda hem de kitaptaki etkinlik bölümlerinde yer almıştır. Ünite temasının ismi “Hello (merhaba)”, farklı diller ve kültürlerden insanlarla tanışmayı içeren beceri temelli etkinliklerden oluşmaktadır. Üniteye yer alan. “Expressing likes and dislikes” kazanımı ise her insanın farklı düşüncelere ve beğenilere sahip olabileceği gerçeğini öğreterek farklılıklara saygılı olma konusundaki duyarlılığı arttırmayı hedeflemektedir. Aşağıda Şekil 25 ve Şekil 26’da ders kitaplarından etkinliklere yer verilmiştir.

Şekil 25. Bireysel Farklılıklara Saygılı Olma Değeri İle İlgili Etkinlik Görseli (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019 s.8)

Şekil 25’ teki etkinlik görseli “Happy English 5” kitabından alınmıştır. Bu ders kitabında bu ünite temasında “bireysel farklılıklara saygılı olma” değeri farklı dillere, renklere, milletlere ve kültürlerle saygı çerçevesinde verilmiştir. Aşağıda Şekil 26’da ise diğer 5. Sınıf ders kitabından etkinlik görseline yer verilmiştir.

b) Talk about the people above.

Şekil 26. Bireysel Farklılıklara Saygılı Olma Değeri İle İlgili Konuşma Etkinliği Görseli (Cephe, Özmen ve Balçıkanlı, 2019:17)

Şekil 26' daki görsel "İngilizce 5" ders kitabından alınmıştır. Bu ders kitabında birinci ünite temasında "Happy English 5" kitabında olduğu gibi bireysel farklılıklara saygı değerinin farklı dillere, renklere, milletlere ve kültürlere saygı çerçevesinde verilmesi ile birlikte kitap ve etkinlik görsellerinde özel öğrencilere yer verilmesiyle de katkı sağlanmıştır. Çünkü öğrenciler bu değeri ne kadar iyi benimserler ise sınıflarında ya da okullarında bulunabilecek olan kaynaştırma öğrencilerini de o denli benimseyip onlara ve farklılıklarına saygı gösterilebilirler.

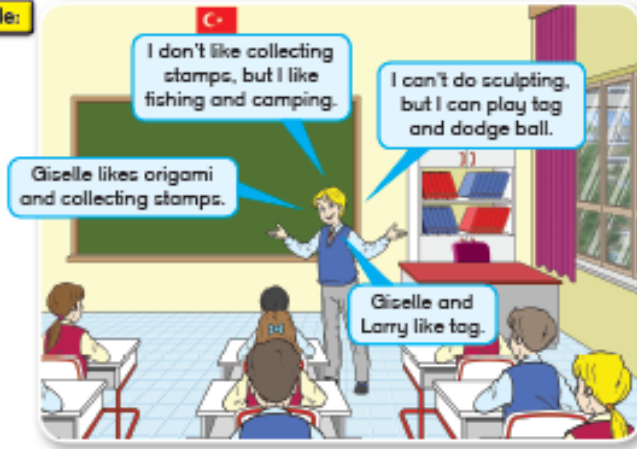
"Bireysel farklılıklara saygılı olma" değeri 3. Ünite: Games and Hobbies ünite temasında yer alan(MEB, 2018),

- Expressing ability and inability (yetenekleri ve yetersizlik ifade etme)
- Expressing likes and dislikes (beğenileri ve beğenilmeyenleri ifade etme)

kazanımlarıyla karşımıza çıkmakla birlikte, kitaplarda yer alan beceri temelli etkinliklerde de bulunmaktadır. Aşağıda verilen Şekil 27 ve Şekil 28'de 5. sınıf ders kitaplarından bireysel farklılıklara saygı değerini öğrenciye kazandıracak etkinliklere örnekler görülmektedir.

2f Use the information in exercise 2e and talk about yourself and your friends.

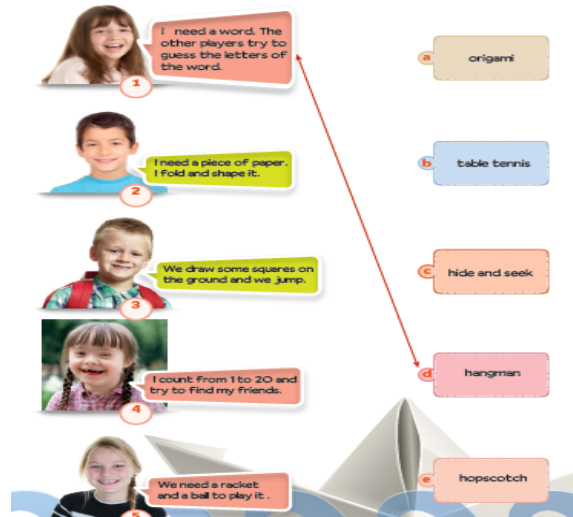
Example:

Şekil 27. Beğenileri ve Yetenekleri İfade Etme Etkinliği
(Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 43)

Yukarıda “Happy English 5” ders kitabında bulunan konuşma etkinliği görselinde, öğrenciler örnek ifadelerden yararlanarak “Games and Hobbies” teması çerçevesinde kendi beğeni ve yeteneklerini belirten cümleler kurabileceklerdir. Bu etkinlik sayesinde öğrenciler İngilizce iletişim kurmanın yanı sıra birbirleri ile bireysel farklılıklarını da paylaşmış olup birbirlerini bu şekilde kabul etmeyi de öğreneceklerdir.

4. Match the statements with the activities.

Şekil 28. Bireysel Farklılıklara Saygılı olma Değerine Dikkat Çeken Bir Eşleştirme Etkinliği
(Cephe, Özmen ve Balçıkkanlı, 2019: 50)

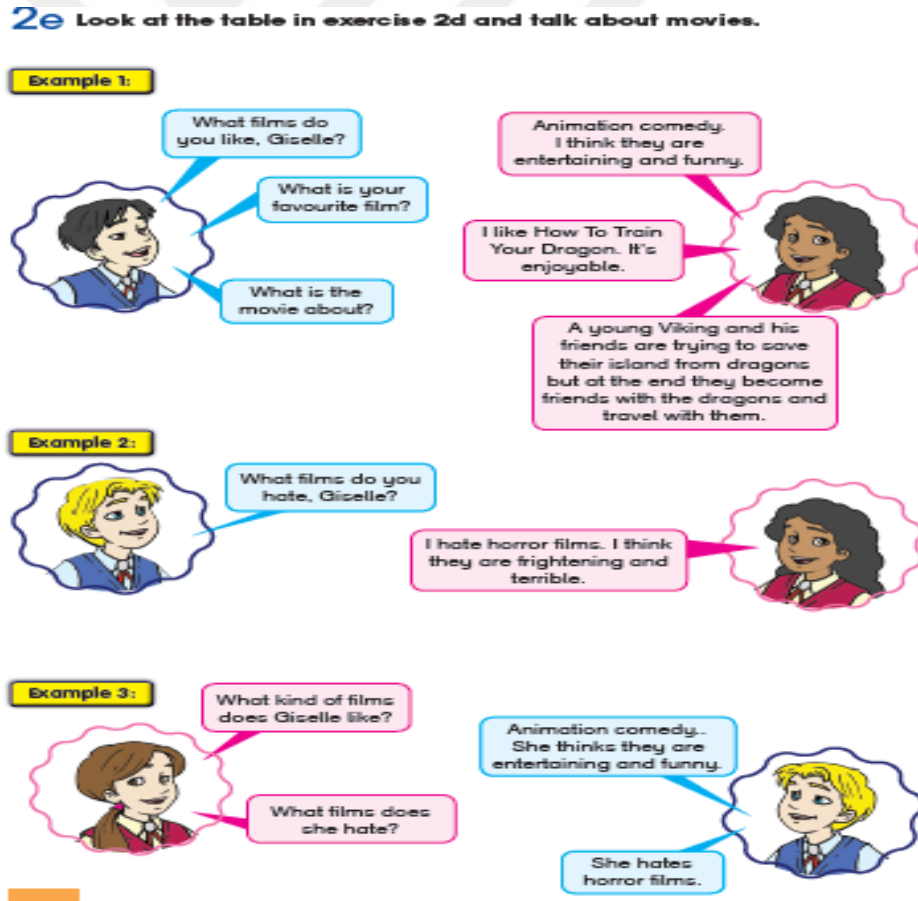
Şekil 28’ de “İngilizce 5” ders kitabından alınan bir kelime eşleştirme etkinliği görseli bulunmaktadır. Bu etkinlikteki öğrenciler bir oyunu ya da bir hobiyi anlatarak

kelimenin isminin tahminini kolaylaştırmaktadır. Etkinlik görseline bakıldığında bu ders kitabında 1. ünite de olduğu gibi bu değere dikkat çekilirken yine özel öğrenci görseline yer verilmiştir. Bu durum bize göstermektedir ki, bireysel farklılıklara saygı öğrencilerde farkındalığı arttırılmak istenen bir değerdir.

6. Ünite: Movies'te “bireysel farklılıklara saygı” değeri ünite temasında yer alan(MEB, 2018),

- Expressing ability and inability (yetenekleri ve yetersizlik ifade etme)
- Stating personal opinions (kişisel düşünceleri ifade etme)

kazanımlarıyla karşımıza çıkmakla birlikte, kitaplarda yer alan beceri temelli etkinliklerde de bulunmaktadır. Aşağıda Şekil 29ve Şekil 30'da 5. sınıf ders kitaplarından bireysel farklılıklara saygılı olma değerini öğrenciye kazandıracak etkinlik görsellerine yer verilmiştir.

Şekil 29. Öğrenci Beğenilerinin ve Kişisel Düşüncelerin İfade Edildiği Konuşma Etkinliği
(Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 90)

Yukarıda “Happy English 5” ders kitabında bulunan konuşma etkinliği görselinde, öğrenciler örnek ifadelerden yararlanarak “Movies” teması çerçevesinde kendi beğeni ve kişisel düşüncelerini belirten cümleler kurabileceklerdir. Bu etkinlik sayesinde öğrenciler İngilizce iletişim kurmanın yanı sıra birbirleri ile bireysel farklılıklarını ve farklı düşünceleri de paylaşmış olup birbirlerini bu şekilde kabul etmeyi ve kendileri aksini düşünüyor olsa bile farklı düşüncelere de saygı göstermeyi öğrenebileceklerdir.

Şekil 30. Öğrencilerin Kişisel Düşüncelerini İfade Edebileceği Konuşma Etkinliği (Cephe, Özmen ve Balçıkanlı, 2019: 102)

Şekil 30’ da “İngilizce 5” ders kitabından alınan bir konuşma etkinliği görseli bulunmaktadır. Bu etkinlikteki öğrenciler “Keloğlan” filminin karakterleri üzerinden “iyi- kötü, güzel – çirkin, yardımsever – acımasız, güçlü - zayıf ve eğlenceli – sıkıcı” gibi birbirlerine zıt kavramlar hakkındaki kişisel düşünceleri birbirleri ile paylaşacaklardır. Bu etkinlikte verilmek istenen düşünce bu kavramların hepsi göreceli

kavramlardır ve kişiye göre ve duruma göre değişebilirler. Her düşünce o düşünceye sahip olan kişi için özeldir ve saygı duyulmayı gerektirir. Bu durum bize göstermektedir ki, “bireysel farklılıklara saygı” öğrencilerde farkındalığı arttırılmak istenen bir değerdir.

“Bireysel farklılıklara saygılı olma” değeri 8. Ünite: Fitness’ta 3. Ünite Games and Hobbies’te olduğu gibi beğenileri ve yetenekleri ifade etme kazanımı altında “spor” teması ile birlikte verilmiştir. Bunun ile birlikte spor ile ilgili etkinliklerde engelli sporcu görseline de yer verilmesi bireysel farklılıklara saygı değerinin öğrenciler arasında benimsenmiş olmasına verilen önemi göstermektedir. Çünkü bireysel farklılıklara saygı değeri ile ilgili üç farklı ünite (1. 3. ve 8. ünite) engelli öğrenci görseline etkinliklerde yer verilmiştir. Aşağıda Şekil 31’de “bireysel farklılıklara saygı” değeri konusunda farkındalık oluşturabilecek kitap etkinliği verilmiştir.

Şekil 31. Bireysel Farklılıklara Saygı Değeri Konusunda Farkındalık Oluşturabilecek Kelime Etkinliği
(Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 111)

Yukarıda “Happy English 5” ders kitabından etkinlik görseli verilen Şekil 31’ de kelime etkinliğinde bulunan engelli basketbolcu görseli bireysel farklılıkların toplumda kabul gördüğü ve engelli bir bireyin de profesyonel sporcu olabileceği vurgusunun yapılması olarak kendini göstermektedir.

10. Ünite: Festivals’ ta dünya üzerinde farklı festivallerin ve törenlerin öğrencilere tanıtılması teması çerçevesinde aynı zamanda öğrencilere farklı kültür, inanış, gelenek ve göreneklerin olduğu da anlatılmaktadır. Aşağıda Şekil 32 ve Şekil 33’te dünyadaki farklı festivaller üzerinden öğrencilerde bireysel farklılıklara saygılı olmayı arttıracak olan ders kitabı etkinlik görsellerine yer verilmektedir.

6a Listen and read.

Every year on 23rd April, we celebrate National Sovereignty and Children’s Day. Children’s Day is a gift from Mustafa Kemal Atatürk. On 23rd April, (1) many children from different countries visit Turkey and we celebrate Children’s Day with them. Children from Turkey and from different countries (2) watch the parade. They (3) dance, sing songs and read poems. They also wear traditional clothes. For ten days they stay with Turkish families and have fun. We have (4) ceremonies at schools, too. After the festival, children are very sad to leave Turkey. It is a great festival for the children of the World.

In the United States, we celebrate Independence Day on 4th July every year. Independence Day is our national festival and it’s very enjoyable. In the daytime, we (5) decorate the houses and streets with American flags. We (6) have baseball tournaments. People (7) visit their relatives because it is holiday. We (8) have barbecues or picnics for lunch. At night, we (9) watch the fireworks. We also (10) go to the concerts.

6b Complete the table.

	Children’s Day	Independence Day
Dates	23rd April	
Activities		

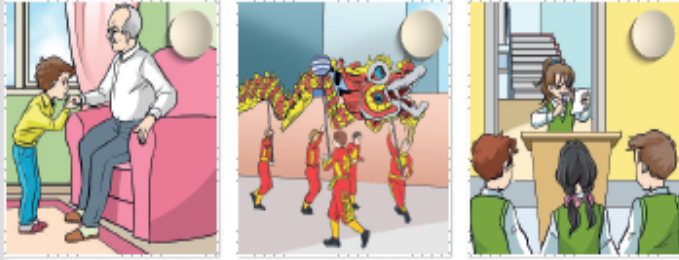
Şekil 32. İki Farklı Ülkeye Ait Milli Bayramların Tanıtıldığı Okuma – Dinleme Etkinliği

(Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 151)

Şekil 32’de “Happy English 5” ders kitabından alınan etkinlik görselinde Türk

milletine ait 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile Amerikalıların Bağımsızlık Gününün kutlandığı milli festivaller tanıtılmıştır. Bu tema çerçevesinde öğrenciler iki farklı kültürdeki iki farklı festivalde yapılan etkinlikler üzerinden farklı kültür ve milletlerdeki insanlara saygı kavramını benimsemeyi öğrenebileceklerdir.

3.a) What is the text about? Read and choose the correct picture.

Hi! I am Lian From China. It is Chinese New Year tomorrow. It is a national festival. We clean our houses and decorate doors and windows with red paper-cuts. We visit our relatives and have big family meals. Our relatives give us money in red envelopes. We wear dragon and lion costumes and have parades. We watch fireworks at nights. It is a great day for me.

b) Read the text again and tick the activities people do on Chinese New Year.

Şekil 33. Çin Yeni Yılı'nın ve Geleneklerinin Tanıtıldığı Okuma Etkinliği
(Cephe, Özmen ve Balçıkanlı, 2019: 162)

Şekil 33' te "İngilizce 5" ders kitabından alınan etkinlik görselinde Çinlilere ait ve tüm dünyadan farklı zamanda kutlanılan "Çin Yeni Yılı"nın anlatıldığı bir okuma etkinliği gösterilmektedir. Bu kitap etkinliği sayesinde öğrenciler farklı bir kültürdeki festivalde yapılan etkinlikler üzerinden farklı kültür ve milletlerdeki insanlara ve

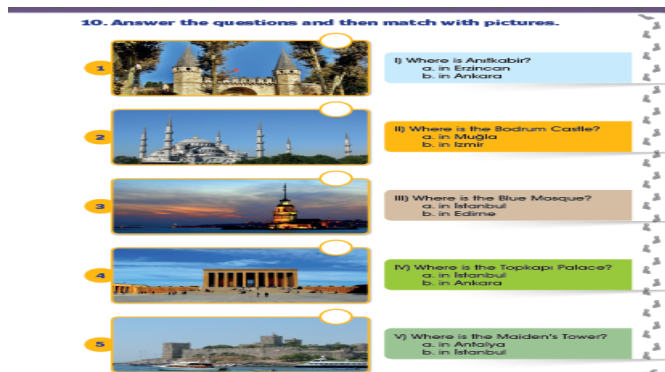
geleneklere saygı duymayı öğrenebileceklerdir.

Toplumsal Bilince Sahip Birey Olma

MEB'in temel değerler listesinden seçilen bu değer, İngilizce 5. sınıf ders kitaplarında yer alan ünite temalarındaki etkinliklerde bulunup bulunmadığı durumu ortaya konmuştur.

“Toplumsal bilince sahip olma” değeri 1. Ünite: Hello’ da öğrencilere öğretilen; “ülkeni, dilini ve milletini ifade etme ve farklı ülkeler, diller ve milletler hakkında bilgi edinme” ortaokul kademesinin ilk basamağını oluşturan 5. sınıflarda daha basitleştirilmiş bir şekilde toplumsal bilinci kazandırmaya çalışmaktadır. Bu duruma örnek olarak, “ Happy English 5”ders kitabından kelime (s.13) ve kimlik kartı hazırlama etkinliği (s.12); “İngilizce 5” ders kitabından ise ülkeler, diller ve milletler ile ilgili okuma ve eşleştirme etkinlikleri (s.12) gösterilebilir.

“Toplumsal bilince sahip olma” değeri 2. Ünite: My Town’da yer alan ünite kazanımı “understanding information about important places (önemli yerler hakkındaki bilgileri anlayabilir)” öğrencilerin toplumsal hayatlarında, yaşadıkları şehirde karşılabilecekleri binalar ve kurumlar hakkında bilgi sahibi olmalarının yanı sıra öğrenciler bu kurumların işlevlerini de öğrenerek toplum bilincine sahip olmaktadır. Bu duruma örnek “Happy English 5” kitabından cümle tamamlama etkinliği (s. 25) ve “İngilizce 5” ders kitabında yer alan Şekil 34’ te verilen soru – cevap etkinliği verilebilmektedir.

Şekil 34. Soru – Cevap Etkinliği
(Cephe, Özmen ve Balçıklan, 2019: 37)

Yukarıda Şekil 34’ te ünite kazanımı kapsamında verilen bir görsele bakıp soruyu cevaplama etkinliği gösterilmiştir. Öğrenci bu etkinlik sayesinde ülkesinde bulunan, toplum için önemli manevi ve kültürel değerleri olan yerler hakkında bilgi edinmektedir. Bu etkinlik öğrencilerin toplumsal bilinç geliştirmelerine de katkı sağlamaktadır.

“Toplumsal bilince sahip olma” değeri 9.Ünite: Animal Shelter’ da yer alan “asking for permission (izin isteme)” kazanımı kapsamında öğrencilere hayvan barınağı teması üzerinden okul dışı bulunabilecekleri farklı faaliyetler ve orada yapabilecekleri etkinlikler ve alabilecekleri sorumluluklar ile ilgili farkındalık oluşturulmak istenmektedir. Bu etkinlikleri iletişim halinde oldukları kuruluş ya da kurumun izni ve bilgisi dahilinde yapabilecekleri de ders kitaplarındaki etkinliklerde belirtilmektedir. Bu duruma örnek olarak “Happy English 5” ders kitabında bulunan yazma etkinliği (s. 130) ve “İngilizce 5” ders kitabında bulunan okuma etkinliği (s.151) örnek olarak verilebilir.

“Toplumsal bilince sahip olma” değeri 10. Ünite: Festivals’ da öğrenciler hem kendi toplumlarına ait özel günleri hem de yabancı toplumlara ait özel günleri bu ünite teması başlığı altında öğrenmektedirler. Bu da öğrencilerde hem kendi toplum ve kültürlerine karşı hem de kendi toplumlarından ve kültürlerinden farklı olan değerlere karşı geliştirecekleri bilince katkı sağlamaktadır. Bu değerlerin benimsenmesine ve geliştirilmesine katkı sağlayacak kitap etkinlikleri her iki ders kitabının da etkinliklerinin tamamında yer almaktadır. Bu etkinlikler birer örnek halinde aşağıda Şekil 35 ve Şekil 36’da gösterilmektedir.

Şekil 35. Türk Toplumuna Ait Milli ve Dini Kutlamalar ile İlgili Yazma Etkinliği (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 155)

Şekil 36. Türk ve Yabancı Toplumlara Ait Festivaller İle İlgili Konuşma Etkinliği (Cephe, Özmen ve Balçıkanoğlu, 2019: 164)

Yukarıda Şekil 35 ve Şekil 36, 5. sınıf İngilizce ders kitaplarında verilen etkinlik görselleri öğrencilere kendi toplumlarına ait ve farklı toplumlara ait festivaller ile ilgili değerler ve bilgiler sunmaktadır.

Toplumdaki Hak ve Özgürlüklerini Bilme

Temel hak ve özgürlükler kapsamında 5. Sınıf İngilizce ders kitaplarında bulunan ünite kazanımları ve etkinlikleri incelendiğinde “toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme” değeri ile ilgili herhangi bir bulguya rastlanamamıştır. Bu durum ders kitaplarında verilmek istenen değerler eğitimi için bir eksiklik olarak görülebilir.

İletişim Becerisine Sahip Olma

Ortaokul İngilizce ders kitapları bu değerın bulunup bulunmadığı ve bu değeri bulunuyor ise nasıl işlendiği konusunda incelenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıda sınıf seviyesine göre bulgular bölümünde örnekleri ile birlikte açıklanmaktadır.

İngilizce dersinin bir dil dersi olması ve dilinde en temel iletişim aracı olarak kabul edildiği düşünüldüğünde bir dili öğretmek için hazırlanan ders kitaplarının tamamında iletişim becerisine sahip olma değeri var olduğu bulgusuna varmak

mümkündür. MEB’e bağlı ortaokullarda okutulan İngilizce ders kitaplarının tamamı 2018 İngilizce dersi ortaokul öğretim programında belirtilen ve bir dilde iletişim kurmak için gerekli olan 4 temel beceri alanında (okuma , yazma, dinleme,konuşma) hazırlanmaktadır(MEB, 2018). Bu dört temel dil becerisinin sayıları kitaplara ve sınıf seviyelerine göre farklılık gösterse de, Tablo 11’de de görüldüğü gibiler ders kitabında bulunmaktadır. Bu bulgular dikkate alındığında da 5. 6. 7. ve 8. sınıf seviyelerine ait olan ünite temalarının tamamında “iletişim becerisine sahip olma” değeri bulunmaktadır ve bu değer öğrencilere kazandırılmak istenmektedir. Çalışmanın devamında bu değere sınıf seviyesine göre incelen bulgularda, tekrara düşmemek adına yer verilmemiştir.

Ekip Çalışmasına Yatkın Olma

“Ekip çalışmasına yatkın olma” değeri bakımından incelenen ortaokul İngilizce ders kitaplarının bütün öğrenci seviyelerinde ve ünite temalarının tamamında bu değeri kazandırmaya yönelik etkinliklerin bulunduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguya ders kitaplarındaki ünite temalarında yer alan “pair work” ve “group work” etkinlikleri üzerinden varılmaktadır. Öğrenci sınıf seviyesi fark etmeksizin ders kitapları etkinliklerinin tamamında “pair work” ve “group work” etkinliklerinin bulunmasından dolayı çalışmanın devamında tekrara düşmemek adına bu değere çalışmanın sadece bu bölümünde yer verilmiştir. Aşağıda verilen örnek etkinlik görselleri ile bu değer açıklanmaya çalışılmıştır.

Aşağıda Şekil 37’de büyük şehirler ve köylerin karşılaştırılması üzerinden yapılan yazma ve konuşma becerilerini içeren bir proje çalışması görseline yer verilmiştir.

Şekil 37. Büyük Şehir – Köy Karşılaştırması
(Demircan, Akiskalı, Berket ve Günay, 2022: 58)

Yukarıda Şekil 37’ deki proje etkinliği görselinde öğrencilerden şehir ve köy hayatı ile ilgili avantajlar ve dezavantajlar hakkında bir poster hazırlamaları istenmektedir. Daha sonra sınıfın iki grup halinde şehir ya da köyden hangisinin daha iyi olduğuna dair sebepleri ile açıklayacakları bir tartışma yapması istenmektedir. Bu etkinlik ile öğrencilerin hem ekip çalışması yapabilmesi hem de alternatif değerlendirme yöntemlerinden biri olan proje çalışmasını kullanması sağlanmıştır.

Yardımlaşma ve Dayanışma Kültürü Yüksek Olma

2. Ünite My Town’ da “asking for and giving directions (adres sorma ve adres verme)” kazanımı ve ders kitaplarında bu kazanımla ilgili bulunan etkinlikler (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019 s.27) bu değerün ünite temasında bulunduğunu göstermektedir. Aşağıda verilen Şekil 38’de “adressorma” ile ilgili etkinlik görseli verilmiştir.

Şekil 38. Adres Sorma İle İlgili Etkinlik Görseli
(Cephe, Özmen ve Balçıklı, 2019: 35)

Yukarıda Şekil 38’de verilen etkinlik görselinde “My Town” ünite teması ile ilgili adres verme kazanımıyla ilgili basit bir yardımlaşma örneği verilmiştir. Bu yardımlaşma örneği 5. sınıf seviyesi öğrenciler için hem gerçekleştirilebilir hem de kolay öğrenilebilir ve kalıcılığı olan bir etkinlik olarak düşünülebilir.

3.Ünite: Games and Hobbies’ te, “yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma” değerinin öğretilmesinde, çocukların arkadaşlarıyla birlikte paylaşımda

bulunabilecekleri ikili ya da grup halinde oynanabilecek oyunları oynaması (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019 s.38 – 39) ve aynı hedef doğrultusunda hareket etmeleri (Cephe, Özmen ve Balçıkanlı, 2019 s.35) bu ünite temasında bu değerin işlendiğini göstermektedir.

5. Ünite: Health’de yer alan “yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma” değeri kazandırabilecek ünite kazanımları (Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019 s.72) aşağıdaki gibidir:

- Expressing needs (ihtiyaçları ifade etme)
- Expressing feelings (hisleri ifade etme)
- Making simple suggestions (basit öneriler getirme)

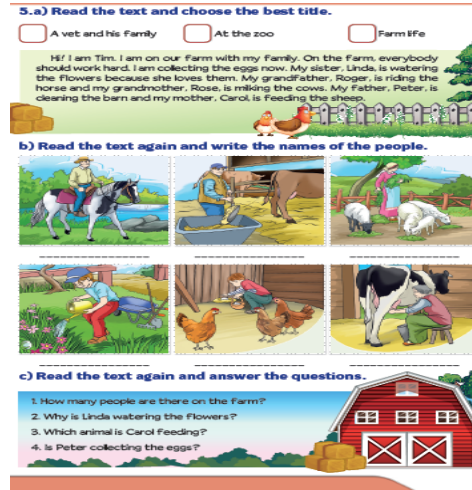
Ders kitaplarında bulunan etkinliklerde öğrencilerin ihtiyaçlarını ve hissettiklerini ifade etmesi ve arkadaşlarının da onlara basit öneriler getirmesi (Cephe, Özmen ve Balçıkanlı, 2019 s.82) bu ünite de temel kabul edilebilecek bir derecede “yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek” birey olma değerini kazandırmayı hedeflediği bulgusuna ulaşılabilmektedir.

9. Ünite: Animal Shelter (hayvan barınağı) teması üzerinden 5. sınıfların her iki ders kitabında da “yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma” değeri işlenmektedir. Bu değerle ilgili bulgulara ders kitaplarındaki okuma metinlerinde rastlanmaktadır. Aşağıdaki Şekil 39 ve Şekil 40’ta ders kitabından bu değerle ilgili bulguların görselleri verilmiştir.

Şekil 39. Yardımlaşma ve Dayanışma Kültürü Yüksek Olma Değerini İçeren Okuma Metni

(Ceylan, Gümüş ve Kabukçu, 2019: 133)

Şekil 40. Yardımlaşma ve Dayanışma Kültürü Yüksek Birey Olma Değerini İçeren Okuma Metni 2

(Cephe, Özmen ve Balçıklı, 2019: 147)

Yukarıda Şekil 39'daki okuma metni görselinde hayvan barınağına sahip bir ailenin o barınakta hayvanlara ve birbirlerine nasıl yardım ettikleri ve gönüllülerin hayvanlara ve diğer gönüllülere nasıl yardımda bulunabileceklerini anlatan metin bulunmaktadır. Şekil 40'ta ise hayvan çiftliğine sahip olan bir ailenin çiftlik işlerinde yaptığı görev paylaşımı ve aile üyeleri arasındaki yardımlaşmanın anlatıldığı bir okuma metni verilmiştir. Bu metinler “yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma” değerini açık ve net bir şekilde ifade etmektedir. Bu metinlerden elde edilecek kazanım ise öğrencilerde aile içi yardımlaşmanın ve dayanışmanın ne denli değerli ve önemli olduğu farkındalığının gelişmesidir.

6. Sınıf Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarındaki Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı

6. sınıf ders kitabı olarak çalışmada MEB' e bağlı ortaokullarda okutulan iki farklı ders kitabı incelenmiştir. Bunlardan birisi özel bir yayın evine ait olan “English Route 6” ders kitabı diğeri “Milli Eğitim Yayınları’ na” ait olan “İngilizce 6” ders kitabıdır. Çalışmanın bu bölümünde her iki ders kitabı kendi içinde incelenmiş ve yorumlanmıştır. Bulgular, her araştırma sorusuna cevap verecek şekilde sunulmuştur.

1. Ortaokul İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite temaları toplumsal değerleri içermekte midir?

Aşağıda verilen Tablo 13“English Route 6” ve “İngilizce 6” ders kitabına ilişkin toplumsal değerlerin ünite temaları içerisinde bulunma durumlarını sunmaktadır.

Tablo 13. English Route 6 Ders Kitabı ve İngilizce 6 Ders Kitaplarındaki Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı

Ünite Temaları Toplumsal Değerler	Life	Yummy Breakfast	Downtown	Weather and Emotions	At The Fair	Occupations	Holidays	Bookworms	Saving The Planet	Democracy
Çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Sorumluluk bilincine sahip olma	+	-	-	-	-	+	-	+	+	+
Toplumsal cinsiyet eşitliği	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bireysel farklılıklara saygılı olma	-	+	+	+	+	-	-	+	-	+
Toplumsal bilince sahip bir birey olma	-	-	+	-	-	+	-	+	+	+
Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
İletişim becerisine sahip olma	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Ekip çalışmasına yatkın olma	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-

Tablo 13’te 6. sınıf ders kitaplarında yer alan ünite temaları ve kazanımları detaylı bir şekilde incelenerek MEB’in temel değerler listesinden seçilmiş olan toplumsal değerlerin hangi ünite temalarında bulunup bulunmadığı ortaya konmuştur. Tablo 13’te de görüldüğü gibi 6. sınıf ders kitaplarında yer alan ünite temalarının tamamında “toplumsal cinsiyet eşitliği, ekip çalışmasına yatkınlık ve iletişim becerisine sahip olma” değerlerine yer verilmiştir. “Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme, çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma ve yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma” değerleri ise sadece 1 ünite temasında yer alarak 6. sınıf İngilizce ders kitaplarında bulgusuna en az rastlanan değerler olmuşlardır. “Bireysel farklılıklara

saygılı olma” değeri 10 ünite temasından 6 ünite temasında yer almaktadır. “Toplumsal bilince sahip bir birey olma ve sorumluluk alabilme” değerleri ise ders kitaplarında 10 ünite temasından 5’inde yer bulmuşlardır. Toplumsal değerler arasında 6. Sınıf ders kitaplarındaki ünite temalarının hiçbirinde değinilmeyen değer bulunmamaktadır. Bu değerlerin kitaplarda yer alma durumları ve hangi ünitelerde ne şekilde yer aldıkları aşağıda ders kitaplarından verilecek olan etkinlik örnekleri ve görsellerle açıklanmaya çalışılmıştır.

2. İngilizce ders kitaplarındaki temalarda toplumsal değerleri içeren kaç adet kazanım bulunmaktadır?

Aşağıda verilen Tablo 14’ de 6. sınıflara ait ortaokul İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite kazanımlarında toplumsal değerlerin incelenmesi sonucu elde edilen sayısal veriler gösterilmiştir.

Tablo 14. 6. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarının Ünite Temalarında Yer Alan Kazanımların Toplumsal Değer İçerme Sayıları

Ünite Temaları Toplumsal Değerler	Life	YummyBreakfast	Downtown	Weather and Emotions	At The Fair	Occupatins	Holidays	Bookworms	Saving The Planet	Democracy	Toplam
Çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	6
Sorumluluk bilincine sahip olma	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Toplumsal cinsiyet eşitliği	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Bireysel farklılıklara saygılı olma	-	2	1	-	2	-	-	-	-	-	5
Toplumsal bilince sahip bir birey olma	-	-	-	-	-	1	-	-	3	1	4
Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
İletişim becerisine sahip olma	3	2	3	2	2	1	2	4	2	2	23

Ekip çalışmasına yatkın olma	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Toplam	3	4	4	2	4	2	2	4	16	5	45

Yukarıda verilen Tablo 14’ te 6. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan kazanımların toplumsal değerler açısından incelenmesi sonucu elde edilen bulgular sunulmuştur. Tablo 14’e göre ünite temalarında en fazla sayıda kazanım olarak yer alan toplumsal değer “iletişim becerisine sahip olma” değeri olmuştur. En az sayıda kazanımda yer alan değerler ise “ekip çalışmasına yatkın olma ve yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma” değerleri olmuştur. Ünite temalarının hiçbirinde kazanım olarak yer almayan toplumsal değer ise “toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri olduğu görülmüştür. Toplumsal değerlerin kazanım olarak en fazla sayıda yer aldığı ünite teması “Saving The Planet” olurken en az sayıda yer aldığı ünite temaları “Weather and Emotions, Occupation, Holiday” olmuştur. Tablo 14’te verilen ünite teması ve toplumsal değer barındıran kazanım sayılarının detaylı örnekleri çalışmanın devamında ders etkinlik görselleri aracılığıyla detaylandırılmıştır.

3. İngilizce ders kitaplarındaki toplumsal değerler ile ilgili ders etkinlikleri nelerdir?

Bu araştırma sorusunun cevabı çalışmanın devamında 6.sınıflarda okutulan İngilizce ders kitaplarında yer alan ders etkinlikleri ve etkinlik görselleri vasıtasıyla verilmeye çalışılmıştır.

Çevreye ve Doğaya Karşı Duyarlı Olma

9. Ünite: Saving The Planet (Gezegeni Korumak)’ te belki de ünite temasında işlenen her bir kelime ile “çevreye ve doğaya karşı duyarlılık” değeri ile ilgili öğrenciye bir toplumsal değer amaçlamaktadır. Ders kitaplarında dört temel beceri üzerine oluşturulmuş etkinliklerin tamamında geçen kelime ve ifadeler aşağıda sıralanmaktadır (Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021s.158- 173; Kaldar ve Karamil, 2021 s. 121 – 135):

- Save the animals (hayvanları kuru)

- Save the environment and nature (çevreyi ve doğayı koru)
- Save the planet (gezegeni koru)
- Save energy and water (su ve enerji tasarrufu yap)
- Go green or think green (çevreci düşün)
- Stop pollutions (water, land, noise and air) (kirliliği durudur)
- Don't cut down trees (Ağaç kesme)
- Reuse (yeniden kullanmak)
- Reduce (azaltmak)
- Recycle (geri dönüşüm)
- Go to zero waste (sıfır atık politikası)
- No plastic products (plastik ürünlere hayır)

Yukarıda çevre ve doğanın korunması ile ilgili verilen ifadelerden de anlaşılmaktadır ki “çevre ve doğaya karşı duyarlılık” değeri ünite temasında her yönüyle işlenmiştir. Yukarıdaki ifadelerle birlikte ünite kapsamında öğrencilere öğretilecek olan “Should (gerekliklerin ifade edilmesi)” yapısı ile öğrencilerin dünyamız için ne yapmaları gerektiği konusunda da bilgilendirilmeleri bu konuda farkındalık geliştirmelerine katkı sağlamaktadır.

Sorumluluk Bilincine Sahip Olma

“Sorumluluk bilincine sahip olma” değeri 1. Ünite: Life’ da ünite temasında işlenen günlük rutin işler ve öğrencilerin okul sonrası katıldıkları etkinlikler üzerinden öğrencilerin kendi plan ve programlarını yapabilmeleri ve zaman çizelgelerini hazırlayabilme sorumluluğunu almaları konusunda karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda Şekil 41 ve Şekil 42’de “sorumluluk bilincine sahip olma” değeri ile ilgili 6. sınıf İngilizce ders kitaplarından etkinlik görselleri verilmektedir.

PRACTICE
Find and write the missing times.

Susan is 12 years old. She is a student in the sixth grade. She wakes up at ten to seven. She has breakfast at She goes to school at Her lessons start at After school, she takes a nap at Then, she visits her grandmother at and she takes care of her dog at She finishes all her homework at She goes to bed at

Şekil 41. Günlük Rutin ile İlgili Etkinlik
(Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021: 13)

READING

17 Before you read, answer the questions: Do you take any courses? What are they?

18 Read and complete Furkan's speech with the correct sentence.

a. I rest on Wednesdays. b. I rest at the weekend.

Hi. I'm Furkan. I have a piano course after school on Tuesdays and Wednesdays. I play football on Thursdays, swim on Mondays and attend a folk dance course on Fridays. I do my homework in the evenings.

19 Read Furkan's speech again and complete his diary.

Monday	Tuesday	Wednesday	Thursday	Friday	Saturday	Sunday
	have a piano course			attend a folk dance course		

Şekil 42. Zaman Çizelgesi Oluşturma ile İlgili Okuma Etkinliği
(Kaldar ve Karamil, 2021: 16)

Yukarıda Şekil 41 ve Şekil 42’ de görselleri verilen örnek etkinliklerde öğrenciye “sorumluluk bilincine sahip olma” değerinin kendi günlük işlerini planlayabilmesi davranışı üzerinden kazandırılmaya çalışıldığı görülmüştür.

“Sorumluluk bilincine sahip olma” değeri 6. Ünite: Occupations’ da öğrencilere meslekler teması üzerinden kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bireylerin bu hayattaki en büyük görev ve sorumluluk alanlarından biri de yapmış oldukları mesleklerdir. Mesleği ne olursa olsun onu iyi bir şekilde icra etmek de görev ve sorumluluklarının bilincinde olan bireylerin yapabileceği bir davranıştır. Bu sebeple öğrenciler bu üniteye mesleklerin ve o meslek gruplarının ne iş yaptıklarının İngilizce karşılıklarını öğrenmekle birlikte gelecekte seçecekleri mesleklerde görev ve sorumluluk alanlarını da öğrenip farkındalık kazanabilir ve bu konuda sahip oldukları farkındalıkları ders kitabında yer alan etkinlikler sayesinde artırma imkânı bulabilirler. Aşağıda verilen Şekil 43’teki etkinlik görselleri de bulguları desteklemektedir.

PRACTICE
Read the sentences and write the occupations.

WHO AM I?

1. I can examine patients. **doctor**

2. I can cook delicious meals.

3. I can sew nice suits.

4. I can look after ill people.

5. I can take orders and serve.

6. I can build roads, bridges and buildings.

7. I can make and sell bread.

GAME TIME!
Read the sentences, write the jobs and match them with the pictures on the next page.

e.g.

1. I work in a kitchen. I can prepare meals. **Cook (s)**

2. I can repair cars.

3. I can treat the diseases of your teeth.

4. I can cut hair.

5. I work in a restaurant. I serve food and drinks.

6. I have students. I can teach them a lot of things.

7. I plan buildings. I can make projects of them.

8. I work in a hospital. I can help the doctors and patients.

9. I sell things. I work at a supermarket.

10. I can build a house.

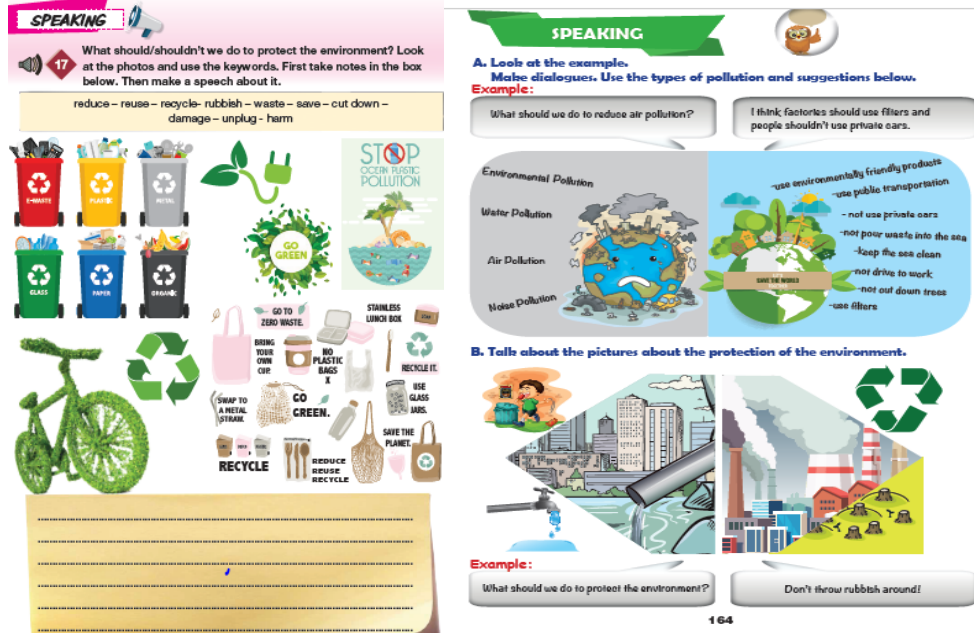
Şekil 43. 6. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarında Yer alan Meslek Bulma Oyunları (Demircan, Akiskalı, Berket ve Günay, 2021: 105; Kaldar ve Karamil, 2021: 84)

Yukarıdaki şekillerde verilen etkinliklerde öğrencilere mesleğin gerektirdiği

görev ve sorumluluk cümleleri verilmiştir ve bu etkinliklerde öğrencilerden mesleğin ismini tahmin etmeleri beklenmektedir.

8. Ünite: Bookworms’ da “sorumluluk bilincine sahip olma” değerinin kitap kurdu teması ile öğrencilere kütüphane, ödünç almak, ödünç vermek, araştırma yapmak ve iade etmek (Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021 s.146; Kaldar ve Karamil, 2021 s. 113) gibi kavramlar üzerinden verilmeye çalışıldığı görülmüştür. Kütüphaneden bir kitap ya da bir arkadaşından ödünç bir şey almak ve onu zamanında veya aldığın gibi iade etmek sorumluluk sahibi olmayı gerektirmektedir. Bu tema sayesinde de öğrencilere farklı bir toplumsal alanda daha sorumluluk bilinci kazandırılmasının hedeflendiği görülmektedir.

“Sorumluluk bilincine sahip olma” değeri 9. Ünite: Saving The Planet’ te yaşadığımız dünyayı korumak ve kurtarmak amacı doğrultusunda insan türünün yapması gerekenler olarak tanımlanmaktadır. İnsanların daha yaşanılabilir bir dünya ve canlı neslinin devamı için yapması gereken şeyler ve alması gereken sorumluluklar vardır. Ünite temasında yer alan etkinliklerin tamamında bu sorumluluklara ve insanlara önerilen ifadelere yer verilmektedir. Aşağıda Şekil 44’ te bu görev ve sorumluluklar ile ilgili etkinlik görselleri sunulmuştur.

Şekil 44. Dünyayı Korumak İçin İnsanların Üzerine Düşen Sorumluluklar (Kaldar ve Karamil, 2021 s. 103; Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021 s.164)

Yukarıda Şekil 44'te daha yaşanılabilir bir dünya için insanların yapması gerekenlerin anlatıldığı etkinlik görselleri bulunmaktadır. Bu etkinlikler sayesinde öğrenciler üzerlerine düşen görev ve sorumlulukların ne olduğunu öğrenmiş ve bu alanda bir farkındalık geliştirmiş olmaktadır.

10. Ünite: Democracy' de "sorumluluk bilincine sahip olma" değeri bireylerin toplumda sahip olduğu temel hak ve özgürlüklerden biri olan seçme ve seçilme hakkı üzerinden öğrencilerin sınıf ve okul başkanlıklarında görev alması, sınıf ve okul başkanının sorumluluklarının bilinmesi gibi etkinlikler üzerinden işlenmektedir. Aşağıda verilen Şekil 45'te 6. sınıf İngilizce ders kitabı "English Route 6" da yer alan etkinlik görseline yer verilmiştir.

LISTENING

2 Before you listen, answer the questions: Who is your class president? Who selected him/her?

3 Listen to the teacher and answer the question: When is the class president election? Then write three words about democracy. (Track 33)

1 ...

2 ...

3 ...

4 Listen to track 33 again. What are class president's duties? Write true (T) or false (F).

1. He / She solves the problems. ☐

2. He / She organizes activities. ☐

3. He / She cleans the board. ☐

4. He / She checks the homework of other students. ☐

Şekil 45. Demokrasi Ünitesinde Sorumluluk Bilincine Sahip Olma Değeri (Kaldar ve Karamil, 2021: 137)

Yukarıdaki etkinlikte demokrasi kavramının toplumsal yansıması olan seçimlerin öğrenci seviyesindeki sınıf başkanlığı seçimleri ve sınıf başkanının görev ve sorumluluklarının neler olduğu konusu işlenmektedir. "English Route 6" da demokrasi

teması çatısı altında sorumluluk değeri işlenirken, İngilizce 6 ders kitabında bu tema çatısı altında verilen etkinliklerde sorumluluk değerine yer verilmediği görülmüştür (Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021). Sorumluluk değeri 6. Sınıf ders kitaplarında farklı temalarda farklı kavramlar üzerinden işlenmektedir. Bu durumun da öğrencilerin farklı toplumsal alanlarda alabilecekleri farklı sorumluluklar hakkında bilinç geliştirmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

MEB’ e bağlı ortaokullarda okutulan 6. sınıf ders kitapları olan “English Route 6” ve “İngilizce 6” ders kitaplarında “toplumsal cinsiyet eşitliği” değerini barındıran ünite temaları aşağıda verilen etkinlik örnekleri ile anlatılmaktadır(Kaldar ve Karamil, 2021; Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021).

1. Ünite : Life’ da günlük işler teması üzerinden verilen etkinlikler ve okuma metinlerinde yer alan cinsiyetlerin eşit temsil edilmesi, diyaloglarda 5 kadın – 5 erkek karaktere yer verilmesi(s.12 – 16) ve yapılan günlük işlerde cinsiyet ayrımı gözetilmemesi(s.10 - 15),

2. Ünite: Yummy Breakfast’ ta verilen beceri etkinliklerinin tamamında kadın ve erkek cinsiyetinin eşit temsil edilmesi(s.25; s.31),

3. Ünite:Downtown’ ta beceri etkinliklerinin tamamındaki diyaloglardaher iki cinsiyetinin de eşit temsil edilmesi(s. 45 - 47; s.53 – 54),

4. Ünite: Wheather and Emotions’ ta beceri etkinliklerinin tamamında kadın ve erkek cinsiyetinin eşit temsil edilmesi(s.53; s.70),

5. Ünite: At The Fair’de beceri etkinliklerinin tamamında kadın ve erkek cinsiyetinin eşit temsil edilmesi(s.67; s.85 – 90),

7. Ünite: Holidays’te beceri etkinliklerinin tamamında kadın ve erkek cinsiyetinin eşit temsil edilmesi(s.98 – 99; s.125 – 127),

8. Ünite: Bookworms’ta beceri etkinliklerinin tamamında kadın ve erkek cinsiyetinin eşit temsil edilmesi(s. 117; s.151),

9. Ünite: Saving The Planet'te beceri etkinliklerinin tamamında kadın ve erkek cinsiyetinin eşit temsil edilmesi(s.123; s.159) bulguları toplumsal cinsiyet eşitliği değerine kitaplarda dikkat edildiğini ve yer verildiğini göstermektedir. Ancak bu ünitelerden elde edilen bulgular kitaplarda sadece cinsiyet eşitliğine eşit temsil üzerinden yer verirken ünite temaları ile ilgili herhangi bir farkındalık kazandırmaya yönelik bir bulguya rastlanamamıştır. Bununla birlikte 6. ve 10. Ünite temalarında durum farklıdır. Bu ünite temalarında toplumdaki cinsiyetlere kitaplarda eşit temsil hakkı verilmesi ile birlikte aynı zamanda kitapta yer alan etkinliklerde bu konuda farkındalık kazandırmaya yönelik bulgular elde edilmiştir. Çalışmanın devamında bu bulgular ile ilgili örneklerin görsellerine de yer verilmiştir.

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri 6. Ünite: Occupations'ta meslekler teması üzerinden işlenmiştir. Mesleklerin İngilizcesi öğretilirken verilen etkinlik görsellerinde mesleklerde cinsiyet ayrımı gözetilmediği görülmektedir. Aşağıda verilen Şekil 46 ve Şekil 47'de toplumsal cinsiyet eşitliği değeri ile ilgili etkinlik görselleri verilmektedir.

LISTENING

TRACK 61

A. Listen to the conversation and write the names and jobs under the photos. Then match the photos with the sentences.

1. Mr. Yapıcı - mechanic

2.

3.

4.

5.

6.

a. She can draw the plans of buildings.

b. He can pull out teeth.

c. She can defend people at courts.

d. He can drive cars and lorries.

e. She can cut, dye and design hair.

f. He can repair cars.

104

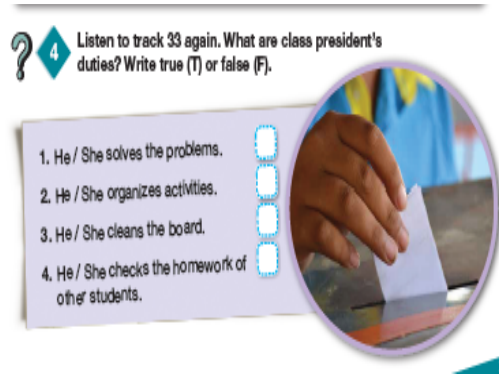
Şekil 46. Mesleklerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeren Ders Etkinliği (Demircan, Akiskalı, Berket ve Günay, 2021: 104)

Şekil 47. Mesleklerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeren Kelime Etkinliği
(Kaldar ve Karamil, 2021: 80)

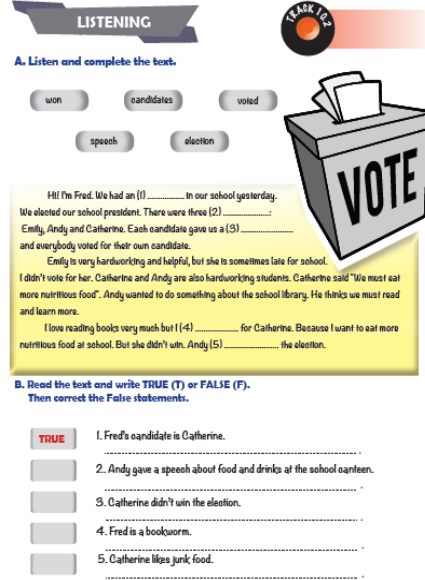
Yukarıdaki etkinlik görselleri incelendiğinde toplumsal yapıda bulunan ve kabul görmüş meslekler artık eskiden olduğu gibi kadın yada erkek işi olarak değil de bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda seçim yapabilecekleri ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin seçebilecekleri işler olarak verilmiştir.

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri 10. Ünite: Democracy’ de herkesin eşit haklara sahip olduğu millet egemenliğine dayalı bir yönetim şekli olan demokrasi (www.tdk.gov.tr) teması üzerinden işlenmiştir. Bu tema üzerinden toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili elde edilen bulguların görselleri aşağıda Şekil 48 ve Şekil 49’da sunulmuştur.

Şekil 48. Demokrasi Temasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Gösteren Etkinlik Görseli
(Kaldar ve Karamil, 2021: 137)

Yukarıda Şekil 48’ de verilen etkinlikte sınıf başkanlığı seçimlerinde başkanın görevlerinden bahsedilirken yazılan cümlelerdeki öznelerin “He or She” olarak verilmesi cinsiyet eşitliğine çekilen dikkatin kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 49. Demokrasi Temasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Gösteren Etkinlik Görseli (Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021: 182)

Yukarıda Şekil 49’ da verilen etkinlikte okul başkanlığı seçimine aday olan öğrenciler cinsiyet eşitliğine verilen önemin kanıtı olarak gösterilebilir. Demokrasi kavramı üzerinden İngilizce öğretilmesinin ve toplumsal cinsiyet eşitliğine verilen önemin ders etkinliklerine yansımalarının öğrencilerin cinsiyet eşitliği algılarında önemli ve olumlu yönde değişiklikler yaratması beklenebilir.

Bireysel Farklılıklara Saygılı Olma

“Bireysel farklılıklara saygılı olma” değeri 2. Ünite: Yummy Breakfast’ ta “expressing likes, dislikes and preferences (beğenileri ve tercihleri ifade etme)” kazanımı (Kaldar ve Karamil, 2021 s. 36) üzerinden işlendiği görülmüştür. Kahvaltı temasında öğrencilerin beğenilerini ve tercihlerini birbirlerine karşı ifade edebilmesinin aynı zamanda öğrencilerin birbirlerinin tercihlerine karşı saygı duyma davranışını da kazanmalarına katkı sağlaması beklenmektedir. Bireysel farklılıklara saygı duyma değeri yine bu ünite temasında “İngilizce 6” ders kitabında verilen okuma etkinliğinde kahvaltı tercihlerini belirten öğrencinin engelli bir birey (Demircan, Akıskalı, Berket ve

Günay, 2021 s.33) olması da öğrencilere bu konuda farkındalık kazandıran bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Bireysel farklılıklara saygılı olma” değeri 3. Ünite: Downtown’ da ünitenin kazanımı olan “comparison (karşılaştırma)” kavramı (Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021 s.52) üzerinden ve etkinlik görselinde engelli öğrencilere de yer verilmesi (Kaldar ve Karamil, 2021 s. 46) üzerinden işlendiği görülmektedir. Öğrencilerin karşılaştırma cümleleri kurarken durumların ve bireylerin farklılıklarını kabullenmesi ve saygı göstermeyi öğrenmesi öğrencilerdeki bu değer adına farkındalığı arttırabileceği düşünülebilir.

“Bireysel farklılıklara saygılı olma” değeri 4. Ünite: Weather and Emotions’ da öğrencilere duygu durumlarını hava durumları üzerinden ifade etmesi ile öğretilmektedir (Kaldar ve Karamil, 2021 s. 64; Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021 s.79). Çünkü duygular ve insanların duygularını ifade etme şekilleri kişiye özeldir ve her insanın aynı ya da farklı durumlar karşısında verdikleri tepkiler ve hissettikleri duygular birbirlerinden farklılık göstermektedir. Bu temada öğrencilerin farklı hava durumlarında hissettikleri farklı duyguları birbirlerine karşı ifade etmesi aralarındaki farklılıklarıda ortaya çıkarabilmektedir. Öğrencilerin bu değerle ilgili farkındalıkları arttırılabilirse bu temada birbirlerini yargılamayı değil duygularına ve hissettiklerine karşı da saygı duymayı öğrenebilmektedirler.

“Bireysel farklılıklara saygılı olma” değeri 5. Ünite: At The Fair’da “expressing likes and dislikes (beğenileri ifade etme)” ve “stating personal opinions (kişisel düşünceleri ifade etme)” kazanımları (MEB, 2018) üzerinden birbirleri ile ilgi ve beğenilerini paylaşp birbirlerinin düşüncelerine ve farklı beğenilerine saygı duymayı öğrenmeleri hedeflenmektedir. Bu sebeple bu ünite temasının bireysel farklılıklara saygı değeri açısından farkındalıkları arttırmaya yönelik katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

“Bireysel farklılıklara saygılı olma” değeri 10. Ünite : Democracy’ de öğrencilere demokrasi teması üzerinden içinde bulundukları topluma ve insanlara temel hak ve özgürlükler çerçevesinde saygı duymayı öğretme hedefiyle hazırlanan

etkinliklerin (Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021 s.183 – 185) bu değer ile ilgili farkındalığı arttırmaya yönelik katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tüm bu bulgulara ek olarak 6. sınıf ders kitaplarının tamamında kullanılan ders etkinliklerinde ve etkinlik görsellerinde bireylerin farklı din, dil ve ırka mensup olmaları ders kitaplarının temelinde bireysel farklılıklara saygılı olma değeri adına bir farkındalık sağlanmak istendiğinin bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumsal Bilince Sahip Bir Birey Olma

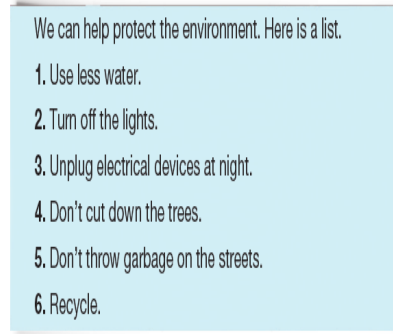
“Toplumsal bilince sahip olma” değeri 3. Ünite: Downtown’da “şehir merkezi ve kırsal bölge” üzerinden yapılan karşılaştırmalarda öğrencilere şehir ve köy hayatının avantajları ve dezavantajları ile İngilizce kavramların öğretilmesi (Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021 s.51; Kaldar ve Karamil, 2021 s. 44) ile birlikte öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumsal hayat ve sosyal çevre ile ilgilide bilgi sahibi olmaları ve ikisi arasındaki farkların öğrenilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Bu bilgiler göstermektedir ki öğrencilerin yaşadıkları toplumsal çevre ile ilgili bir bilinç geliştirmeleri desteklenmektedir.

“Toplumsal bilince sahip olma” değeri 6.Ünite: Occupations’da ünite teması incelendiğinde, öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumda bulunan meslekler ve bu mesleği yapan kişilerin görev ve sorumlulukları ile ilgili kelime ve cümle yapılarının İngilizcilerinin öğretilmesi(Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021 s.104 – 106; Kaldar ve Karamil, 2021 s. 84) üzerinden işlenmektedir. Meslekleri işleyen bu tema sayesinde öğrencilerden yaşadıkları toplumdaki mesleklerle ilgili toplumsal bir bilinç geliştirmeleri beklenmektedir.

“Toplumsal bilince sahip olma” değeri 8. Ünite: Bookworms’ da öğrencilere ders kitabında bulunan “kütüphanelerde neler yapılabilir ve orada nasıl davranılması gerektiği” ile ilgili okuma metni(Kaldar ve Karamil, 2021 s. 117) ve öğrencilere kitap türleri, gazete, dergi gibi kavramların öğretilmesi(Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021 s.141) okuyan toplum hayatının gerçekleştirilmesine katkı olarak gösterilebilir.

“Toplumsal bilince sahip olma” değeri 9.Ünite: Saving The Planet’in tamamında bulunan ve öğretilmesi hedeflenen kelime bilgisinin, kazanımların, dil yapılarının ve

okuma metinlerinin tamamı “gezegeni koruma” çatısı altında öğrencilerde bir toplumsal bilinç uyandırmaya veya öğrencilerde olan toplumsal bilinci arttırmaya katkı sağlayacak etkinlikler içermektedir. Aşağıda Şekil 50 ve Şekil 51’ de örnek etkinlik görsellerine yer verilmiştir.

Şekil 50. Çevreyi Korumak İçin verilen Yapılacaklar Listesi
(Kaldar ve Karamil, 2021: 125)

Yukarıda Şekil 50’ de öğrencilere çevreyi korumak için yapabilecekleri faaliyetlerin listesi verilmiştir.

Şekil 51. Çevreyi Koruma Konulu Oyun Etkinliği
(Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021: 168)

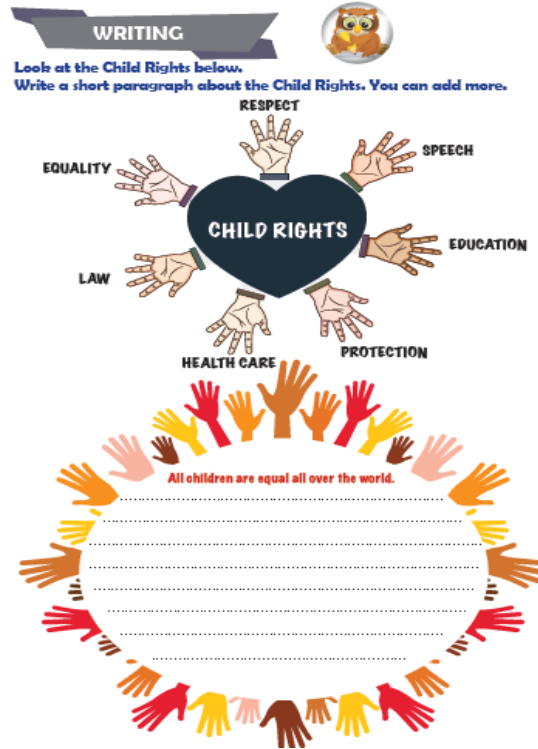
Yukarıda Şekil 51’ de öğrencilerin çevreyi korumak için yapması ve yapmaması gereken işler ile ilgili öneri yapısını kullanarak cümleler kuracakları bir oyun etkinliği görseli verilmiştir. 6. sınıf ders kitaplarında bulunan bu ve benzeri birçok etkinlik sayesinde öğrencilerin içinde bulundukları doğa ve çevre ile ilgili farkındalık

geliştirmeleri hedeflenmiştir.

“Toplumsal bilince sahip olma” değeri 10. Ünite: Democracy’de bu değer ünite temasını oluşturan demokrasi kavramı ve bu kavramın çevresinde öğrencilere öğretilen temel hak ve özgürlükler (Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021 s.183) ile toplumda demokrasinin yansıması olarak görülen seçme ve seçilme hakkına sahip olmanın okullardaki uygulaması olan okul ve sınıf başkanlığı seçimleri (Kaldar ve Karamil, 2021 s. 137) üzerinden işlenmiştir.

Toplumdaki Hak ve Özgürlüklerini Bilme

Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme değeri 6. Sınıf İngilizce ders kitapları içerisindeki ünite temalarından sadece 10. Ünite teması olan “democracy” teması içerisinde işlenmektedir. Bu değer bu ünite teması içerisinde işlenen “demokrasi, seçim, hak, özgürlük, eşitlik ve adalet” kavramları ile öğrencilere toplumsal hayatta sahip oldukları hak ve özgürlükleri bilmeleri ve öğrenmeleri bakımından bir farkındalık kazandırmayı hedeflemektedir. Aşağıda verilen Şekil 52’ de öğrenciler temel hak ve özgürlüklerin öğretildiği bir etkinlik görseline yer verilmiştir.

Şekil 52. Çocuk Hakları Etkinlik Görseli
(Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021: 183)

Yardımlaşma ve Dayanışma Kültürü Yüksek Olma

İngilizce ortaokul ders kitaplarının tamamında bulunan “group work - pair work (ekip çalışması)” etkinliklerinde yer alan bu değer aynı zamanda 9. ünite temasında verilen farklı etkinliklerde de görülmüştür.

“Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma” değeri 9. Ünite: Saving The Planet’te doğayı ve çevreyi korumak çatısı altında verilen kavramlar ve insanların üzerine düşen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinde iş birliği içerisinde olmayı gerektiren etkinliklere yer verilmesiyle işlenmektedir. Çevreyi koruma ile ilgili slogan üretip okul ve sınıf ile paylaşmayı öneren yazma etkinliği (Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021 s.167) ve ders kitabında bulunan geri dönüşüm konusunda farkındalık yaratmak üzere farklı çöp kutularının tanıtılması (Kaldar ve Karamil, 2021 s. 128) etkinliğinden yola çıkarak bu konuda okulda geri dönüşüm kutuları hazırlamak ve geri dönüşüm temasıyla okul panosuna bir poster hazırlayıp diğer öğrencileri işbirliği yapmaya davet etmek, öğrencilerin yardımlaşma ve dayanışma kültürü ile ilgili farkındalığını arttırması beklenen etkinlikler arasında yer almıştır.

7. Sınıf Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarındaki Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı

7. sınıf ders kitabı olarak çalışmada MEB’ e bağlı ortaokullarda okutulan iki farklı ders kitabı incelenmiştir. Bu kitaplardan biri özel bir yayın evine ait olan “İngilizce Ders Kitabı 7” diğeri “Milli Eğitim Yayınları’ na” ait olan “7 İngilizce Ders Kitabı” dır. Çalışmanın bu bölümünde her iki ders kitabı kendi içinde incelenmiş ve yorumlanmıştır. Bulgular, her araştırma sorusuna cevap verecek şekilde sunulmuştur.

1. Ortaokul İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite temaları toplumsal değerleri içermekte midir?

Aşağıda Tablo 15 “İngilizce Ders Kitabı 7” ve “7 İngilizce Ders Kitabı” ndaki toplumsal değerlerin ünite temaları içerisindeki var olma durumlarını göstermektedir.

Tablo 15. İngilizce Ders Kitabı 7 ve 7 İngilizce Ders Kitaplarındaki Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı

Ünite Temaları Toplumsal Değerler	Appearance and Personality	Sports	Biographies	Wild Animals	Television	Celebrations	Dreams	Public Buildings	Environment	Planets
Çevreye ve doğaya karşı duyarlılık	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-
Sorumluluk bilincine sahip olma	-	+	-	+	-	-	-	-	+	-
Toplumsal cinsiyet eşitliği	+	+	-	-	+	+	-	+	-	-
Bireysel farklılıklara saygı	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Toplumsal bilince sahip bir birey olma	-	-	-	+	-	+	-	+	+	-
Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İletişim becerisine sahip olma	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Ekip çalışmasına yatkın olma	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma	-	-	-	+	+	-	-	-	+	-

7. sınıf ders kitaplarında yer alan ünite temaları ve kazanımları detaylı bir şekilde incelenerek MEB’in temel değerler listesinden seçilmiş olan toplumsal değerlerin hangi ünite temalarında bulunup hangi ünite temalarında bulunmadığı Tablo 15’ te ortaya konmuştur. Tablo 15’te de görüldüğü gibi 7. sınıf ders kitaplarında yer alan ünite temalarının tamamında “ekip çalışmasına yatkınlık ve iletişim becerisine sahip olma” değerlerine yer verilmiştir. “Toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri 5 ünite temasında yer almıştır. “Toplumsal bilince sahip bir birey olma” değeri ise ders kitaplarında 10 ünite temasından 4’ünde yer bulmuştur. “Sorumluluk alabilme, çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma ve yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma” değerleri ise 3 ünite temasında yer almaktadır. “Bireysel farklılıklara saygılı olma” değeri 2 ünite temasında yer alarak 7. sınıf İngilizce ders kitaplarında en az rastlanan değer olarak karşımıza çıkmaktadır. “Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme” değerine hiçbir ünite temasında yer verilmediği görülmüştür. Bu değerlerin İngilizce

ders kitaplarında yer alma durumları ve hangi ünitelerde ne şekilde yer aldıkları aşağıda ders kitaplarından sunulan etkinlik örnekleri ve görsellerle somut bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

2. İngilizce ders kitaplarındaki temalarda toplumsal değer içeren kaç adet kazanım bulunmaktadır?

Aşağıda verilen Tablo 16’ da 7. sınıflara ait ortaokul İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite kazanımlarında toplumsal değerlerin incelenmesi sonucu elde edilen sayısal veriler gösterilmiştir.

Tablo 16. 7. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarının Ünite Temalarında Yer Alan Kazanımların Toplumsal Değer İçerme Sayıları

Ünite Temaları Toplumsal Değerler	Appearance and Personality	Sports	Biographies	Wild Animals	Television	Celebrations	Dreams	Public Buildings	Environment	Planets	Toplam
Çevreye ve doğaya karşı duyarlılık	-	-	-	1	-	-	-	-	2	1	4
Sorumluluk bilincine sahip olma	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	2
Toplumsal cinsiyet eşitliği	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Bireysel farklılıklara saygı	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3
Toplumsal bilince sahip bir birey olma	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2
Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
İletişim becerisine sahip Ekip çalışmasına yatkın	1	1	1	2	4	4	5	4	5	5	32
Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2
Toplam	2	2	1	3	7	4	5	5	9	7	0

Yukarıda Tablo 16’da 7. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan kazanımların toplumsal değerler açısından incelenmesi sonucu elde edilen bulgular sunulmuştur. Tablo 16’ ya göre ünite temalarında en fazla sayıda kazanım olarak yer alan toplumsal değer “iletişim becerisine sahip olma” değeri olmuştur. En az sayıda kazanımda yer alan değerler ise “ekip çalışmasına yatkın olma, sorumluluk bilincine sahip olma ve toplumsal bilince sahip olma” değerleri olmuştur. Ünite temalarının hiçbirinde kazanım olarak yer almayan toplumsal değerler ise “yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma, toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme” değerlerinin olduğu görülmüştür. Toplumsal değerlerin kazanım olarak en fazla sayıda yer aldığı ünite teması “Environment” olurken en az sayıda yer aldığı ünite teması “Biographies” olmuştur. Tablo 16’ da verilen ünite teması ve toplumsal değer barındıran kazanım sayılarının detaylı örnekleri çalışmanın devamında ders etkinlik görselleri aracılığıyla sunulmuştur.

3. İngilizce ders kitaplarındaki toplumsal değerler ile ilgili ders etkinlikleri nelerdir?

Bu araştırma sorusunun cevabı çalışmanın devamında 7.sınıflara okutulan İngilizce ders kitaplarında yer alan ders etkinlikleri ve etkinlik görselleri vasıtasıyla verilmeye çalışılmıştır.

Çevreye ve Doğaya Karşı Duyarlı Olma

4. Ünite: Wild Animals’ ta bu değer hem kazanım temelli olarak (MEB, 2018 s.75), hem de ünite teması etrafında ders kitaplarında yer alan okuma metninde (Tan, 2020 s. 62) aşağıda verilen kavramlar üzerinden ve dil bilgisi konusu olarak öğretimi hedeflenen öneri cümleleri yapısı “Should – Shouldn’t” (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019 s. 53) ile karşımıza çıkmaktadır.

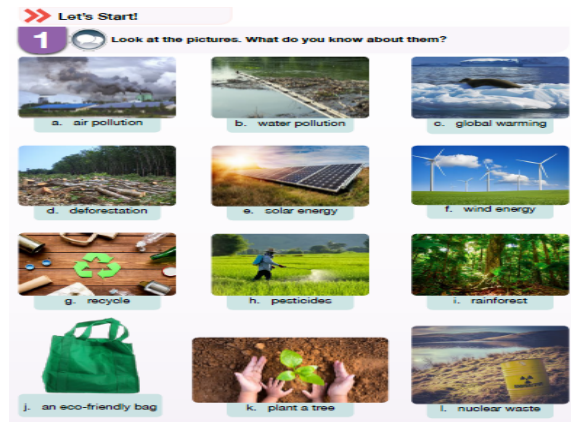
Çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma ile ilgili ders kitaplarında yer alan ifadeler:

- wild life (vahşi yaşam)
- extinct (nesli tükenmiş)
- endangered (nesli tükenme tehlikesi)

- global warming (küresel ısınma)
- habitat (doğal yaşam alanı)
- stop hunting animals for their skin, fur and theeth (hayvanların postu, kürkü ve dişleri için avlanmayı durdurmak)
- deforestation (orman tahribatı)
- protect animals (hayvanları korumak)
- educate people about wild life (insanları vahşi yaşam hakkında eğitmek)

Yukarıda yer alan ifadeler ve öneri cümlelerinin öğretilmesinde seçilen vahşi hayvanlar teması, bu ünite çerçevesinde öğrencilerin İngilizce olarak iletişim becerisi kazanmalarının yanı sıra, çevre ve doğanın ayrılmaz bir parçası olan ve ekosistemdeki zincirin temel halkalarından biri olan vahşi yaşam ve hayvanlar hakkında bir toplumsal değer hakkında farkındalık geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Seçilen ünite teması ve öğrencilere İngilizcesi öğretilen kalıp ve ifadelerin bulunduğu kitap etkinlikleri öğrencilerin çevre ve doğa konusunda sahip oldukları farkındalıklarını arttırmalarına imkân sağlamaktadır.

9. Ünite: Environment’ in ünite isminin çevre olması sebebi ile doğrudan ünitenin bu değer üzerine yapılandırıldığı görülmektedir. Bu ünite temasındaki “expressing obligation (zorunlulukları ifade etme)” ve “giving explanations/reasons (neden/açıklama verme)” kazanımlarıyla (Tan, 2020 s. 137) ilgili ders kitaplarında yer alan ifadeler ve etkinlikler ile öğrencilerin daha güzel bir çevre için yapmaları gerekenler hususunda bir farkındalık oluşturmaya çalışılmıştır. Aşağıda verilen Şekil 53’te ders kitabından örnek ders etkinliği sunulmaktadır.

Şekil 53. Environment Ünitesi Ders Kitabı Etkinliği
(Erdem, Balcı ve Özdil, 2019: 108)

Yukarıda Şekil 53’ te verilen üniteye girişte bulunan “warming (ısınma)” etkinliğinde yer alan çevre ile ilgili ifadeler ve görselleri de öğrencilerde çevre ve doğaya karşı duyarlılık değeri ile ilgili bir farkındalık oluşturulmak istendiğine dair örnek olarak gösterilebilir.

Sorumluluk Bilincine Sahip Olma

2. Ünite: Sports’ta “sorumluluk bilincine sahip olma” değeri doğrudan ünite kazanımlarından “talking about routines and Daily activities” kazanımı çerçevesinde işlenen günlük rutinlerini ifade edebilme ile ilgili gerçekleştirilen etkinlikler doğrultusunda ders kitaplarında karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2018 s.73). Ders kitaplarındaki etkinlik örneklerinde sporcuların disiplinli ve düzenli yaşayışları ile ilgili okuma metinlerinde başarının anahtarı hep düzenli çalışma ve sorumluluklarını yerine getirme olarak sporcuların kendileri tarafından anlatılmıştır (Tan, 2020 s. 29). Bir sporcunun başarısı düzenli ve disiplinli bir çalışma ürünü ise bu başarıya ancak günlük rutinin planlı bir şekilde yapılandırılması ile ulaşılabilmektedir. Bu üniteye öğrencilere günlük rutinlerini planlayacakları etkinliklerde sunulmuştur (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019 s. 32). Bir öğrencinin kendi rutinini planlayabilmesi ve ifade edebilmesi öğrencinin günlük işlerinin sorumluluğunu üstlenebilmesine katkı sağlayacağı düşünülebilir.

“Sorumluluk bilincine sahip olma” değeri 4. Ünite: Wild Animals’ ta vahşi hayvanlar ve onların doğal yaşam alanları ile ilgili insanların üzerlerine düşen ve yapması gerekenleri ifade ederken kullanılan “Should- Shouldn’t” yapısı üzerinden işlenen ders etkinlikleri ve ünite kelimeleri ile karşımıza çıkmaktadır (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019 s. 53; Tan, 2020 s. 69).

9. Ünite: Environment’ ta bu değer içinde yaşadığımız çevreye ve doğaya karşı olan görev ve sorumluluklarımızı ifade eden ve insan türünün daha yaşanılabilir bir çevre ve doğa için yapabileceği şeyleri içeren etkinlikler verilmiştir (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019 s. 149; Tan, 2020 s. 140). İçinde yaşadığımız çevre ve doğanın bu gününde sorumlu olan insan türünün, çevrenin geleceğine ilişkinde yerine getirmek zorunda olduğu görev ve sorumluluklar vardır. Bu üniteye etkinliklerin tamamının öğrencilerdeki bu alanla ilgili sorumluluk alma değerinin öğretilmesinin hedeflendiği görülmüştür.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Toplumsal cinsiyet eşitliği değeri hususunda ders kitaplarında bulunan bütün ünite temalarında dikkat edilmesi gereken noktalar olduğu bulgusu elde edilmekle birlikte ünite temalarının incelenmesi sonucu her temada bu değerin farklı bir şekilde işlendiği görülmüştür. Çalışmanın devamında bu durumla ilgili örnekler her ünite teması ayrı bir şekilde incelenerek verilmiştir.

1. Ünite: Appearance and Personality’ de ders kitabında etkinliklerde yer alan karakterler incelendiğinde cinsiyet eşitliği değerine dikkat edildiği görülmüştür. Ders kitabının birinde bu ünite de geçen etkinliklerde 25 kadın 25 erkek (Tan, 2020), diğ erinde ise 9 kadın 9 erkek (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019) yer almıştır.

2. Ünite: Sports’ da bu değ er etkinliklerde yer alan başarılı sporcular ile ilgili cinsiyet eşitliğ inin sağ lanıp sağ lanmadığı yönünden incelenmiş olup, ders kitaplarında tanıtılan sporcuların 7’si kadın 2’si erkek (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019; Tan, 2020) olmasıyla birlikte cinsiyet eşitliğ inin sağ lanmadığı görülmüştür. Bu durumla birlikte ders kitaplarında tanıtılan sporların görsellerinde verilen örneklerde sporların yapılması ile ilgili bir cinsiyet ayrımı yapılmadığı görülmüştür. Bu bulgular ışığında kitapta bir eşitsizlik olduğunu söylemek doğru değildir ancak bir eksiklikten bahsedilebilir.

3. Ünite: Biographies’te bu değ er kitaplarda ismi geçen tarihi karakterlerde cinsiyet eşitliği söz konusu olup olmadığı bakımından incelenmiş olup, 25 erkek ve 5 kadın karakter (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019; Tan, 2020) kullanılmasından dolayı büyük bir eşitsizlik var olduğu görülmüştür.

5.Ünite: Television’ da ders kitaplarında yer alan etkinliklerde ismi geçen karakterlerde cinsiyet eşitliği değ erine dikkat edildiği görülmüştür. Ders kitabının birinde bu ünite de geçen etkinliklerde 12 kadın 12 erkek (Tan, 2020), diğ erinde ise 5 kadın 4 erkek (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019) ismi yer almaktadır. Bu ünite temasında öğ retilen tercih ve kişisel düş ünçeyi ifade etme yapıları ile ilgili olan bölümlerde ise cinsiyet eşitliğ ine dikkat edildiği ve bu konuda bir farkındalık kazandırılmak istenildiği görülmüştür.

6.Ünite: Celebrations’ ta ders kitaplarında yer alan etkinliklerde ismi geçen karakterlerde cinsiyet eşitliği değ erine dikkat edildiği görülmüştür. Ders kitabının birinde bu ünite de geçen etkinliklerde 10 kadın ve 9 erkek (Tan, 2020), diğ erinde ise 4

kadın 3 erkek (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019) ismi yer almaktadır.

7.Ünite: Dreams’ te ders kitaplarında yer alan etkinliklerde ismi geçen karakterlerde cinsiyet eşitliği değerine dikkat edilmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Ders kitabının birinde bu ünite de geçen etkinliklerde 10 kadın ve 6 erkek (Tan, 2020), diğerinde ise 4 kadın 10 erkek (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019) ismi yer almaktadır. Bu bulgular bize ilk ders kitabında kadınlar lehine ikinci ders kitabında ise erkekler lehine bir eşitsizlik olduğunu göstermiştir.

8.Ünite: Public Buildings’ te ders kitaplarında yer alan etkinliklerde ismi geçen karakterlerde cinsiyet eşitliği değerine büyük ölçüde dikkat edildiği görülmüştür. Ders kitabının birinde bu ünite de geçen etkinliklerde 15 kadın ve 12 erkek (Tan, 2020), diğerinde ise 2 kadın 1 erkek (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019) ismi yer almaktadır. Bu durum bize her iki ders kitabında da kadınların isminin yer aldığı etkinlik sayısı fazla olsa da sayısal verilere bakıldığında farkın büyük olmadığı ve cinsiyet eşitliğinin büyük ölçüde sağlandığı görülmüştür.

Yukarıdaki kitaplardan elde edilen bulgulara bakıldığında “toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri incelenen 7 ünite temasının 4’ünde olup 3 ünite temasında bulunmamaktadır. Bulunan ünite temalarında ise yer alan etkinlerin hiçbirinde kadın – erkek her zaman ve her yerde eşittir denmemiştir ancak toplumsal alanların tamamında her iki cinsiyete de eşit temsil hakkı verilmesi öğrencilerin bu yönde bir algı ve farkındalık geliştirmesine katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Bireysel Farklılıklara Saygılı Olma

1. Ünite: Appearance and Personality’ de hem ünite temasının isminde hem de ünitenin kazanımları içerisinde yer alan “making simple comparisons (basit karşılaştırmalar yapma)” kazanımı ile bu değer in işlendiği görülmüştür. Dış görünüş ve karakter teması üzerinden öğrencilere insanların fiziksel ve kişisel farklılıklarını ifade edebilmeleri öğretilirken aynı zamanda ders kitaplarındaki etkinlikler (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019; Tan, 2020) üzerinden öğrencilere bu farklılıklar konusunda bir farkındalık geliştirmeleri ve bu farklılıkları kabullenip saygı göstermeleri hedeflenilmektedir. Bununla birlikte ders kitaplarındaki etkinliklerde engelli öğrencilere de yer verilmesi öğrencilerde engelli bireyleri de olduğu gibi kabul etme ve saygı duyma konusunda da bir farkındalık geliştirilmek istendiği anlaşılabılır (Tan, 2020 s.10).

5. Ünite: Television’da bu değerin “stating personal opinions (kişisel düşünceleri ifade etme) and expressing preferences (tercihleri ifade etme)” kazanımları (MEB, 2018 s. 76) üzerinden işlendiği görülmüştür. Örneğin ders kitabındaki etkinliklerde öğrencilerin televizyon programları hakkındaki tercihlerini belirtmeleri (Tan, 2020 s.76) ya da televizyon programları hakkında kişisel düşünceleri anlatan cümleleri (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019 s.62) ve sınıf içi etkinliklerde bu kazanımlar doğrultusunda öğrencilerin düşüncelerini ifade etmesi ile herkesin farklı beğeniler, tercihler ve düşünceler doğrultusunda birbirlerini kabul edebilmesi ve birbirlerine saygı gösterebilmesi hedeflendiği düşünülebilir.

Toplumsal Bilince Sahip Bir Birey Olma

4. Ünite: Wild Animals’ ta bu değerin vahşi hayvanları ve onların yaşam alanlarını koruma teması üzerinden verildiği görülmektedir. Bulguların dayandırıldığı örnekler aşağıda Şekil 54 ve Şekil 55’ te verilmektedir.

6 Roger prepared a poster for his project about wildlife. Read his suggestions to protect wildlife.

8 Add four more suggestions.

• _____

• _____

• _____

• _____

Şekil 54. Vahşi Yaşam ile İlgili Tavsiye Cümlelerini Öğreten Etkinlik Görseli (Tan, 2020: 63)

Şekil 55. Nesli Tükenme Tehlikesi Altında Olan Vahşi Hayvanlar ile İlgili Tavsiye Cümlelerini Veren Etkinlik Görseli
(Erdem, Balcı ve Özdil, 2019: 53)

Yukarıda Şekil 54 ve Şekil 55’ te verilen etkinlik görselleri göstermektedir ki, İngilizce’ de tavsiye cümleleri yapısı (Should – Shouldn’t) öğretilirken seçilen ünite teması “vahşi hayvanlar ve onları korumak için yapılabilecekler” olmuştur. İçinde yaşadığımız ekosistemi bir bütün olarak düşündüğümüzde hepimiz zincirin birer halkasını oluşturmaktayız. Halkalardan birinin zarar görmesi ya da kopması bütün zinciri etkilemektedir. Bu sebep ile seçilen bu tema ve öğretilmesi hedeflenen kazanım üzerinden öğrencilerde bir toplumsal farkındalık ve bilinç oluşturma hedeflendiği sonucuna varılabilmektedir.

Ünite 8: Public Buildings’ te öğrencilere içinde yaşadıkları toplumla ilgili bilinç sahibi olma farkındalığının “kamu binaları” teması üzerinden verilmesi hedeflenmiştir. Öğrencilerin bu ünite temasında öğrenecekleri “neden – sonuç cümleleri” dil bilgisi konusu üzerinden hangi kamusal binada ne yapabileceklerine dair bilgilerin İngilizcesini öğrenmenin yanı sıra içinde yaşadıkları toplumsal hayatla ilgili farkındalıklarını da geliştirme imkânı elde edebilmeleri hedeflenmiştir (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019 s. 97; Tan, 2020 s.122).

Ünite 9: Environment’ ta bu değer “expressing obligations (zorunlulukları ifade etme)” kazanımı üzerinden verilmek istenmektedir (MEB, 2018 s.80). Bu üniteye öğrencilere içinde yaşadıkları çevre ile ilgili İngilizce kavramlar öğretilirken aynı

zamanda bu kavramlar (Erdem, Balcı ve Özdi, 2019 s.109) üzerinden çevre konusunda üzerlerine düşen toplumsal görev ve sorumlulukların öğretilmesi (Tan, 2020 s.140) ve bu konuya dikkat çekecek beceri temelli etkinliklere yer verilmesi öğrencilere bu değerle ilgili farkındalık kazandırmaya ne denli önem verildiğini göstermektedir.

Yardımlaşma ve Dayanışma Kültürü Yüksek Olma

4. Ünite: Wild Animals’ ta bu değer vahşi yaşamı korumak adına basit öneriler geliştirmek için yapılan bir grup çalışması etkinliği üzerinden işlenmiştir. Öğrencilerin bu etkinlikte beyin fırtınası yapması ve grupların bu etkinliği yardımlaşma ve dayanışma içinde gerçekleştirmesi bu değer ile ilgili bir farkındalık geliştirilmesinin hedeflendiğine dair örnek olarak verilebilir (Erdem, Balcı ve Özdi, 2019 s.53; Tan, 2020 s.65).

“Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma” değerinin 9. Ünite: Environment’ ta öğrencilere verilen çevremizi korumak için yapmamız gerekenler ile ilgili poster (Tan, 2020 s.146) ve proje (Erdem, Balcı ve Özdi, 2019 s.118) hazırlama görevleriyle kazandırılmasının hedeflendiği görülmüştür. Bu poster ve proje hazırlama etkinliklerini birlikte gerçekleştirecek olan öğrenciler, hem toplumu ve çevreyi ilgilendiren bir konuda farkındalık kazanmış olarak hem de yardımlaşma ve dayanışma içinde olmanın önemini kavrayarak bu bilinç doğrultusunda hareket etmiş olmaktadır.

8. Sınıf Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarındaki Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı

8. sınıf ders kitabı olarak MEB’ e bağlı ortaokullarda okutulan iki farklı ders kitabı incelenmiştir. Bunlardan birisi özel bir yayın evine ait olan “Upswing English Student’s Book 8” diğeri “Milli Eğitim Yayınları’ na” ait olan “Mastermind İngilizce 8 Ders Kitabı” dır. Çalışmanın bu bölümünde her iki ders kitabı kendi içinde incelenmiş ve yorumlanmıştır. Bulgular, her araştırma sorusuna cevap verecek şekilde sunulmuştur.

1. Ortaokul İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite temaları toplumsal değerleri içermekte midir?

Aşağıda verilen Tablo 17 “Upswing English Student’s Book 8 ve Mastermind

İngilizce 8 Ders Kitabı” na ilişkin toplumsal değerlerin ünite temaları içerisindeki var olma durumlarını göstermektedir.

Tablo 17. Upswing English Student’s Book 8 ve Mastermind İngilizce 8 Ders Kitabında Toplumsal Değerlerin Ünitelere Göre Dağılımı

Ünite Temaları Toplumsal Değerler	Friendship	Teen Life	In The Kitchen	On The Phone	The Internet	Adventures	Tourism	Chores	Science	Natural Forces
Çevreye ve doğaya karşı duyarlılık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Sorumluluk bilincine sahip olma	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-
Toplumsal cinsiyet eşitliği	+	+	-	-	-	+	+	+	+	-
Bireysel farklılıklara saygılı olma	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-
Toplumsal bilince sahip bir birey olma	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İletişim becerisine sahip olma	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Ekip çalışmasına yatkın olma	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-

8. sınıf ders kitaplarında yer alan ünite temaları ve kazanımları detaylı bir şekilde incelenerek MEB’in temel değerler listesinden seçilmiş olan toplumsal değerlerin hangi ünite temalarında bulunup hangi ünite temalarında bulunmadığı Tablo 17’ de ortaya konmuştur. Tablo 17’de de görüldüğü gibi 8. sınıf ders kitaplarında yer alan ünite temalarının tamamında “ekip çalışmasına yatkın olma ve iletişim becerisine sahip olma” değerlerine yer verilmiştir. “Toplumsal cinsiyet eşitliği” değerine ise 6 ünite temasında yer verilmiştir. “Toplumsal bilince sahip bir birey olma, yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek birey olma” değerleri ise ders kitaplarında 10 ünite temasından 3’ünde yer bulmuştur. “Sorumluluk alabilme ve bireysel farklılıklara saygı” değerleri ise 10 ünite temasından 2’sinde, “çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma” değeri ise 1 ünite temasında yer alarak 8. sınıf İngilizce ders kitaplarında en az rastlanan

değer olarak karşımıza çıkmaktadır. “Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme” değerine hiçbir ünite temasında yer verilmediği görülmüştür. Bu değerlerin kitaplarda yer alma durumları ve hangi ünitelerde ne şekilde yer aldıkları aşağıda ders kitaplarından verilecek olan etkinlik örnekleri ve görsellerle somut bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

2. İngilizce ders kitaplarındaki temalarda toplumsal değer içeren kaç adet kazanım bulunmaktadır?

Aşağıda verilen Tablo 18’ de 8. sınıflara ait ortaokul İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite kazanımlarında toplumsal değerlerin incelenmesi sonucu elde edilen sayısal veriler gösterilmiştir.

Tablo 18. 8. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarının Ünite Temalarında Yer Alan Kazanımların Toplumsal Değer İçerme Sayıları

Ünite Temaları Toplumsal Değerler	Friendship	Teen Life	In The Kitchen	On The Phone	The Internet	Adventures	Tourism	Chores	Science	Natural Forces	Toplam
Çevreye ve doğaya karşı duyarlılık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sorumluluk bilincine sahip olma	-	2	-	-	1	-	-	5	-	-	8
Toplumsal cinsiyet eşitliği	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Bireysel farklılıklara saygılı olma	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2
Toplumsal bilince sahip bir birey olma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
İletişim becerisine sahip	5	4	2	5	5	3	5	5	4	4	41
Ekip çalışmasına yatkın	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam	5	7	2	5	6	4	5	10	4	4	

Yukarıda verilen Tablo 18’ de 8. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan kazanımların toplumsal değerler açısından incelenmesi sonucu elde edilen bulgular sunulmuştur. Tablo 18’ e göre ünite temalarında en fazla sayıda kazanım olarak yer alan toplumsal değer “iletişim becerisine sahip olma” değeri olmuştur. En az sayıda kazanımda yer alan değer ise “bireysel farklılıklara saygılı olma” değeri olmuştur. Ünite temalarının hiçbirinde kazanım olarak yer almayan toplumsal değerler ise “yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma, çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma, toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme, ekip çalışmasın yatkın olma ve toplumsal bilince sahip olma” değerlerinin olduğu görülmüştür. Toplumsal değerlerin kazanım olarak en fazla sayıda yer aldığı ünite teması “Chores” olurken en az sayıda yer aldığı ünite teması “In The Kitchen” olmuştur. Tablo 18’ de verilen ünite teması ve toplumsal değer barındıran kazanım sayılarının detaylı örnekleri çalışmanın devamında ders etkinlik görselleri aracılığıyla verilmiştir.

3.İngilizce ders kitaplarındaki toplumsal değerler ile ilgili ders etkinlikleri nelerdir?

Bu araştırma sorusunun cevabı çalışmanın devamında 8. sınıflarda okutulan İngilizce ders kitaplarında yer alan ders etkinlikleri ve etkinlik görselleri vasıtasıyla verilmeye çalışılmıştır.

Çevreye ve Doğaya Karşı Duyarlı Olma

“Çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma” değeri 10. Ünite: Natural Forces’ ta kazanım temelli olarak yer almasa da (MEB, 2018 s.92), ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinde ünite teması çatısı altında verilmiştir (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021 s.119- 130). Aşağıdaki kavramlar üzerinden ve dil bilgisi konusu olarak öğretimi hedeflenen öneri cümleleri yapısı “Should – Shouldn’t” (Tıraş, 2021 s. 106) ile karşımıza çıkmaktadır.

Çevreye ve Doğaya Karşı Duyarlılık İle İlgili Ders Kitaplarında Yer Alan İfadeler (MEB, 2018 s. 92:

- avalanche (çığ),
- disaster(afet),

- drought(kuraklık),
- earthquake (deprem),
- erosion (erezyon)
- flood (sel),
- globalwarming (küresel ısınma)
- hurricane(kasırğa),
- landslide (toprak kayması)
- melt (erime)
- suffer (acı çekmek)
- survivor (hayatta kalan)
- tsunami
- volcaniceruption (volkan patlaması)

Ünite teması ve öğrencilere İngilizcesi öğretilen kalıp ve ifadelerin bulunduğu kitap etkinlikleri öğrencilerin çevre ve doğa konusunda sahip oldukları farkındalıklarını arttırmalarına imkân sağlayabilir. “Mastermind 8 İngilizce Ders Kitabı” 10. ünite kapağında verilen söz afetlere karşı önlem alınabileceğine dair kanıt olarak gösterilebilir (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021 s.119).

“It wasn’t raining when Noah built the ark.” Howard Ruff
(Nuh gemisini inşa ettiğinde yağmur yağmıyordu.)

Sorumluluk Bilincine Sahip Olma

2. Ünite: Teen Life’ da “sorumluluk bilincine sahip olma” doğrudan ünite kazanımlarında yer almasa da “talking about regular activities of teenagers (gençlerin rutin etkinlikleri hakkında konuşma)” kazanımı çevresinde işlenen günlük rutinlerini ifade edebilme ile ilgili gerçekleştirilen etkinlikler doğrultusunda ders kitaplarında karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2018 s.84). Örneğin ders kitaplarında verilen etkinlik örneklerinde gençlerin günlük hayatları ve etkinliklerini anlatmaları, günlük düzenli planlarından bahsedebilmeleri, hayatlarını düzenlemeleri ve sorumluluklarını yerine getirmeleri ile ilgili örnek olarak karşımıza çıkmaktadır (Tıraş, 2021 s.23). Bu ünite de öğrencilere günlük rutinlerini planlayacakları etkinliklerde sunulmuştur (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021 s.28). Bir öğrencinin kendi rutinini planlayabilmesinin

ve ifade edebilmesinin öğrencinin günlük işlerinin sorumluluğunu üstlenebilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

8. Ünite: Chores’ ta “sorumluluk bilincine sahip olma değeri” hem ünite kazanımlarında hem de ders kitaplarında yer alan beceri temelli etkinliklerde karşımıza çıkmaktadır.

Ünite Kazanımları (MEB, 2018 s.90):

- Students will be able to talk about responsibilities (Öğrenciler sorumlulukları hakkında konuşabileceklerdir).
- Students will be able to understand various short and simple texts about responsibilities (Öğrenciler, sorumluluklar hakkındaki çeşitli kısa ve basit metinleri anlayabileceklerdir.)
- Students will be able to write short and simple poems/stories about their feelings and responsibilities (Öğrenciler, sorumlulukları hakkında kısa ve basit hikayeler ya da şiirler yazabileceklerdir)

Sorumluluk bilincine sahip olma değeri aşağıda verilen Şekil 56 ve Şekil 57’ de verilen etkinlik görselleri ile de karşımıza çıkmaktadır.

3 Think of a week and talk about your obligations/responsibilities at home or school.

Example: *I must help my father to clean up the garage of our house on Monday.*
I have to return the books to the library on Tuesday.

My Responsibilities	
Monday	
Tuesday	
Wednesday	
Thursday	
Friday	
Saturday	
Sunday	

Şekil 56. Öğrencilerin Evdeki ve Okuldaki Sorumluluklarını İfade Edecekleri Bir Yazma Etkinliği (Tıraş, 2021: 87).

Activity 1
Scan Hülya's diary. Answer the following questions.

- 1 What is the name of the Feast?
- 2 How many people are there in Hülya's family?
- 3 What is the date of the festival?

Activity 2
Read Hülya's diary. Compare the preparations in Hülya's house with the ones in your house.

19th August Sunday **20th August Monday**

Today is Sacrifice Feast Eve. We have lots of things to do. All of our relatives are coming for dinner. I'm responsible for vacuuming and mopping the floor. Moreover, I look after my little sister, Ayşe. They may seem hard, but not for me, because I like doing them. My elder brother, Ege, is responsible for watering the plants and sweeping the leaves in the garden. He doesn't like his duties because he thinks they are difficult and boring. My mom, Huriye, is responsible for hanging out the clothes and ironing. Ayşe doesn't have many chores because she is only five. But she sometimes helps my mum in the kitchen and feeds the cat. She really enjoys them. My father, Hüseyin, is responsible for cooking and going shopping. We must share our responsibilities as a family because it makes our life easier.

Yesterday we were tired but we finished all the housework. Today is Sacrifice Feast. We are all in the kitchen now. I'm making a salad, my father is cooking some meat, my mother is making desserts and Ege is setting the table. Ayşe is helping us, too. We are very happy and ready for welcoming our guests. The doorbell is ringing now. I have to go. I will continue to write before sleeping. Bye for now.

Activity 3
Read the diary again. Choose the correct answers.

- 1 is responsible for doing outdoor tasks. a) Hülya b) Ege c) Huriye
- 2 Feeding the cat is 's responsibility. a) Huriye b) Hülya c) Ayşe
- 3 prepares the dishes at home. a) Huriye b) Ayşe c) Hüseyin
- 4 Taking care of the little sister is 's duty. a) Hülya b) Huriye c) Ege
- 5 is responsible for doing the ironing. a) Hüseyin b) Huriye c) Hülya

Şekil 57. Aile Üyelerinin Sorumlulukları ile İlgili Okuma Etkinliği (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 202: 97).

Yukarıda Şekil 56 ve Şekil 57, evdeki sorumlulukların aile üyeleri tarafından paylaşılabilir ve evde herkesin alabileceği bir sorumluluğun var olduğunu göstermektedir. Bu ünite teması çerçevesinde verilen kitap etkinliklerinin tamamının öğrenciler üzerinde bu alanla ilgili sorumluluk alma bilincini arttırmayı hedeflediği görülmüştür.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Toplumsal cinsiyet eşitliği değeri 8. sınıf ders kitaplarında bulunan bütün ünite temalarında dikkat edilmesi gereken bir değer olması ile birlikte ünite temalarının incelenmesi sonucu her temada bu değer farklı bir şekilde işlendiği görülmektedir. Çalışmanın devamında bu durumla ilgili örnekler üniteler üzerinden verilmiştir.

1. Ünite: Friendship' te ders kitabında yer alan etkinliklerde yer alan karakterlerin isimlerine bakıldığında cinsiyet eşitliği değerine dikkat edildiği görülmüştür. Ders kitabının birinde bu ünite de geçen etkinliklerde 7 kadın 7 erkek (Tıraş, 2021), diğerinde ise 8 kadın 10 erkek (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021) ismi yer almıştır.

2. Ünite: Teen Life' da bu değer etkinliklerde yer alan gençler ile ilgili cinsiyet

eşitliğinin sağlanıp sağlanamadığı yönünden incelenmiş olup, ders kitaplarındaki etkinliklerde ve etkinlik görsellerinde yer alan gençlerin cinsiyetinin¹³ ü kadın¹³ ü erkek (Tıraş, 2021) olmasıyla ve diğer ders kitabında gençlerin dinlemeyi tercih ettikleri müzik türleri ile ilgili verilen etkinlik görselinde 3 kadın 3 erkek müzisyene yer verilmesiyle (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021 s.24) cinsiyet eşitliğinin sağlandığı görülmüştür. Aşağıda Şekil 58’ de ders kitabından bir etkinlik görseline yer verilmiştir.

Activity 1
Listen to the recording. Fill in the blanks with the words/ phrase in the box.

are fond of dislike enjoy like love prefer (x2)

1 16 of the students rap music.
2 15 of them listening to rock music.
3 13 of them classical music.
4 7 of them folk music.
5 6 of them Indian music.
6 Surprisingly, most of the students
pop music. Just 4 of them it.

Şekil 58. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlayan Bir Dinleme Etkinliği
(İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 202: 24)

Yukarıdaki Şekil 58, “Teen Life” ünitesinde 8. Sınıf ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat edildiğini ve öğrencilerde bu konuda bir farkındalık oluşturulmak istendiği söylenebilir.

4.Ünite: On The Phone’ da ders kitaplarında yer alan etkinliklerde ismi geçen karakterlerde cinsiyet eşitliğine dikkat edildiği görülmüştür. Ders kitabının birinde bu ünite de geçen etkinliklerde 5 kadın 5 erkek (Tıraş, 2021), diğerinde ise 15 kadın 10 erkek (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021) ismi yer almaktadır. Bu ünite temasında bu ders kitabında cinsiyetlerin eşit temsil edilmediği kadın cinsiyetini lehine bir temsiliyet olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.Ünite: The Internet’ te ders kitaplarının birinde yer alan etkinliklerde ismi geçen karakterlerde cinsiyet eşitliği değerine dikkat edildiği görülmüştür. Ders kitabının birinde bu ünite de geçen etkinliklerde 4 kadın ve 4 erkek (Tıraş, 2021), diğerinde ise 2 kadın 12 erkek (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021) ismi yer almaktadır. Bu durumda bu ders kitabında bu ünite etkinliklerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat edilmememiştir.

6.Ünite: Adventures’ ta ders kitaplarında yer alan etkinliklerde ismi geçen karakterlerde cinsiyet eşitliği değerine dikkat edildiği görülmüştür. Ders kitabının birinde bu ünite de geçen etkinliklerde 3 kadın ve 3 erkek (Tıraş, 2021), diğerinde ise 8 kadın 12 erkek (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021)ismi yer almaktadır. Bu bulgular bize ikinci ders kitabında erkekler lehine bir eşitsizlik olduğunu göstermiştir.

7.Ünite: Tourism’ de ders kitaplarında yer alan etkinliklerde ismi geçen karakterlerde cinsiyet eşitliği değerine büyük ölçüde dikkat edildiği görülmüştür. Ders kitabının birinde bu ünite de geçen etkinliklerde 3 kadın ve 4 erkek (Tıraş, 2021), diğerinde ise 7 kadın 5 erkek (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021) ismi yer almaktadır. Bu bulgular bize ilk ders kitabında erkeklerin ikinci ders kitabında kadınların isminin yer aldığı etkinlik sayısı fazla olsa da sayısal verilere bakıldığında farkın büyük olmadığı ve cinsiyet eşitliğinin büyük ölçüde sağlandığı görülmüştür.

8. Ünite: Chores’ ta bu değer ders kitaplarında hem etkinliklerde kadın erkek cinsiyetinin eşit sayıda temsil edilmesi hem de ünite teması olan ev işleri ile ilgili görev ve sorumluluk dağılımında da toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat edilip edilmediği açısından da incelenmiştir. İlk ders kitabında etkinliklerde hem 8 kadın ve 8 erkek isminin eşit bir şekilde temsil edilmesiyle hem de aşağıda Şekil 59’ da ev işleri ile ilgili verilen etkinlik görseli ile toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapıldığı ve eşitliğin sağlandığı söylenebilir.

Şekil 59. Ev İşleri Ünite Temasındaki Kelime Eşleştirme Etkinliği
(Tıraş, 2021: 84)

Yukarıda Şekil 59 incelendiğinde ev işleri konusunda ailedeki her birey sorumluluk alabilir ve ev işlerinin kadının yapacağı ya da erkeğin yapacağı işler olarak sınıflandırılmadığı görülmüştür. Bu durum öğrencilerde de hem toplumda hem de ailelerinde kadın ve erkeğin eşit olduğu aynı zamanda ev işlerinin sadece annenin yerine getirmesi gereken işler olmadığı farkındalığını geliştirme hususunda katkı sağlayacağı söylenebilir. İkinci ders kitabından aşağıda verilen Şekil 60' ta da ev işlerinin paylaşımı konusunda cinsiyet eşitliğinin sağlandığı görülmüştür.

Şekil 60. Ev İşleri Ünite Temasında Dinleme Etkinliği
(İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021: 96)

Yukarıda Şekil 60, ev işlerinde kadın işi erkek işi olarak ayırım yapılmadığını ve bu konuda cinsiyet eşitliğinin sağlandığını göstermektedir.

9. Ünite: Science’ da bilim konusunda verilen etkinlik görsellerinde ve okuma metinlerinde cinsiyet eşitliğinin sağlanamadığı görülmüştür. Upswing 8 ders kitabında ismi geçen bilim insanlarının 3 erkek 1 kadın bilim insanı (Tıraş, 2021) olması, “Mastermind 8” ders kitabında 9 erkek 7 kadın bilim insanına (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021) yer verilmesi öğrencilerde bilimsel alanda çoğunlukla erkeklerin başarı gösterdiği gibi yanlış bir algının oluşmasına sebep olabilir

10. Ünite: Natural Forces ’ta bu değer doğal afetler teması üzerinden verilen etkinlik görsellerinde ve ünite temasında ismi geçen karakterlerin cinsiyetleri üzerinden incelenmiştir. Upswing 8 ders kitabında 7 kadın ve 6 erkek (Tıraş, 2021); “Mastermind 8” ders kitabında 4 kadın 1 erkek (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021) karaktere yer verildiği görülmüştür. Bu durum ünite temasında toplumsal cinsiyet eşitliği değerine dikkat edilmediğini göstermektedir.

Yukarıdaki kitaplardan elde edilen bulgular incelendiğinde “toplumsal cinsiyet eşitliği” değeri incelendiği 9 ünite temasının 6’sında sağlandığı 3 ünite temasında sağlanamadığı görülmüştür. Ders kitaplarında bulunan ünite temalarında yer alan etkinliklerin hiçbirinde kadın – erkek her zaman ve her yerde eşittir denmemiştir ancak toplumsal alanların tamamında her iki cinsiyete de eşit temsil hakkı verilmesi öğrencilerin bu yönde bir algı ve farkındalık geliştirmesine katkı sağlayabileceği düşünülebilir.

Bireysel Farklılıklara Saygılı Olma

2. Ünite: Teen Life’ da ünite temasında bu değer “expressing likes and dislikes (beğenileri ifade etme), expressing preferences (tercihleri ifade etme), stating personal opinions (kişisel düşünceleri ifade etme)” kazanımlarıyla (MEB, 2018 s.84) işlenmiştir. Öğrenciler bu ünite temasında genç yaşamı ile ilgili beğenilerini ve düşüncelerini ifade edebilmeyi öğrenirken aynı zamanda birbirlerine ve farklı düşüncelere saygı duyma farkındalığını da geliştirebilirler. Aşağıda Şekil 61 ve Şekil 62’ de ders kitaplarından bu değerin işlendiğine dair etkinlik görsellerine yer verilmiştir.

2 Add one more type of music to the list. Then tick (✓) what you think about the types of music. You may tick (✓) more than one box.

	Exciting	Boring	Fun	Trendy	Ridiculous	Unbearable
Techno	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opera	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beatbox	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Classical	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pop	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jazz	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Heavy Metal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3 Talk about music and the types of music. Use the information given in the box to give you some ideas.

Example: I don't like listening to opera. I think it is boring. I prefer listening to pop because it's trendy and very fun. I love going to Tarkan's concerts because his concerts are very exciting.

I really like music. I like listening to classical music.
 I love beatbox. I love listening to techno music.
 I prefer pop to jazz. I prefer watching music channels to watching news channels.
 I am interested in heavy metal. I am interested in playing the guitar.

Şekil 61. Teen Life Ünitesi Müzik Türleri Hakkında Düşünceleri İfade Etme Etkinliği (Tıraş, 2021: 27)

L-6 Lesson

Activity 1
 Work in groups of 3. Write group members' names in the blanks. Ask these questions to them. Tick (✓) their answers in the chart.

		Names	
1	Who likes eating healthy food?		
2	Who hates getting up early?		
3	Who enjoys watching a movie at the cinema?		
4	Who enjoys eating out?		
5	Who likes playing an instrument?		
6	Who enjoys doing exercises?		
7	Who hates talking about serious topics?		
8	Who dislikes listening to jazz music?		
9	Who enjoys reading travel books?		
10	Who likes having a good relationship with teachers?		
11	Who dislikes arguing with friends?		
12	Who dislikes listening to jazz music?		
13	Who enjoys following the fashion?		

ABC

Şekil 62. Beğenileri ve Düşünceleri İfade Üzerine Grup Çalışması Etkinliği (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021: 29)

Yukarıda Şekil 61 ve Şekil 62' de öğrenciler birbirlerine beğenilerini, tercihlerini ve düşüncelerini ifade etmişlerdir. Bu sayede öğrenciler birbirlerinin farklı

beğenilerine ve düşüncelerine karşı saygı duymayı ve birbirlerini olduğu gibi kabul edebilmeyi öğrenebilmektedirler.

6. Ünite: Adventures’ da, “talking about comparisons, preferences (kıyaslama ve tercihler hakkında konuşma) kazanımı (MEB, 2018 s.88) ve ders kitabındaki Şekil 63 ve Şekil 64’ te görseli verilen etkinliklerde bireysel farklılıklara saygılı olma konusunda öğrencilere bir farkındalık kazandırmanın hedeflendiği görülmektedir.

Lesson 2

1 What adventure types do you prefer? Why? Work in groups of three and complete the table. Use the box below to give you ideas.

I prefer going scuba-diving in the ocean because I love sea life.
I prefer flying over Cappadocia to climbing a mountain because it is more exciting.
I would rather watch whales because it is so fascinating.
I would rather go rafting than go caving because it is more entertaining.

Example:

Student A: I prefer seeing the Pyramids because I am interested in historic places a lot.
Student B: I would rather join a motorcycle tour on a mountainous road because it's so adventurous.
Student C: I would rather go on a jeep safari in the desert because I love cars.

My Friend's Name	Adventure	Reason
.....		
.....		
.....		

Şekil 63. “Adventures” Ünitesi Tercih Cümleleri İle İlgili Yazma Etkinliği (Tıraş, 2021: 68)

Activity 3

Work in pairs. Compare sports by expressing your preferences and reasons as in the sample.

Şekil 64. “Adventures” Ünitesi Tercihlerini İfade Etme ve Karşılaştırma Cümleleri ile İlgili Etkinlik (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021: 75)

Yukarıda Şekil 63 ve Şekil 64’te öğrenciler tercih ettikleri ve etmedikleri macera etkinliklerini birbirlerine sebebini açıklayarak karşılaştırmaktadır. Bu sayede öğrenciler birbirlerinin farklı beğenilerine ve düşüncelerine karşı saygı duymayı ve birbirlerini olduğu gibi kabul edebilmeyi öğrenebilmektedirler.

Toplumsal Bilince Sahip Birey Olma

“Toplumsal bilince sahip birey olma” değeri 5. Ünite: The Internet’ te günümüz teknolojisinin neredeyse sınırsız sayıda ki etkinliği insanoğluna sunan bir avantajlar ve dezavantajlar yumağı olan internet teması üzerinden işlenmiştir. İnternetin günümüzde toplumsal hayatın merkezinde yer aldığı artık herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Neredeyse 7’ den 77’ ye herkes interneti şu veya bu amaçla kullanırken dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri de toplumsal yapının korunmasıdır. İnterneti kullanırken bize sağladığı imkânlardan faydalanırken aynı zamanda vereceği zarardan da korunmak için toplumsal bir bilinç ve farkındalık geliştirmemiz gerekmektedir. Bu ünite temasında bu değer “talk about their internet habits (internet alışkanlıkları hakkında konuşma) kazanımı (MEB, 2018 s.87; Tıraş, 2021 s.58) ve ders kitaplarındaki etkinliklerde yer alan “Internet Addict (internet bağımlılığı)’i” (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021 s.65) içeren okuma metinleri ve etkinliklerle öğrencilere bu değer ile ilgili bir toplumsal farkındalık kazandırılması hedeflendiği söylenebilir.

10. Ünite: Natural Forces’ ta bu değer dünyanın ve ülkemizin üzücü gerçeklerinden biri olan doğal afetler teması üzerinden verilmek istenmiştir. Bu değer hem ünite kazanımlarında yer alan “negotiate reasons and results to support their predictions about natural forces and disasters (doğa olayları v doğal afetler ile ilgili öngörülerini desteklemek için nedenleri ve sonuçları tartışılar) (MEB, 2018 s.92)” ile hem de Mastermind 8 ders kitabında yer alan bu kazanımla ilgili etkinliklerde karşımıza çıkmaktadır (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021 s.120)”. Upswing 8 ders kitabında yer alan, ülkemizde en fazla tahribata ve kayba sebep olan afetlerden biri olan deprem felaketi sırasında yapılması ve yapılmaması gerekenler hakkında öğrencilerin düşüncelerinin paylaşılmasının istendiği konuşma etkinliği ile (Tıraş, 2021 s.106) bu değer için bir farkındalık sağlanmasının hedeflendiği söylenebilir.

Toplumdaki Hak ve Özgürlüklerini Bilme

Ortaokul 8. Sınıf İngilizce ders kitaplarının incelenmesi sonucu elde edilen bilgiler doğrultusunda bu değer hiçbir ünite temasında doğrudan ya da dolaylı bir şekilde işlenmediği görülmüştür. Toplumun bir parçası olan öğrencilere ünite temalarının hiçbirinde bu değerle ilgili farkındalık kazandıracak etkinliklerin yer almaması ders kitapları için bir eksiklik olarak görülebilir.

Yardımlaşma ve Dayanışma Kültürü Yüksek Birey Olma

1.Ünite: Friendship’ te bu değer öğrencilere arkadaşlık teması altında işlenen “supportive (destekleyici), backup (desteklemek), bestfriend (en iyi arkadaş), closefriend (yakın arkadaş), friendship (arkadaşlık), familytie (aile bağları), helpful (yardımsever)” (Tıraş, 2021 s. 164) gibi “good friend traits (iyi arkadaş özellikleri)” ile ilgili kelimeler üzerinden verilmeye çalışılmaktadır. “Mastermind 8” ders kitabında bu ünite temasında geçen bir okuma etkinliğinde geçen cümle iyi bir arkadaşlıkta dayanışmanın önemini vurgulamaktadır.

“Zeynep backs me up when I need her (Zeynep ona ihtiyacım olduğunda beni destekler (benim arkamdadır)). She will be there for me if I call on her. (Onu çağırırsam, o benim için orada olacaktır.)” (İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021 s.13).

Ünite kelimeleri ve örnek cümleler, bu ünite temasının arkadaşlar arasındaki yardımlaşma ve dayanışma konusunda öğrencilerde bu değerle ilgili bir farkındalık geliştirmeyi hedeflediği söylenebilir.

4. Ünite: On The Phone’ da bu değer ünite temasının adıyla ilişkilendirilememesine ve ünite kazanımlarında yer almamasına rağmen “Upswing 8” ders kitabında yer verilen bir etkinlikte toplum hizmeti çalışmalarına yer verilmiştir. Bu etkinlik görseli aşağıda Şekil 65 ile gösterilmektedir.

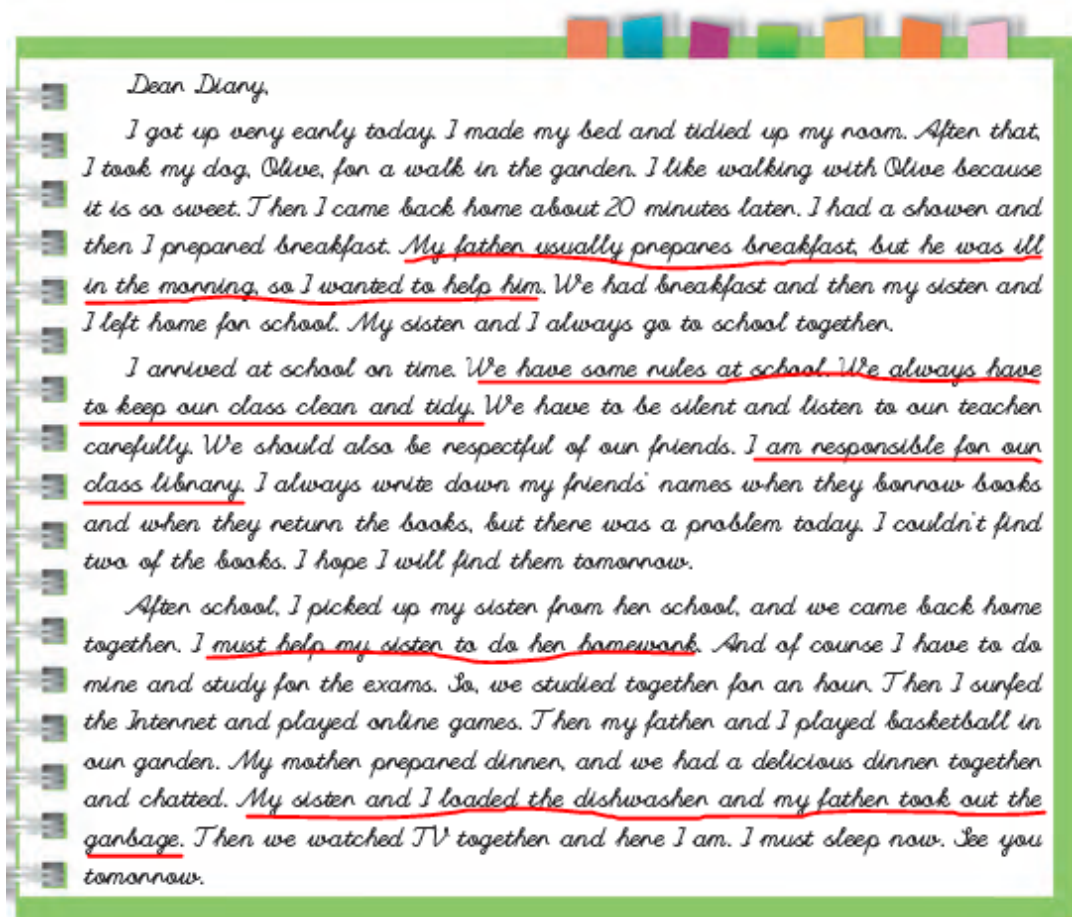

Şekil 65. On The Phone Ünitesi Yardımlaşma ve Dayanışma Kültürü Yüksek Birey Olma ile ilgili Ders Kitabı Etkinliği
(Tıraş, 2021: 49)

Yukarıda Şekil 65' te öğrencileri yardımlaşma ve dayanışma konusunda motive edebilecek ve bu konu hakkında öğrenciler için daha açık ve kolay anlaşılabilir olan gönüllülük esasına dayanan çalışmalar ile ilgili bir etkinliğe yer verilmiştir ve hemen bir sonraki etkinlikte ise öğrencilerden dünya ya da ülkemizde bu tür yapılabilecek gönüllü çalışmalar konusunda düşüncelerinin paylaşılması istenmiştir. Bu etkinlik doğrudan öğrencilerde bu değerle ilgili bir farkındalık kazandırılmak istendiğinin somut bir örneği olarak görülebilir.

8. Ünite: Chores 'ta bu değer ev işleri ünite temasında aile üyeleri arasında paylaşılan görev ve sorumlulukların doğurduğu bir aile içi yardımlaşma ve dayanışması üzerinden işlenmiştir. Aşağıda Şekil 66 ve Şekil 67'de aile içi yardımlaşma ve dayanışma ile ilgili etkinlik görsellerine yer verilmiştir.

2 Read Justin's diary below and put a tick (✓) in the correct boxes. Correct the false ones.

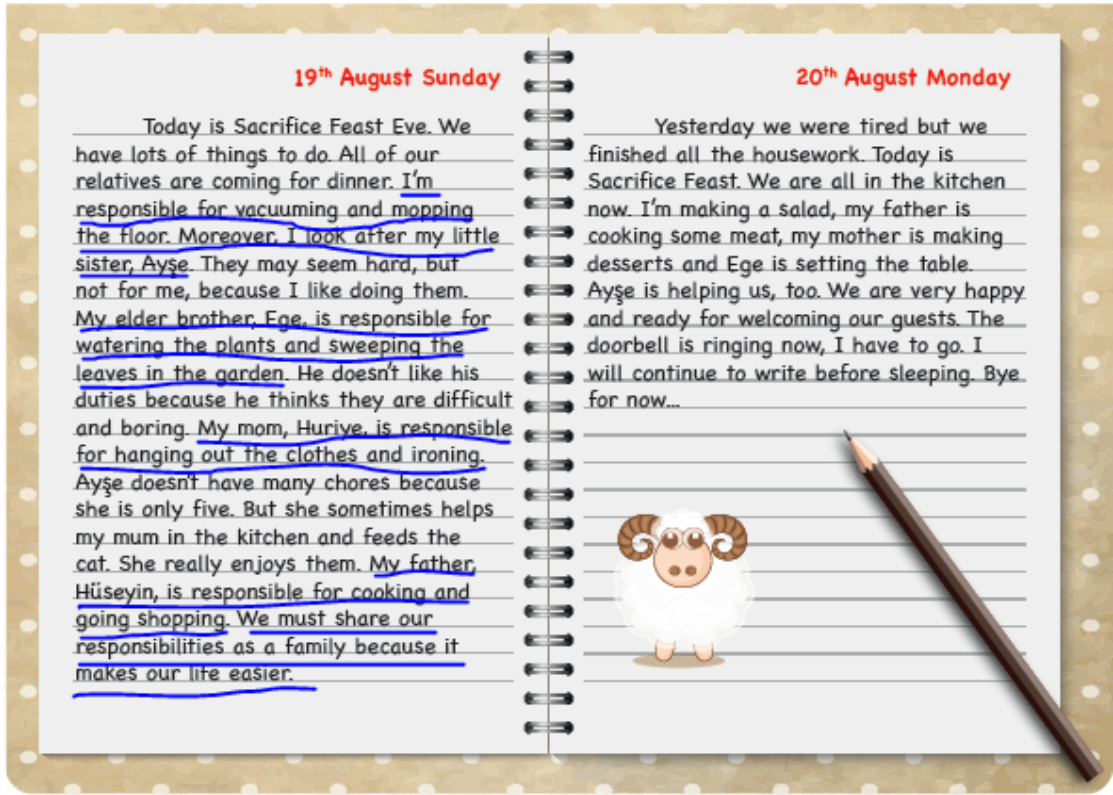

Şekil 66. Upswing English 8 Ders Kitabı Yardımlaşma ve Dayanışma Değeri İçeren Okuma Etkinliği
(Tıraş, 2021: 86)

Activity 2

Read Hülya's diary. Compare the preparations in Hülya's house with the ones in your house.

Şekil 67. Mastermind İngilizce 8 Ders Kitabı Yardımlaşma ve Dayanışma Değeri İçeren Okuma Etkinliği

(İlter, İzgi, Özdemir, Yeter ve Yünlü, 2021: 99)

Yukarıda Şekil 66 ve Şekil 67' deki okuma metinleri iki farklı ülkede iki farklı kültüre mensup birbirlerinden farklı iki çocuğun ev işleri ile ilgili sorumlulukları aile üyeleri ile paylaşımlarını anlatmaktadır. Bu durum aile içi yardımlaşmanın ve dayanışmanın güzel bir örneği olarak verilmiştir. Bu okuma parçalarına ders kitaplarında yer verilmesi öğrencilerde bu değer ile ilgili bir farkındalık oluşturulmak istendiğinin bir kanıtı niteliğindedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın bulguları alan yazın ve ulaşılmış araştırma sonuçları ile birlikte tartışılmıştır. Alan yazında İngilizce ders kitapları ile ilgili değerler başlığı adı altında az sayıda çalışma bulunmasından dolayı çalışmanın sonuçları hem İngilizce ders kitapları ile ilgili çalışmaların hem de ortaokullarda okutulan diğer derslere ait ders kitaplarıyla yapılmış çalışmaların sonuçları ile tartışılmıştır.

Bu araştırmanın amacı, ortaokullarda zorunlu yabancı dil dersi olarak okutulan İngilizce dersinin, öğrencilere bir dilde iletişim becerisi kazandırmanın yanı sıra öğrencileri içinde yaşadıkları toplum için faydalı birer birey haline getirme hedefi ile hazırlanan öğretim programlarının içerik bölümünü oluşturan ders kitaplarındaki ünite temalarının, toplumsal değerleri içerip içermediğini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, ortaokullarda okutulan İngilizce ders kitaplarının ünite temalarındaki toplumsal değerler ile ilgili kazanımları ve ders etkinliklerini içeren bölümler incelenmiştir.

Araştırmanın sonucunda ortaokul İngilizce ders kitaplarında en fazla yer verilen toplumsal değerlerin “iletişim becerisine sahip olma ve ekip çalışmasına yatkın olma” değerleri olduğu görülmüştür. İngilizce dersinin bir dil dersi olması ve dilinde en temel iletişim aracı olarak kabul edildiğini düşündüğümüzde, bir dili öğretmek için hazırlanan ders kitaplarının tamamında iletişim becerisine sahip olma değerinin var olduğu ve iletişimin ancak karşılıklı etkileşim ile sağlanabileceği ekip çalışmalarının öğrenci sınıf seviyesi fark etmeksizin ders kitapları etkinliklerinin tamamında “pair work” ve “group work” etkinlikleri vasıtası ile yer aldığı bulgu ve yargısına varmak mümkündür. Ancak bu iki değerlerin ders kitaplarında yer alan ünite temalarının tamamında var olması sebebiyle “tartışma ve sonuç – öneriler” bölümlerindeki karşılaştırmalar bu iki değer dışında en fazla bulunan toplumsal değerler arasında yapılmıştır.

Araştırmanın sonucunda ortaokul İngilizce ders kitaplarında “iletişim becerisine sahip olma ve ekip çalışmasına yatkın olma” değerlerinin yanı sıra en fazla yer verilen toplumsal değerlerin “toplumsal cinsiyet eşitliği ve sorumluluk bilincine sahip olma” değerleri olduğu görülmüştür. Benzer çalışmalar incelendiğinde, Kükrer (2015),

“Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi (CEDAW)” imzalanmadan önce yayımlanan üç Türkçe ders kitabı ve sözleşme sonrası döneme ait seçilen üç ders kitabı olmak üzere farklı iki döneme ait olan, ortaokullarda okutulan altı Türkçe ders kitabını toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı bakımından incelemiştir. CEDAW öncesi ortaokul Türkçe ders kitaplarıyla sonrası Türkçe ders kitapları arasında yapılan karşılaştırmaların sonucunda ders kitaplarının toplumsal cinsiyet eşitliği açısından olumlu bir gelişme gösterdiğini tespit etmiştir. Özdemir ve Karaboğa (2019) ortaokullarda okutulan matematik ders kitaplarının içeriğinde yer alan görsel öğeleri cinsiyetçi unsurlar içerip içermediği bakımından incelemiş ve çalışma neticesinde incelenen ortaokul matematik ders kitapları görsellerinin cinsiyetçi öğeleri içinde barındırdığını belirlemiştir. Şahin ve Başgül (2019), ortaokul matematik ders kitaplarında yer alan sosyal değerleri incelemiş ve araştırmanın sonucunda ortaokul matematik dersinde okutulan ders kitapları genel olarak değerlendirildiğinde, ders kitaplarında en çok yer verilen değer sorumluluk olduğu belirlenmiştir. Sayın, Orbay ve Şam (2019), ortaokul 5. Sınıf matematik ders kitabını matematik öğretim programında yer alan değerler açısından incelemiş ve çalışma sonucunda ders kitabında en fazla yer verilen değerlerin öz denetim, adalet, yardımseverlik ve sorumluluk değerleri olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada incelenen kitaplar dört temel beceri üzerinden analiz edildiğinde sınıf seviyesi attıkça ders kitaplarında konuşma etkinliklerinin sayısının da arttığı görülmektedir. Konuşma etkinliklerinin sayısının sınıf seviyelerinin değişmesiyle birlikte artış göstermesine rağmen, dört temel beceri arasından üçüncü sırada yer almaktadır. Bir dili öğrenmenin temel işlevinin o dilde etkili bir şekilde iletişim kurabilmek olduğu düşünüldüğünde ders kitaplarında konuşma becerisine az yer verildiği görülmektedir. ADOÇEP (MEB, 2018 s.VI)’te ortaokul seviyesinde temel beceri alanlarının dinleme ve konuşma, yan beceri alanlarının okuma ve yazma olduğu 2018 İngilizce Ortaokul öğretim programında verilmiştir. Ancak ortaokul ders kitaplarında yer alan etkinlik sayıları incelendiğinde temelde okuma ve yazma beceri alanlarına, yan beceri alanlarında ise dinleme ve konuşmaya yer verildiği görülmüştür. Bu sonuç ADOÇEP ile tutarlılık göstermemektedir.

5.sınıf İngilizce ortaokul ders kitaplarında “çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma” değeri ünite kazanımlarında yer almazken ders kitabı etkinliklerinde de sadece

“Animal Shelter” ünitesinde yer almıştır. Ancak günümüzün en büyük problemlerinden biri haline gelen çevre kirliliği ve doğa tahribatı belki de canlı neslinin devamı için büyük tehlike ve tehdit oluşturan, iklim değişikliklerine sebep olan küresel ısınma gibi çevre problemleri de bulunmaktadır. Dikkat çekilmesi gereken çevre problemleri bu kadar fazla iken, çevre ve doğaya karşı duyarlılık değerine 10 ünite teması içerisinde sadece bir ünite temasında yer verilmesi değerinin eksik işlenmesi olarak görülebilir.

Türkiye’ de 2018 -2023 dönemini kapsayan eylem planı çerçevesinde kademeli olarak geçişi yapılacak olan “Sıfır Atık Projesi” kapsamında; kaynakların daha verimli kullanılması, israfın engellenmesi ve atık oluşum sebeplerinin gözden geçirilerek atık oluşumunun engellenmesi ve en aza indirilmesi ya da oluşan atıkların geri dönüştürülebilmesi hedeflenmektedir (www.sifiratik.gov.tr). Bu hedef doğrultusunda çevre ile ilgili atılan bu adımların yansıması olarak 2018’de yürürlüğe giren İngilizce ortaokul öğretim programına göre oluşturulan İngilizce 6. Sınıf ders kitaplarının 9. Ünitesi “Saving The Planet” ve 7. sınıf ders kitaplarının 9. ünitesi “Environment” ta bu konuya geniş ölçüde yer verilmesi öğrencilerin “çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma” değeri konusunda eğitilmesinin ne ölçüde önemsendiği görülmektedir (MEB, 2018).

Toplumsal cinsiyet eşitliği değeri 6. Sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan ünitelerin tamamında yer alan etkinliklerde sağlanmıştır. Ancak bu ünitelerden elde edilen bulgulara göre kitaplarda cinsiyet eşitliğine sadece eşit temsil hakkı üzerinden yer verilmiş olduğu görülmüş, temalarda bu değer ile ilgili herhangi bir farkındalık kazandırmaya yönelik bir bulguya rastlanamamıştır. Bununla birlikte 6. ünite “Occupations (meslekler)” ve 10. Ünite “Democracy (demokrasi)” temalarında durum farklıdır. Bu ünite temalarında toplumdaki cinsiyetlere kitaplarda eşit temsil hakkı verilmesi ile birlikte aynı zamanda kitapta yer alan etkinliklerde bu konuda farkındalık kazandırmaya yönelik bulgular da elde edilmiştir. 6. ünite toplumsal yapıda bulunan ve kabul görmüş meslekler artık eskiden olduğu gibi kadın ya da erkek işi olarak değil de bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda seçim yapabilecekleri ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin seçebilecekleri işler olarak verilmiştir (Demircan, Akıskalı, Berket ve Günay, 2021 s.104; Kaldar ve Karamil, 2021 s.80). Etkinlik görsellerinde bulunan farklı meslek gruplarında aynı mesleğin hem erkekler hem de kadınlar tarafından yapılıyor olarak gösterilmesinin öğrencileri bu konuda bir bilinç geliştirmeye teşvik edeceği düşünülmektedir. 10. ünite ise demokrasinin temelinde hak ve özgürlüklerde eşitlik

olduğu düşünüldüğünde zaten doğal olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine de en çok dikkat çeken ve bu konuda toplumsal bir değer kazandırma amacıyla olan temanın bu tema olduğu söylenebilir. 7. Sınıf İngilizce ders kitaplarının 3. Ünitesi “Biographies” de etkinliklerde ismi geçen tarihi karakterlerde 25 erkek ve 5 kadın karaktere (Erdem, Balcı ve Özdil, 2019; Tan, 2020) yer verilmesinden dolayı cinsiyet eşitliği değerine dikkat edilmediği görülmüştür. Bu durumun öğrencilerde bilim insanlarının, mucitlerin, kâşiflerin, yazarların, müzisyenlerin ve dâhilerin çoğunlukla erkekler arasından çıkabileceği gibi yanlış bir algının oluşmasına sebebiyet vereceği düşünülebilir

6. sınıf İngilizce ders kitaplarının tek bir ünitesinde (Ünite 10: Democracy) değinilen “toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme” değerine 5. 7. ve 8. sınıf ders kitaplarının hiçbir ünitesinde yer verilmemiştir. Bu değer diğer hiçbir ünite temasında işlenmemesi ders kitaplarının bazı toplumsal değerler bakımından sınırlılıklara sahip olduğunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer çalışmalar incelendiğinde Aslan, Keskin ve Önder (2019), 2018 yılında uygulamaya konan İngilizce dersi öğretim programına göre hazırlanan ortaokul altıncı sınıflarda MEB tarafından okutulması uygun görülen İngilizce ders kitabının ünitelerinde hangi değerlere yer verildiğini araştırmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda “demokrasi bilincine önem verme” değerinin de işlendiği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın sonucunda ortaokul İngilizce ders kitaplarında en az yer verilen toplumsal değerlerin “çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma” ve “toplumdaki hak ve özgürlükleri bilme” değerleri olduğu görülmüştür. Benzer çalışmalar incelendiğinde, Özdemir ve Gökçe (2019), 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabını inceleyerek Sosyal Bilgiler ders kitaplarında çevre eğitiminin yerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Yürütülen çalışmanın neticesinde çevre eğitime uygun içerik ve faaliyetlerin dikkate alınmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum öğrencilerde temada var olan ve etkinliklerde işlenen değerlerin çok önemli olduğu algısını geliştirirken, ünite temalarında daha az yer verilen ya da hiç yer verilmeyen değerlerin önemsiz olduğu algısının yerleşmesine ve öğrencinin özellikle de ders kitaplarında en az değinilen “çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma” ve “toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme” değerleri ile ilgili bir farkındalık kazanamamasına sebep olabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

MEB'in "Temel Değerler" listesi rehber alınarak belirlenen 9 adet toplumsal değer MEB'e bağlı ortaokullarda okutulan İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarının etkinlik bölümlerinde ve kazanımlarında var olup olmama durumunun incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda ders kitaplarının bir dilde iletişim becerisi kazandırmak hedefinin yanı sıra aynı zamanda toplumsal değerleri kazandırmayı da hedeflediği görülmüştür. Çalışmada 3 adet araştırma sorusuna cevap aranmış, toplumsal değerler açısından incelenen kazanım sayılarının ve ünite temalarının bulguları çalışmada tablolar halinde sunulmuştur. Toplumsal değerler açısından incelenen ders kitabı etkinlikleri ise 3. araştırma sorusuna cevap oluşturacak şekilde ders kitaplarından alınan etkinlik görselleri ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Aşağıda verilen Tablo 19, ortaokul İngilizce ders kitaplarında incelenen toplumsal değerlerin sınıf seviyesine göre ünite temalarında yer alma sayılarını göstermektedir.

Tablo 19. Toplumsal Değerlerin Ders Kitaplarında Ünite Temasına Göre Yer Alma Sayıları

Toplumsal Değerler	5. Sınıf	6. sınıf	7. sınıf	8. sınıf	Toplam
Çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma	1	1	2	1	5
Sorumluluk bilincine sahip olma	5	5	3	2	15
Toplumsal cinsiyet eşitliği	10	10	5	6	31
Bireysel farklılıklara saygılı olma	5	6	2	2	15
Toplumsal bilince sahip bir birey olma	4	5	4	2	15
Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme	0	1	0	0	1
İletişim becerisine sahip olma	10	10	10	10	40
Ekip çalışmasına yatkın olma	10	10	10	10	40
Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma	4	1	3	3	11
Toplam	49	49	39	36	

* iletişim becerisine sahip olma ve ekip çalışmasına yatkın olma değerleri bütün ders kitaplarındaki ünite temalarının tamamında bulunmaktadır. Bu sebeple bu iki değer dışında en fazla bulunan toplumsal değerler arasında karşılaştırma yapılmıştır.

Yukarıda verilen Tablo 19, toplumsal değerlerin ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarında yer alma sayılarını göstermektedir. Tablo 19 incelendiğinde, en fazla toplumsal değere 5. ve 6. sınıf İngilizce ders kitaplarında, en az toplumsal değere ise 8. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer verildiği görülmüştür. 5. sınıf İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarında en fazla sorumluluk bilincine sahip olma ve toplumsal cinsiyet eşitliği; 6. sınıf ders kitaplarındaki ünite temalarında en fazla toplumsal cinsiyet eşitliği ve bireysel farklılıklara saygı; 7.sınıf ders kitaplarındaki ünite temalarında en fazla toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal bilince sahip birey olma ve 8. sınıf ders kitaplarındaki ünite temalarında en fazla toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal bilince sahip birey olma değerlerine yer verildiği görülmüştür. Ortaokul İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarında sıkça yer verilen bu değerler dışında “iletişim becerisine sahip olma ve ekip çalışmasına yatkın olma” değerleri, İngilizce dersinin temel amacının “bir dilde çevresi ile etkili iletişim kurabilme” olmasından dolayı tüm sınıf seviyelerindeki ünite temalarının tamamında bulunmaktadır.

İngilizce 5. sınıf ders kitaplarındaki ünite temalarında en az çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma; 6. sınıf ders kitaplarındaki ünite temalarında en az yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma ve toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme; 7.sınıf ders kitaplarındaki ünite temalarında en az bireysel farklılıklara saygılı olma ve 8. sınıf ders kitaplarındaki ünite temalarında en az çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma değerine yer verildiği görülmüştür. Ortaokul İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarında en az yer verilen bu değerler dışında 5. 7. ve 8. sınıf ders kitaplarının ünite temalarında “toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme” değerine hiç yer verilmemiştir. Bu değere sadece 6. sınıf İngilizce ders kitabı 10. Ünite “Democracy” temasında yer verilmiştir.

Aşağıda verilen Tablo 20, Ortaokul İngilizce ders kitaplarında yer alan ünite temalarındaki kazanımların toplam sayısal verilerini göstermektedir.

Tablo 20. Toplumsal Değerlerin Ders Kitaplarındaki Kazanımlarda Yer Alma Sayıları

Toplumsal Değerler	5. Sınıf	6. sınıf	7. sınıf	8. sınıf	Toplam
Çevreye ve doğaya karşı duyarlı olma	0	6	4	0	10
Sorumluluk bilincine sahip olma	3	3	2	8	16
Toplumsal cinsiyet eşitliği	0	0	0	0	0
Bireysel farklılıklara saygılı olma	3	5	3	2	13
Toplumsal bilinç sahip bir birey olma	1	4	2	0	7
Toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme	0	3	0	0	3
İletişim becerisine sahip olma	35	23	32	41	131
Ekip çalışmasına yatkın olma	2	1	2	0	5
Yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma	0	1	0	0	1
Toplam	44	46	45	51	

Yukarıda verilen Tablo 20, ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarında yer alan kazanımlarındaki toplumsal değerlerin sayılarını göstermektedir. Tablo 20 incelendiğinde, en fazla toplumsal değer içeren kazanıma sahip ders kitaplarının 8. sınıf İngilizce ders kitapları olduğu görülmüştür. En az toplumsal değeri içeren kazanıma sahip olan kitapların ise 5. sınıf İngilizce ders kitapları olduğu görülmüştür. Ortaokul İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarında en fazla kazanıma sahip olan toplumsal değer “iletişim becerisine sahip olma” değeridir. Ortaokul İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarında en az kazanıma sahip olan toplumsal değer “yardımlaşma ve dayanışma kültürü yüksek olma” değeridir. Ortaokul İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarının hiçbirinde “toplumsal cinsiyet eşitliği değeri” kazanım olarak verilmemiştir.

Araştırma genel olarak değerlendirildiğinde 5, 6, 7. ve 8. sınıf İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarında en fazla toplumsal cinsiyet eşitliği değeri olmasına rağmen ders kitaplarındaki ünite kazanımlarında toplumsal cinsiyet eşitliği değerine hiç yer verilmemiştir. Ortaokul İngilizce ders kitaplarındaki ünite temalarında en az “toplumdaki hak ve özgürlükleri bilme” değerine yer verildiği görülmüştür. Bu durum bu değerlerin ders kitaplarındaki kazanım sayısı ile paralellik göstermektedir. Ders kitaplarındaki ünite temalarında “Toplumsal cinsiyet eşitliği değeri”, kadın ve erkeğin

toplumsal hayattaki eşit temsil hakkı, meslek seçimi ve hayattaki toplumsal roller ve sorumluluklar konusunda herhangi bir cinsiyet ayrımı yapılmaması olarak ele alınmıştır. Ders kitaplarındaki ünitelerin bazılarında her iki cinsiyetin eşit temsil edilmediği bu değer bütünüyle kitaplarda sağlanmadığı görülmüştür.

6. sınıf İngilizce ders kitaplarının tek bir ünitesinde (Ünite 10: Democracy) değinilen “toplumdaki hak ve özgürlüklerini bilme” değerine 5. 7. ve 8. sınıf ders kitaplarının hiçbir ünitesinde yer verilmemiştir. Bu değer hiçbir ünite temasında işlenmemesi ders kitaplarının bazı toplumsal değerler bakımından sınırlılıklara sahip olduğunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ortaokul İngilizce ders kitaplarında yer verilen 9 adet toplumsal değer hem sınıf seviyesi hem de ünite temalarındaki dağılımında farklılıklar olduğu görülmüştür.

Yapılan bu çalışmada incelenen ders kitaplarından ulaşılan sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler getirilebilir:

1. Toplumsal değerlerin İngilizce ortaokul ders kitaplarında sınıf seviyesi ve ünite teması başlığı altında eşit bir şekilde dağıtılmasına önem verilmelidir. Bir insanın yaşadığı toplumda bir birey olarak var olabilmesinin yolu sahip olduğu temel hak ve özgürlükleri iyi bilmesinden geçmektedir. Bununla ilgili olarak sadece 6. Sınıf İngilizce ders kitabının tek bir ünitesinde yer alan “toplumdaki hak ve özgürlükleri bilme” değerine diğer ders kitaplarında da yer verilebilir.
2. İngilizce dersi ortaokul öğretim programında değerler eğitimi daha kapsamlı bir şekilde işlenip, öğretim programları doğrultusunda hazırlanan ve sınıflarda temel ders materyali olarak kullanılan ders kitaplarında toplumsal değerler bir Türkçe ya da bir Sosyal bilgiler dersindeki gibi belirgin olarak işlenebilir. Özellikle ders kitaplarının içinde yer alan “toplumsal cinsiyet eşitliği” değerine kazanım tablosunda da yer verilmesi gerektiği söylenebilir.
3. Öğrencilerin İngilizce dersine karşı geliştirdikleri önyargıların giderilebilmesi ve öğrencilerin İngilizce dersine karşı motive olabilmesi için değerler ünite temalarında gizil bir şekilde değil de daha açık ve gerçekleştirilebilir ders etkinlikleri olarak verilebilir. Bu durumla ilgili ders kitaplarında doğrudan işlenen değerler ile ilgili “self assessment (öz değerlendirme)” bölümü yer

alabilir. Bölüm öğrencinin işlenen toplumsal değerle ilgili bir farkındalık geliştirmesine katkı sağlayabilir.

4. Değerler eğitimi küçük sınıf seviyelerinden başlayarak daha etkili bir şekilde verilebilir. Bu bakımdan 5. Sınıf İngilizce ders kitaplarındaki etkinlikler zenginleştirilebilir ve ünite temaları aracılığıyla örtük olarak öğretilmeye çalışılan değerler etkinlik boyutunda öğrencilerin aktif olarak sürece dahil edildiği bir şekilde sunulabilir. Her üniteye bir toplumsal değer işlenebilir ve ünite sonlarındaki “Project (proje)” etkinliğinde toplumsal değerlere yer verilebilir.
5. Farklı çalışmalarda, farklı değerler bakımından İngilizce ders kitaplarının incelenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, B. ve Yaman Kasap, M. (2020). Ortaöğretim biyoloji ders kitaplarında değerlerin analizi. *Sakarya University Journal Of Education*, 10(2), 336-349.
- Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(4), 73-82.
- Aktaş, C. M. (2014). Nitel veri toplama araçları. M. Metin (Ed.) *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (s. 337- 371). Ankara: Pegem Akademi.
- Alan, İ. N. ve Duruhan, K. (2020). Türkiye’de sekizinci sınıflarda okutulmakta olan İngilizce ders kitabının kültürel aktarım öğeleri bakımından incelenmesi. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1 – 16.
- Alkan, M. F. ve Arslan, M. (2014). İkinci sınıf İngilizce öğretim programının değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 4 (7), 87 – 99.
- Altunsoy, Y. ve Başçı Namlı, Z. (2021). Duygu ve düşüncelere saygı değerinin etkinlik temelli öğrenmede saygı eğitimine etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(42), 305- 335.
- Arıcı, İ. ve Maden, K. (2018). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programında saygı değeri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 237-256.
- Aslan, H. İ., Coşkun Keskin, S. ve Önder, S. (2019). Ortaokul 6. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer verilen değerler. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4 (2), 355 – 371.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (2010). <http://www.yargitay.gov.tr> adresinden alınmıştır.

- Aydın, Z. A. ve Aran, Ö. C. (2020). Ortaokul İngilizce ders kitaplarında evrensel değerlerin incelenmesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 733-75.
- Bağçeci, B. ve Yaşar, M. (2007). Ortaöğretim kurumlarında İngilizce öğretimine ilişkin öğrenci görüşleri. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 9 – 16.
- Balcı, E. ve Sel, B. (2017). İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan çocuk edebiyatı ürünlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin bir araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21 (3), 723 – 740.
- Balcı, F. A. ve Yelken, T. Y. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değerler eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 1 – 15.
- Bayraktar, A., Özdoğan Özbal, E.ve Babacan, K. (2021). İlkokul dördüncü sınıf Türkçe ve sosyal bilgiler ders kitaplarında toplumsal duyarlılık. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 60, 50 – 72.
- Bilgin, B. (2020). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan hikâye kitaplarının söz varlığı açısından değerlendirilmesi: Yunus Emre Enstitüsü çocuk hikâyeleri örneği (A1 – A2)*. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tokat.
- Bümen, T. N., Dimici, K., Yıldız, B., ve Yücel, E. (2017). Son 15 yılda yayımlanan ilk ve ortaöğretim İngilizce dersi öğretim programları üzerine bir analiz. *Ege Eğitim Dergisi*, 2 (18), 702 – 737.
- Büyükkız, K.K. ve Hasırcı, S. (2013). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde sözcük öğretimi üzerine bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 145-155.
- Calp, Ş. ve Aydın, K. (2019). İlkokulda sorumluluk eğitime yönelik bir model önerisi. *e. Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6 (3), 63 – 85.
- Cephe, T., Özmen, S. K. ve Balçıkınlı, C. (Editörler). (2021). *İngilizce 5 ders kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Ceylan, C., Gümüş, G. ve Kabukçu, G. (2019). *Happy English 5 ders kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık.
- Çağlar Karapınar, B. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğa eğitimi hakkında metaforik algıları. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1 (2), 40 – 66.
- Çağlayan, H. (2015). İnsan onuru bağlamında sorumluluk bilinci. *e. Makalat Mezhep Araştırmaları*, (2), 97 – 120.
- Çatal, Ö., Şahin, H. ve Çelik, F. (2018). 6, 7 ve 8. sınıflarda İngilizce öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunların incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (47), 123 – 136.
- Çelebi, M. D. (2006). Türkiye’de anadili eğitimi ve yabancı dil öğretimi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 285-307.
- Çelikkaya, H. (1994). Okulda iletişim. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (6), 39-52.
- Çelikten, M., Şenel, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (2), 207 – 237.
- Çoban, A. ve Erkan, S. (2021). Ders kitaplarında yer alan yöresel özellikler. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 10(29), 315 – 345.
- Demir, A. ve Açık, F. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler. *TÜBAR-XXX*, 51-72.
- Demircan, F. (Editör). (2021). *İngilizce 6 ders kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Demirel, Ö. (2014). *Yabancı dil öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Demirel, Ö. (2020). *Eğitimde program geliştirme – kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Deniz Çeliker, H. ve Akar, A. (2015). Ortaokul öğrencilerinin doğaya ilişkin metaforları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 101 – 119.
- Ekşi, H. (2003). Temel insanî değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 79-96.
- Er, M. A. ve Ulaş, A. H. (2020). İlkokul 4. sınıf öğrencilerine yardımlaşma ve saygı değerlerinin kazandırılmasında drama etkinliklerinin etkililiği. *EKEV Akademi Dergisi*, 0 (81), 209 – 228.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme*. 3. Baskı Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdoğan, D. (2015). Temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasında karşılaşılan kavram karmaşaları. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (37), 127 – 136.
- Ertürk, S. (2017). *Eğitimde “program” geliştirme*. Ankara: Edge Akademi.
- Genç, A. (1999). İlköğretimde yabancı dil. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (10), 299 – 307.
- Genç, A. (2004). Türkiye’de ilk ve ortaöğretim okullarında yabancı dil öğretimi. *Kırgızistan-Manas Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 107 – 111.
- Göçer, A. (2017). Türkçenin ikinci dil olarak öğretiminde iletişimsel yöntemin özellikleri, kullanımı ve işlevleri. *International Journal of Languages Education and Teaching*, 5(4), 1-16.
- Güler, G. (2005). Avrupa Konseyi ortak dil kriterleri çerçeve programı ve Türkiye’de yabancı dil öğretim süreçleri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1).

- Güneş, B. (2009). *1945 – 1980 arası Türkiye’de İngilizce eğitimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Güney, A. ve Güney, K. (2007). Devlet okulları ilköğretim 4. Sınıflarda en uygun İngilizce öğretme yöntemi. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 160 – 164.
- Güven, E. (2012). *Sınıf öğretmeni adaylarının farklılıklara saygı düzeyleri ve özerklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Güzel, A. (2016). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ve ilişkili faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5 (4), 1 – 11.
- İbret, B. Ü., Demirbaş, İ., Demir, F. B. (2019). İlkokul 4.sınıf öğrencilerine alternatif etkinliklerle doğal çevreye duyarlılığın kazandırılması. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 8 (1), 258 – 280.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1997). T. C. Resmî Gazete (16.08.1997). Sayı:23084.
- İlter, B. (Editör) (2021). *Mastermind ortaokul ve imam hatip ortaokulu İngilizce 8 ders kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- İnalöz, A. B. (2021). ALTIN köprü Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki okuma-anlama metinlerinde yer verilen değerler. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Özel Sayısı), 24-34.
- İşcen, F. (2008). *İlköğretimin amaçları açısından ilköğretim 1. kademe ders kitaplarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- İşeri, K. (1996). Dilin kazanımı ve yabancı dil öğretimi. *Dil Dergisi*, 43, 21-27.

- Kalaycı, N. ve Baysal, B. S. (2020). Sosyal bilgiler öğretim programının karşılaştırılmalı analizi (2005 – 2017 – 2018). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (1), 106 – 129.
- Kalaycı, N. ve Hayırsever, F. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında vatandaşlık ve demokrasi eğitimi ders kitabına yönelik bir inceleme ve bu konuya ilişkin öğrenci algılarının belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(3), 1049 – 1074.
- Kaldar, E. ve Karamil, L. (2020). *English route 6 coursebook*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Karakuş, E., Mutlu, E. ve Diker Coşkun, Y. (2018). Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından öğretim programlarının incelenmesi. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, (17), 31 – 54.
- Karasu Avcı, E. (2016). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminde coğrafya disiplininin rolü. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 1(1).
- Kesten, A., Köçer, M. ve Egüz, Ş. (2014). Topluma hizmet uygulamaları dersinin toplumsal bilinç kazandırmadaki etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 393 – 410.
- Kılcan, B. Ve Akbaba, B. (2014). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan estetik değerlerine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 10(4).
- Koçak, G. N. ve Tepeci, M. (2005). Ekiplerde öğrenme: öğrenen örgütler olmanın anahtarı. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (1), 379-394.
- Korkmaz, K. ve Özbesler C. (2022). Sosyal hizmet öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 33 (3), 867 – 887.

- Koyuncu Şahin, M., Esen Çoban, E. ve Korkmaz, A. (2018). Toplumsal cinsiyet eşitliği ve Türk eğitim sistemindeki yeri: okul öncesi öğretmen adaylarının gözünden. *Uluslararası Bilimsel Araştırma Dergisi*, (2), 735 – 752.
- KüçükTurgut, B. (2018). *Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk, yardımseverlik, hak ve özgürlüklere saygı değerlerinin kazanımında işbirlikli öğrenme modelinin etkisi*.Yayımlanmamış Doktora Tezi.AtatürkÜniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kükrer, M. (2015). *Toplumsal cinsiyet eşitliği yönüyle ortaokul Türkçe ders kitaplarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- MEB (1997). *İlköğretim (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) İngilizce öğretim programı*. Tebliğler Dergisi,2481,606.
- MEB (2013). *İlk ve Ortaokul (2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) İngilizce öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Basım Evi.
- MEB (2017). *İlk ve ortaokul (2, 3, 4, 5, 6, 7. ve 8. Sınıflar) İngilizce öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Basım Evi.
- MEB (2018). *İlk ve ortaokul (2, 3, 4, 5, 6, 7. ve 8. Sınıflar) İngilizce öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Basım Evi.
- MEB (2019). *Talim ve Terbiye Kurulu* 18.04.2019 no.8.
- MEB (2021). Temel değerlerimiz. <http://www.orgm.meb.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği (2021). T.C. Resmî Gazete (14.10.2021). Sayı: 31628.
- Oğuz Haçat, S., ve Demir, B. F. (2020). Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler açısından incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*13(XLIX), 4443 – 4466.

- Onay, İ. ve Çelik, Y. (2022). Sorumluluk değeri etkinliklerinin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sorumluluk kazanım düzeylerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (44), 77 – 89.
- Öğretim programlarını değerlendirme raporu (2020). <http://www.ttkb.meb.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- Önal, H., Kaya, N. ve Çalışkan, T. (2019). Çevre eğitiminde sıfır atık politikası ve mevcut ders kitaplarındaki görünümü (hayat bilgisi 2. sınıf ders kitabı). *Milli Eğitim Dergisi*, 48(221), 123 – 140.
- Özay Köse, E. ve Gül, Ş. (2019). Ortaöğretim 11. sınıf biyoloji ders kitabında sorumluluk değerinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (13).
- Özdemir, E. ve Balcı Karaboğa, A. (2019). Ortaokul matematik ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(3), 760 – 781.
- Özdemir, M. ve Gökçe, N. (2019). 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının çevre eğitimi açısından incelenmesi. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 61 – 75.
- Özen, D. (2019). *Çokkültürlülük bağlamında ortaöğretim İngilizce ders kitaplarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(13), 217 – 240.
- Özkan, R. (2010). Türk eğitim sisteminde himayeci değerler: İlköğretim ders kitapları örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1124-1141.
- Öztürk, T. ve Veziroğlu, K. (2020). Sosyal bilgiler ders kitaplarında güncel olayların kullanım durumu. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2 (2).

- Pekdoğan, S. (2018). Okul öncesi öğretmenlerimin farklılıklara saygı eğitimi konusundaki görüşlerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (65), 90 – 102.
- Sayın, V., Orbay, K. ve Altunay Şam, E. (2019). 5. sınıf matematik ders kitabının değerlerimiz açısından incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, 161-171.
- Selanik Ay, T. ve Dal, S. (2014). İlköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım ürünlerine göre sorumluluk değeri algıları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22), 78 – 93.
- Sezer, A. ve Çoban, M. (2016). Ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değeri algıları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 22 – 39.
- Sezer, A., Çoban, O., Akşit, İ. (2017). Öğretmenlerin sorumluluk değeri algısının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 122 – 144.
- Sıfır Atık Yönetmeliği (2019). <http://www.sifiratik.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- Sönmez, A. ve Kum, Ö. (2017). İlkokul öğrencilerinin “yardımlaşma” değer algılarının çizimlerle belirlenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (13), 343-356.
- Sönmez, V. (2019). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, G. F. (2015). *Örnekleriyle eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şad, N. S. (Editör). (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7 İngilizce ders kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Şahin, Ö. ve Başgöl, M. (2019). Ortaokul matematik ders kitaplarında sosyal değerler. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 14582 – 1890.
- Şakiroğlu, Y. (2020). 6. sınıf Türkçe ders kitabının değer aktarımı bağlamında incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5 (1), 145 – 161.

- Şimşek, S. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinde karakter eğitimi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 357 – 364.
- Tan, F. (2019). *İngilizce ders kitabı 7. sınıf*. Ankara: Bilim Ve Kültür Yayınları.
- Taş, M. R. (2019). Toplumsal bilincin kırılmalılığı ve yakınsayan distopyalar: Katharine Burdekin'in Swastika Night adlı romanının Durkheim'ın kolektif bilinç kavramı üzerinden değerlendirilmesi. *Edebi Eleştiri Dergisi*, 3 (1), 35-56.
- Tıraş, B. (2018). *Upswing English 8 student's book*. Ankara: Tutku Yayıncılık.
- Topçubaşı, T. (2016). Farklılıklara saygı eğitiminde öğrenme ortamının düzenlenmesi ve öğrencilerle yürütülebilecek etkinlikler. *International Journal Of Education And Culture*, 1(1), 33 – 45.
- Tosunoğlu, İ. ve Peacı, D. (2019). The common European framework of reference for languages (cefr) and English preparatory programs in Türkiye. *Turkish Studies*, 14 (1), 713-722.
- Tuna Gündoğdu, R. ve Kartal, Ş. (2021). The views of the seventh grade students on learning English vocabulary with the Taboogame. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 7 (1), 75-101.
- Tuncer, Ç. U. (2008). *İnsan kaynaklarının psiko-sosyal bakımdan geliştirilmesi amacıyla hazırlanan gelişim programlarının değerlendirilmesine yönelik bir araştırma: Man Türkiye a.ş. örneği*. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tuncer, M. ve Gezer Şen, B. (2018). Okul öncesi eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik Türkiye' de yapılan çalışmalar. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 870 – 882.
- Türk Dil Kurumu. (2019). Türkçe sözlük (11. bs. tıpkı basımı). Ankara: TDK Yayınları.

- Türk Dil Kurumu. (2022). Türkçe sözlük. <http://www.sozluk.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- Türk Dil Kurumu. (2023). Türkçe sözlük. <http://www.sozluk.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). <http://www.mevzuat.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- Türksoy, Ö. (1991). Çevre duyarlılığı eğitiminde bilişsel yaklaşım: çocuk ve temel çevre özellikleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 15 (80), 15 – 17.
- Uçar, G. (2007). Ayla Çınaroğlu'nun “keçi masalı” adlı eserinde toplumsal bilinç eğitimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 455 – 461.
- Ulu Kalın, Ö. (2018). Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi: Artvin ili örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6 (13), 1-12.
- Üner, S. (2008). *Toplumsal cinsiyet eşitliği* T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Projesi.
- Üstün, B. (2005). Çünkü iletişim çok şeyi değiştirir. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8 (2).
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *İstanbul Journal Of Sociological Studies*, (35), 29 – 56.
- Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi Kanunu (1983). *T. C. Resmî Gazete* (19.10.1983). Sayı: 18196. 24
- Yağan Güder, S. (2014). *Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı.

YÖK. (2018). İngilizce öğretmenliği lisans programı.

Yurttaş, A. ve Erdaş Kartal, E. (2021). İlkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 32 – 51.

Yükrük, S. ve Akarsu, S. (2015). İlkokul (1-4) müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların değerler bakımından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4 (4), 1684-1707.